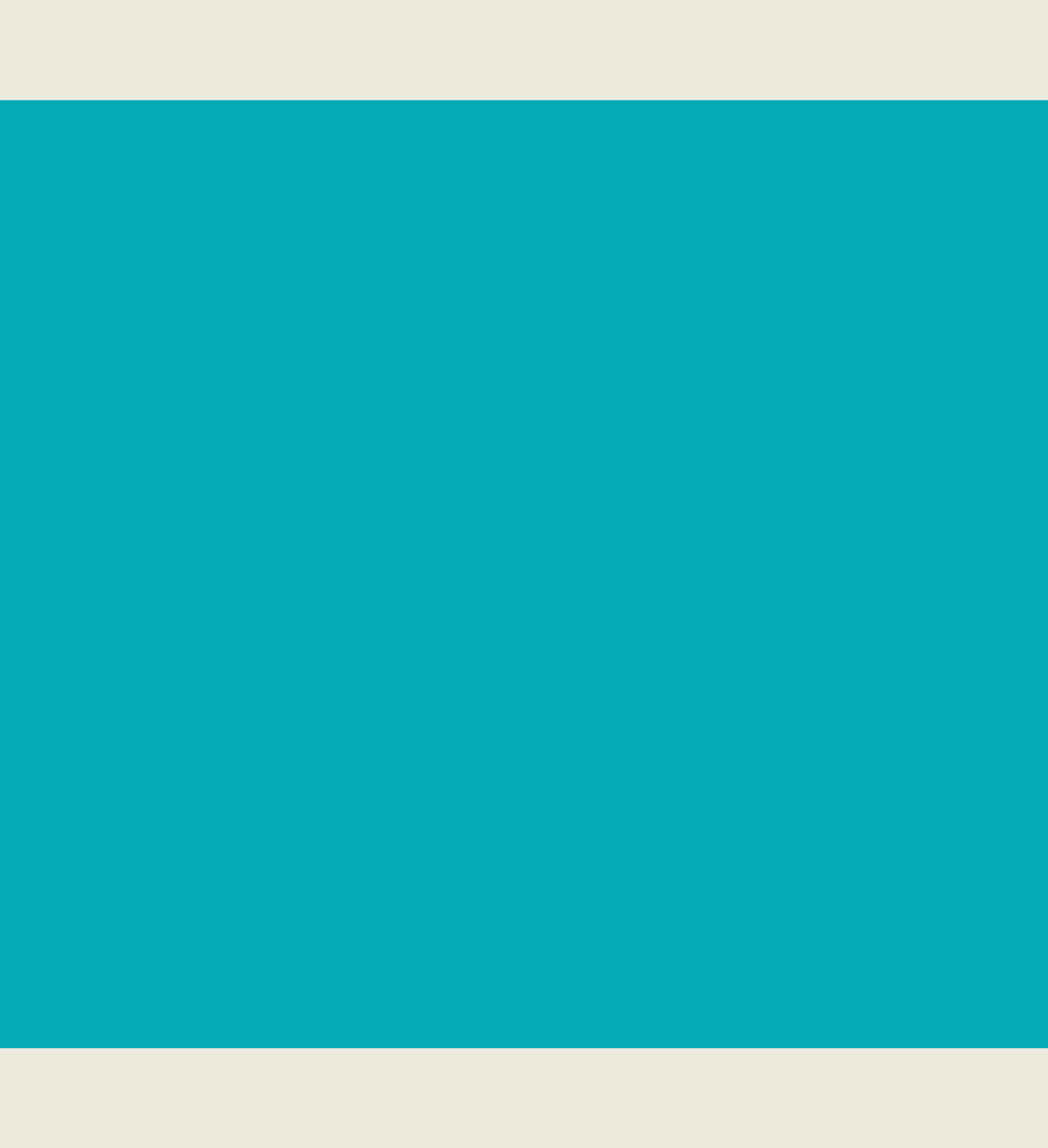

TÜRKİYE - ERMENİSTAN
SEYAHAT FONU & BURS PROGRAMI

HDV
YAYINLARI

HRANT DİNK VAKFI

Hrant Dink'in, 19 Ocak 2007'de, gazetesi Agos'un önünde öldürölmesinden sonra, benzer acıların yeniden yaşanmaması için; onun daha adil ve özgür bir dünyaya yönelik hayallerini, dilini ve yüreğini yaşatmak amacıyla kuruldu. Etnik, dinî, kültürel ve cinsel tüm farklılıklarıyla herkes için demokrasi ve insan hakları talebi, vakfın temel ilkesidir.

Vakıf, ifade özgürlüğünün alabildiğine kullanıldığı, tüm farklılıkların teşvik edilip yaşandığı, yaşatıldığı ve çoğaltıldığı, geçmişe ve günümüze bakışımızda vicdanın ağır bastığı bir Türkiye ve dünya için çalışır. Hrant Dink Vakfı olarak 'uğruna yaşanması davamız', diyalog, barış, empati kültürünün hakim olduğu bir gelecektir

SINIRLARI AŞIYORUZ TÜRKİYE-ERMENİSTAN SEYAHAT FONU & BURS PROGRAMI

2016-2017

www.armtr-beyondborders.org

Türkiye-Ermenistan Seyahat Fonu'nu 2016 – 2017 döneminde, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen Ermenistan-Türkiye Normalleşme Süreci Destek Programı - II kapsamında Avrasya Ortaklık Vakfı ve Gümrü Gençlik Girişim Merkezi işbirliğiyle yürütüldü.

Türkiye-Ermenistan Burs Programı Avrupa Birliği tarafından finanse edilen Ermenistan-Türkiye Normalleşme Süreci Destek Programı - II kapsamında gerçekleşti.

Support to the Armenia-Turkey
Normalisation Process
European Union Initiative

PROJE EKİBİ

Anna Yeğoyan

Armenuhi Nikoğosyan

Nazlı Türker

Zeynep Sungur

EDİTÖR

Altuğ Yılmaz

ÇEVİRİ

Altuğ Yılmaz

Ceylan Gürman Şahinkaya

REDAKSİYON

Altuğ Yılmaz

GRAFİK TASARIM

Sera Dink

MİZANPAJ

Erge Yeksan

BASKI

APA UNIPRINT BASIM SAN. VE TIC. A.Ş.

Hadımköy Mahallesi, 434 Sokak, no:6

34555 Arnavutköy / İstanbul

T: +90 212 798 28 40

İstanbul, Nisan, 2018

HDV
YAYINLARI

© Hrant Dink Foundation Publications

Bu yayın, Ermenistan-Türkiye Normalleşme Süreci Destek Programı kapsamında, Avrupa Birliği'nin desteğiyle hazırlanmıştır. Yayın içeriğinin tüm sorumluluğu yalnızca Hrant Dink Vakfı'na aittir; yayın, Avrupa Birliği'nin veya Program yürütücüsü konsorsiyumun diğer üyelerinin görüşlerini yansıtan bir belge olarak değerlendirilmemelidir.

Anarad Hıçutyun Binası

Papa Roncalli Sok. No: 128

Harbiye 34373 Şişli / İstanbul

T: 0212 240 33 61-62

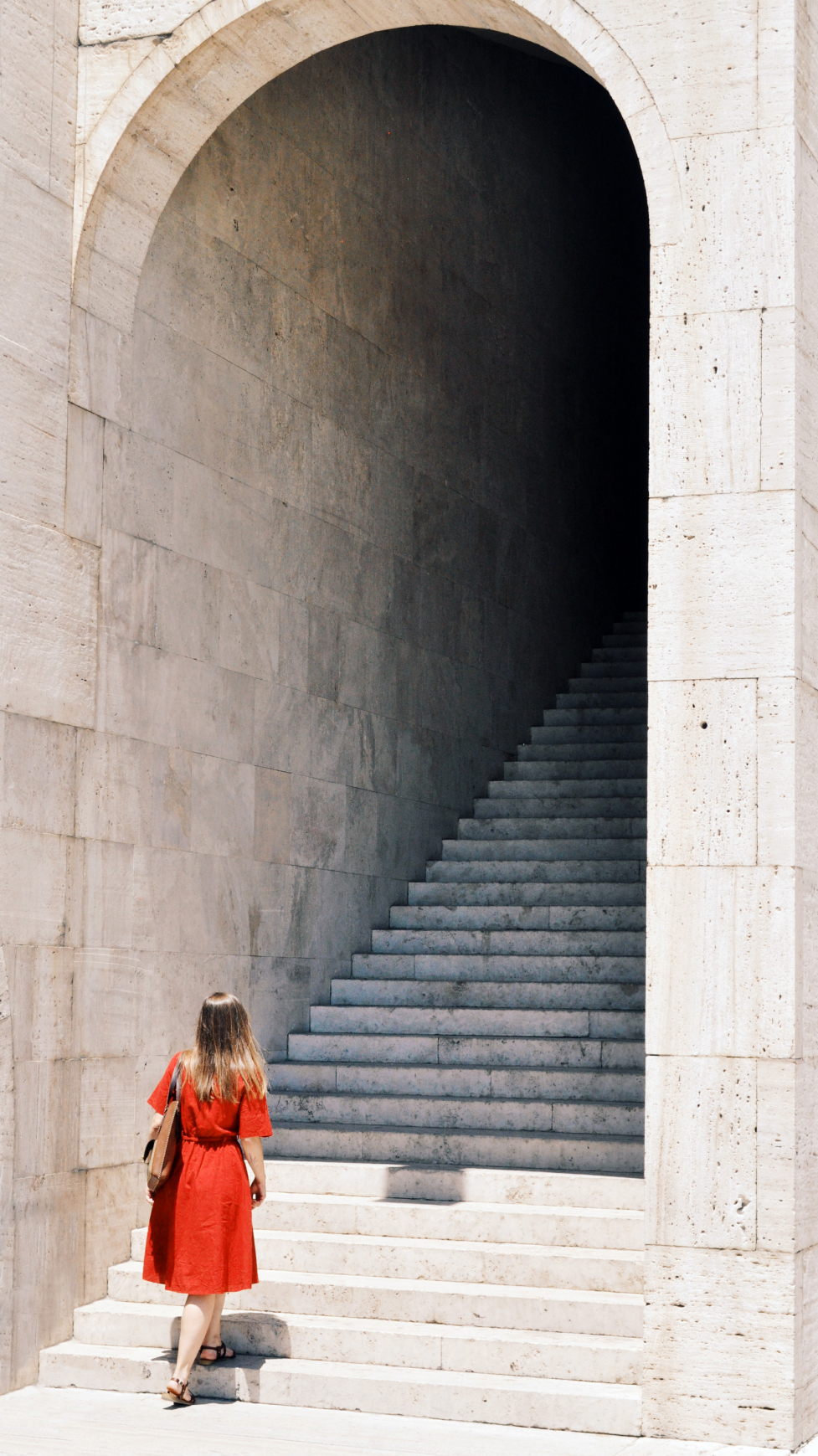
F: 0212 240 33 94

info@hrantdink.org

www.hrantdink.org

TEŞEKKÜRLER

Anahit Minasyan
Artur Najaryan
Aştarak Sivil Gençlik Merkezi
Avrasya Ortaklık Vakfı
Avrupa Birliği Ermenistan Delegasyonu
Avrupa Birliği Gürcistan Delegasyonu
Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu
Barış Diyalogu
Burcu Becermen
Café #2 Dilican
Çağdaş Özbakan
Caroline Stampfer
Cem Arslan
Civilnet
Dikran Altun
Diyarbakır Fotoğraf Amatörleri Derneği
Diyarbakır Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü
Dokuz Eylül Üniversitesi
Ege Üniversitesi
Erdem Ceydilek
Ermenistan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı
Ermenistan Uluslararası İlişkiler ve Güvenlik Enstitüsü
Feray Salman
Gayane Mıgırdıçyan
Gençlik Gelişimi
Goris Basın Kulübü
Gülesin Nemutlu
Gümrü Gençlik Girişim Merkezi
İbrahim Betil
IDeA Vakfı
İnsan Hakları Evi - Yerevan
Kafe Nancy Gümrü
Mirzoyan Kütüphanesi
Nelli Minasyan
Neslihan Özgüneş
Nilüfer Belediyesi
Renova Web Design (Sevan Konu)
Sema Kılıçer
Sivil Toplum Geliştirme Merkezi
Sona Dilanyan
Stefano Manservisi
Tuğçe Nomanoglu
Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı
Valya Martirosyan
Yağmur Karaca
Zara Lavçyan
Zeynep Taşkın

İÇİNDEKİLER

SEYAHAT FONU	14
seyahat fonu aktiviteleri	36
BURS PROGRAMI	40
burs programı aktiviteleri	74
kısa dönem burs programı	79
ÖĞRENDİKLERİMİZ	82
ulaşım	85
vize işlemleri	86
bürokratik işlemler ve konsolosluk hizmetleri	88
ikamet izinleri	89
seyahat ve sağlık sigortası	90
sağlık hizmetleri	91
bankacılık işlemleri	91
acil durumlar	93

İki komşu ülke, Türkiye ile Ermenistan arasında 1993'ten beri diplomatik ilişki yok ve kara sınırı kapalı. 2009 yılında, diplomatik ilişkilerin kurulması ve sınır kapılarının açılması için imzalanan protokoller, iki ülkede de, parlamentoda oylamaya sunulmadan askıya alındı ve normalleşme süreci tılandı. Son olarak, Mart 2018'de, protokollerin onaylanma ve uygulanma sürecinde herhangi bir ilerleme kaydedilmediği gerekçesiyle, Ermenistan yönetimi protokolleri hükümsüz ilan etti. Arada halen diplomatik ilişki olmaması, sivil toplumun çabaları da dahil olmak üzere her alanda etkisini hissettiriyor. İki ülkenin kamu ve özel kuruluşları arasında resmî işbirliği mekanizmaları, üniversiteler arasında kurumsal akademik değişim programları bulunmuyor.

Hrant Dink Vakfı, kurulduğu 2007 yılından beri, öncelikli amaçlarından biri olan, Türkiye ile Ermenistan arasında her alanda ilişkilerin geliştirilmesi ve teşvik edilmesi için çaba gösteriyor. Fiziksel ve zihinsel sınırların beslediği, yıllardır süregelen diyalogsuzluk ortamında, iki ülkenin her kesiminden, her yaş ve meslek grubundan insanların sınırı aşarak komşu ülkeyi ziyaret edebilmesi, birbiriyle tanışıp çeşitli çalışma alanlarında kurumsal işbirlikleri geliştirebilmesi için destek mekanizmalarına ihtiyaç olduğunu görüyoruz. Bu ihtiyaç karşısında, doğrudan temas ve işbirliklerini teşvik etmek ve kolaylaştırmak amacıyla, 2014 yılında, Türkiye-Ermenistan Seyahat Fonu ve Burs Programı'nı oluşturduk.

İlk kez Mart 2014 - Haziran 2015 döneminde, Avrupa Birliği'nin finansal desteğiyle Ermenistan-Türkiye Normalleşme Süreci Destek Programı kapsamında hayata geçirdiğimiz bu iki program, iki ülke arasındaki ilişkisizliğe çözüm arayışımızda bizim için birer öğrenme aracı oldu. İki programın da ilk evresi olarak kabul ettiğimiz bu dönemde, iki ülke halkları arasında doğrudan temasları sıklaştırmayı hedefleyen Seyahat Fonu kapsamında binden fazla kişiye ulaşıldı ve 210 kişi komşu ülkeye seyahat etti. Aynı dönemde, Burs Programı kapsamında, 25'i Ermenistan'dan, 65'i Türkiye'den olmak üzere, toplam 90 kuruluş komşu ülkeden bir bursiyere ev sahipliği yapmayı kabul etti ve Haziran 2014'te yapılan açık çağrı sonucunda 18 profesyonel bursiyer olarak seçildi.

İlk evrede oluşturulan işbirlikleri yeni diyalogların kurulmasına vesile olurken, bu diyaloglar yeni işbirlikleri doğurdu. Her iki programın da gördüğü ilgi ve olası işbirliği imkânları, bizi bu programları genişleterek devam ettir-

me yönünde teşvik etti. Avrupa Birliği de, iki ülke halkları arasındaki doğrudan temasların yarattığı olumlu etkileri göz önünde bulundurarak Ermenistan-Türkiye Normalleşme Süreci Destek Programı'nı ikinci evresinde de destekledi. Bunun üzerine, Hrant Dink Vakfı olarak, ilk evrede edindiğimiz tecrübelerden hareketle yeni işbirliği alanlarına odaklanmak ve farklı şehirlere ve kitlelere ulaşmak amacıyla, iki programın ikinci evresini tasarladık.

Bu yayınlı, Türkiye ile Ermenistan arasında katalizör görevi üstlenen kişileri ve kuruluşları tanıtmayı, onların yaşadıkları dönüşümleri kendi ağızlarından aktarmayı, çeşitli alanlarda yapılan işbirliklerini ve vakıf olarak, bu süreç boyunca, iki komşu ülke arasında diplomatik ilişkinin bulunmadığı koşullar altında bürokratik işlemler yürütmeye dair deneyimlerimizi paylaşmayı hedefledik.

Kitapçığın ilk bölümünde, Seyahat Fonu'ndan yararlanarak belirli bir amaç doğrultusunda komşu ülkeyi ziyaret eden, Türkiye ve Ermenistan'ın farklı şehirlerinden ve bölgelerinden toplam 243 kişinin seyahat amaçları ve bazılarının oradaki deneyimlerine dair anlatıları yer alıyor. Vakıf, Türkiye'den 158, Ermenistan'dan 85 genç, lise-üniversite öğrencisi, sivil toplum kuruluşu ve meslek örgütü çalışanı, akademisyen, öğretim üyesi, araştırmacı, gazeteci, yazar, yayıncı, sanatçı ve film yapımcısının komşu ülkeye gidiş-geliş masraflarını üstlendi ve bu kişilere, komşu ülkede proje ortağı bulma ya da çalışma alanlarında temas kurabilecekleri insanlara ulaşma konusunda destek oldu.

İkinci bölümde ise, iki ülkeden uzmanların komşu ülkede kendi uzmanlık alanlarında bir ev sahibi kuruluşla ortak çalışmalar yapmalarına olanak sağlayan Burs Programı'na katılan kişiler ve kuruluşların deneyimlerine dair anlatımları ve yer alıyor. Kalıcı işbirliklerine ve deneyim paylaşımına en çok ihtiyaç duyulan alanlardaki faaliyetleri destekleme hedefiyle yola çıkan Burs Programı kapsamında, aralarında iki ülkenin farklı kentlerinden devlet üniversiteleri ve özel üniversiteler, araştırma merkezleri, sivil toplum kuruluşları, medya kuruluşları, kültür-sanat merkezleri ve müzelerin de bulunduğu, Türkiye'den 50, Ermenistan'dan 33 kuruluş, komşu ülkeden uzmanlara kapılarını açarak işbirliği yapmak için özel program önerileri sundu. Kasım 2016 ile Haziran 2017 arasında, Ermenistan'dan 10 uzman İstanbul'da, Türkiye'den ise dört uzman Yerevan'da, ev sahibi kuruluşlarıyla ortak çalışmalar yaptılar. Bu kişiler, komşu ülkede yaşadıkları dönemde, Ermenice/Türkçe dil dersleri aldılar; program esnasında ve sonunda, her biri, ev sahibi kuruluşlarının da desteğiyle, kendi uzmanlık alanlarında raporlar, yayınlar, atölyeler ve performanslar hazırladılar.

İlk evrede edindiğimiz tecrübelerden yola çıkarak, 2016-2017 döneminde, Türkiye-Ermenistan Burs Programı'nın yanı sıra bir 'Kısa Dönem Burs Programı' tasarladık. Burs Programı'nın, başlangıcından bugüne gördüğü ilgiye rağmen, birçok uzman ve akademisyenin iş yoğunlukları ve yükümlülüklerinden ötürü dört ila sekiz aylık bir süre için programa katılamadıklarını gözlemliyorduk. Bu nedenle, Ermenistan-Türkiye Normalleşme Süreci Destek Programı'nı yürüten konsorsiyumun diğer üyeleri ve ev sahibi kuruluşların da görüşünü alarak uyguladığımız Kısa Dönem Burs Programı kapsamında, Ermenistan'dan dört ve Türkiye'den üç kişi olmak üzere, toplam yedi uzman iki hafta ila bir ay boyunca komşu ülkede araştırmalarını yürütme imkânı buldu.

Ermenistan-Türkiye Normalleşme Süreci Destek Programı'nın en önemli önceliklerinden biri kapsayıcılık. Hem Seyahat Fonu, hem de Burs Programı, iki ülke arasındaki diyalog sürecine yeni aktörlerin katılımını sağlayan mekanizmalar oldular. İlk evrede Seyahat Fonu desteğiyle komşu ülkeye gidenlerden bazıları, bu evrede Burs Programı'na katılmak için başvuruda bulundular. Kimi bursiyerler, kendi proje fikirleriyle, Ermenistan-Türkiye Normalleşme Süreci Destek Programı kapsamında yürütülen Hibe Programı'na başvurdular. Bazı yararlanıcılar, çalıştıkları kuruluşların kapılarını ev sahibi olarak Burs Programı'na açtılar.

Genişleyen işbirliği ağı ve her iki programın yarattığı etkiler, resmî kurumların yaklaşımını da olumlu yönde etkiledi. Daha önce programa dahil olma konusunda çeşitli endişelerini dile getiren ve çekimser davranan kimi devlet üniversiteleri ve enstitüler, programın sonuçlarını gözlemledikten sonra oluşturulan karşılıklı güven sayesinde bu dönemde iki programa da dahil olmaya başladılar. Bu kurumlardan uzmanlar programlara katıldılar; devlet üniversiteleri Burs Programı kapsamında ev sahibi kuruluş olabilmek için, eğitim ve dışişleri bakanlıklarından gerekli izinleri aldılar; Ermenistan'dan Türkiye'ye gelen bursiyerlerin ikamet izinleri ve Türkiye'den Ermenistan'a giden hususi pasaport sahiplerinin vize için Ermenistan Dışişleri Bakanlığı'ndan alınması gereken onaylar hiçbir sorunla karşılaşılmadan alındı. Diğer yandan, bütün bu çalışmalar sürerken, Dağlık Karabağ'da Nisan 2016'da, Ermenistan ile Türkiye arasındaki ilişkileri doğrudan etkileyen 'Dört Gün Savaşı' yaşandı; Türkiye'de ise, Temmuz 2016'da yaşanan darbe girişimini Olağanüstü Hal uygulamaları takip etti.

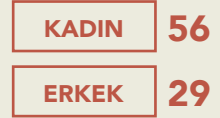
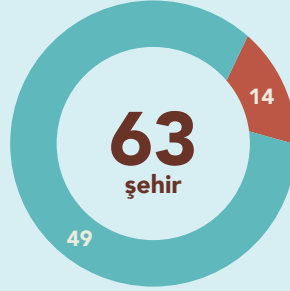
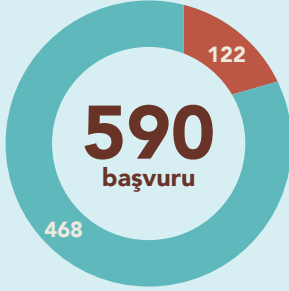
Kitapçığın, bir 'deneyim raporu' niteliğindeki üçüncü bölümünü, Hrant Dink Vakfı olarak, bu iki programı yürütürken, Türkiye ile Ermenistan arasında diplomatik ilişki bulunmaması nedeniyle karşılaştığımız zorlukların yanı

sıra, bir kısmını iki ülkenin dışışleri bakanlıkları ve Avrupa Birliğı delegasyonlarının destekleriyle aşabildiğimiz engellere de yer ayırdık. Deneyimlerimizin, bu alandaki sivil toplum faaliyetlerini kolaylaştırmasını ve iki komşu ülke arasındaki engellerin kaldırılması konusunda karar vericileri teşvik etmesini diliyoruz. Bu yayında, Türkiye-Ermenistan Seyahat Fonu ve Burs Programı’na dair izlenimlerini okuyacağınız bütün kişiler ve kurumlar, 2016 ve 2017 yıllarında iki komşu ülkeyi birbirine yak(ın)laştırmak için âdetta mekik dokuyarak iki ülke arasında sayısız köprüler inşa ettiler; yalnızca zihinsel değil fiziksel engelleri de aşarak hiç kopmayacak bağlar kurdular.

İki ülkede de, sivil toplumun, Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin her alanda normalleşmesi yönünde giderek artan talebi, umut verici yeni gelişmeleri de beraberinde getirdi. 2008 yılında Fransa’nın eski cumhurbaşkanı Jacques Chirac tarafından kurulan ve ‘çatışmaların önlenmesi, kültürlerarası diyalogu ve sağlığa erişim kalitesinin yükseltilmesini desteklemek’ amacıyla çalışan Chirac Vakfı, 2017 Chirac Çatışmaların Önlenmesi Ödülü’ne Hrant Dink Vakfı’nı layık gördü.

Türkiye-Ermenistan Seyahat Fonu ve Burs Programı yeni dönemde devam ederken, en büyük dayanağımız, bu iki programa katılan kişiler ve kuruluşlar olacak. Onların emekleri ve işbirliğı sonucunda ortaya çıkan bütün ürünler bize ilham vermeye devam edecek ve bizi çemberi genişletmek için daha çok çalışmaya teşvik edecek.

Onlarca yıldır büyüyen bu açığı kapamak ve sınırları aşmak için, daha yapacak çok işimiz var.

Adana
Ankara
Antalya
Balıkesir
Bursa
Çanakkale
Denizli
Diyarbakır
Eskişehir
Gaziantep

İstanbul
İzmir
Kars
Kayseri
Konya
Manisa
Mardin
Tunceli
Uşak
Van

Abovyan
Ararat
Aştarak
Çarentsavan
Gavar
Gümrü
Hrazdan
Kapan
Martuni
Nor Haçin
Vanadzor
Yerevan

SEYAHAT FONU

NİSAN 2016 EKİM 2017

Ermenistan'a 139

Türkiye'ye 40

179
kişinin
ilk ziyareti

Türkiye ve Ermenistan'da
42 bilgilendirme toplantısı,
600'den fazla kişiyle buluşma

32 şehirden
8 şehre ziyaret

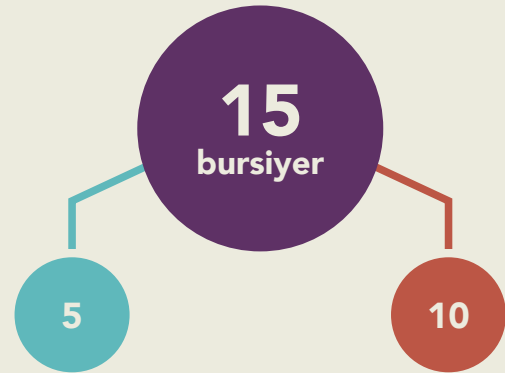
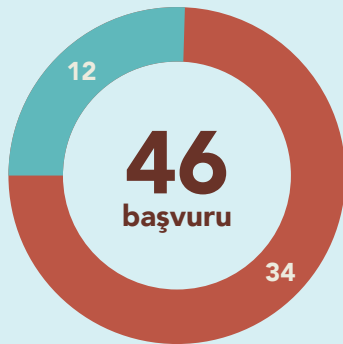
toplam
829.738 km

BURS PROGRAMI

NİSAN 2016.....EKİM 2017

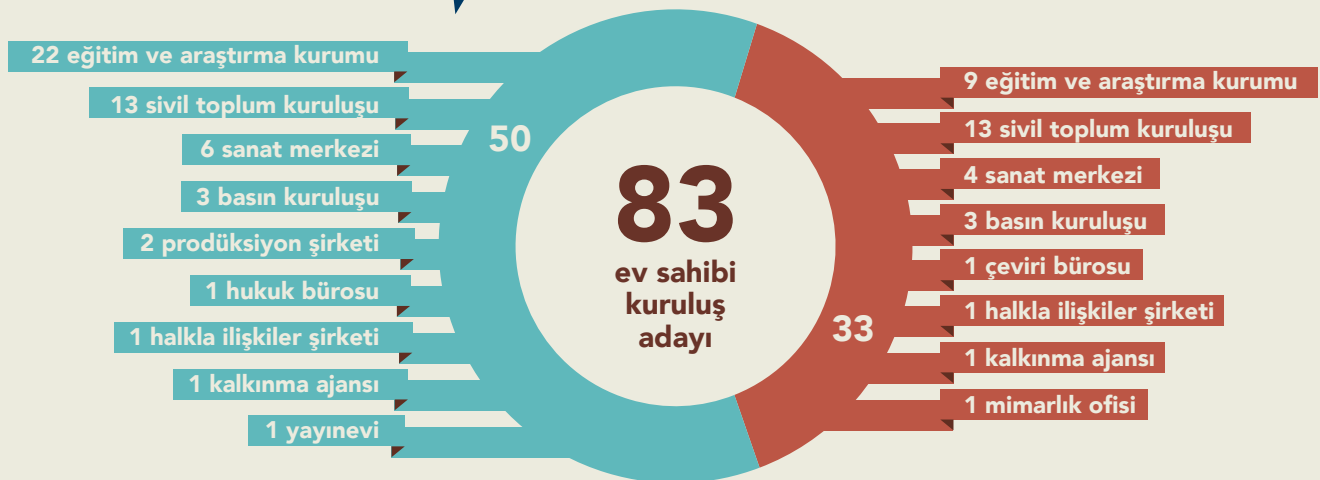
Ermenistan

**5 bursiyer
Ermenice dersi aldı**

**10 bursiyer
Türkçe dersi aldı**

10 bursiyer
Türkiye'de
ikamet izni aldı

SEYAHAT FONU

TÜRKİYE-ERMENİSTAN SEYAHAT FONU

Hrant Dink Vakfı, Türkiye-Ermenistan Seyahat Fonu'nu, iki komşu ülke halkı arasında doğrudan temasların artırılmasını ve her alanda işbirlikleri yapılmasını teşvik etmek amacıyla Mart 2014'te oluşturdu. Seyahat Fonu, Ermenistan ve Türkiye vatandaşlarının ve iki ülkede kâr amacı gütmeyen sivil girişimcilerin, komşu ülkeye belirli amaçlarla yapacakları ziyaretlere destek sunacak bir fon havuzu olarak kurgulandı. Ermenistan-Türkiye Normalleşme Süreci Destek Programı kapsamında Avrupa Birliği'nin finansal desteğiyle yürütülen Seyahat Fonu ile, Temmuz 2016 - Ekim 2017 arasında, en az 180 kişinin iki ülke arasında seyahat etmesi hedeflendi. Proje, Ermenistan'dan Avrasya Ortaklık Vakfı (EPF) ve Gümrü Gençlik Girişim Merkezi'nin (YIC) işbirliğiyle yürütüldü.

Vakıf, Ermenistan-Türkiye Normalleşme Süreci Destek Programı kapsamında Seyahat Fonu için ilk çağrısı Haziran 2016'da yaptı. Bu tarihten Ekim 2017'ye kadar altı ayrı dönem için yapılan başvuru çağrıları sonucunda, Türkiye'den 468, Ermenistan'dan 122 olmak üzere, toplam 590 kişi kendilerinin belirledikleri amaçlar ve program önerileriyle Seyahat Fonu'na başvurdu. Başvurular, her iki ülkeden uzmanlardan oluşan bağımsız bir seçici kurul tarafından, Seyahat Fonu Yönetmeliği doğrultusunda, cinsiyet, yaş, bölgesel dağılım, çalışma alanı ve faaliyet türü açısından çeşitlilik ve denge sağlanması gözetilerek ve ilk karşılaşmalara, gençlik faaliyetleri ve yereldeki faaliyetlere öncelik verilerek değerlendirildi.

Değerlendirme sonucunda, iki ülkeden toplam 299 kişi Seyahat Fonu desteği almaya hak kazanırken, Türkiye'den 159, Ermenistan'dan 84 olmak üzere, toplam 243 kişi komşu ülkeyi ziyaret etti. Seyahat Fonu desteği alan kişilerin yaşları 13 ile 66 arasında değişiyordu; cinsiyet dağılımı dengeliydi (163 kadın, 135 erkek, 1 diğer). İki ülkenin 17 farklı şehrinden lise öğrencileri, öğretmenler, üniversite öğrencileri, öğretim üyeleri, akademisyenler, araştırmacılar, gazeteciler, sivil toplum kuruluşu çalışanları, meslek örgütlerinden temsilciler, insan hakları savunucuları, sanatçılar, yazarlar, yayıncılar ve film yapımcılarının yanı sıra kültür ve sanat, hafıza ve kimlik, gönüllülük ve gençlik, toplumsal cinsiyet ve insan hakları alanlarında çalışan pek çok kişi belirledikleri amaçlar doğrultusunda komşu ülkeye giderek meslektaşları ve akranlarıyla tanıştılar. Seyahat fonu alan 243 kişiden 187'si komşu ülkeyi ilk kez ziyaret etmiş oldu.

PROJE EKİBİ

Anna Yeğoyan
Armenuhi Nikoğosyan
Nazlı Türker

SEÇİCİ KURUL ÜYELERİ

Anahit Minassian
Dikran Altun
Ferah Salman
Gayane Mıgırdıçyan
Gülesin Nemutlu
Nelli Minasyan

PROJE ORTAKLARI

Avrasya Ortaklık Vakfı - Ermenistan
Gümrü Gençlik Girişim Merkezi (YIC)

İNTERNET SİTESİ

www.armtr-beyondborders.org

Fon, yararlanıcıların komşu ülkede işbirliği ve ortaklıklar geliştirmek için yaptıkları ziyaretlere; akademik işbirliği girişimlerine; eğitim programlarına katılımlarına; kültür-sanat alanındaki ortak üretimlerine; seminerler, atölye çalışmaları, sergiler, performanslar ve konserler gibi etkinliklerine destek verdi.

Seyahat Fonu, 2016 ve 2017’de Ankara, Aştarak, Bursa, Dilican, Diyarbakır, Goris, Gümrü, İstanbul, İzmir, Vanadzor ve Yerevan’da düzenlenen 42 bilgilendirme toplantısıyla, 600’ü aşkın kişiye ulaştı. Sivil toplum kuruluşları, üniversite öğrencileri, akademisyenler, meslek örgütleri, gazeteciler ve sanatçıların fona erişimini kolaylaştırmak ve komşu ülkeyi daha önce ziyaret etmiş olan fon yararlanıcılarının deneyimlerini paylaşmak amacıyla düzenlenen bu toplantılara katılan birçok kişi, daha sonra fondan yararlanmak için başvuruda bulundu.

Hrant Dink Vakfı’nın İstanbul, Yerevan ve Gümrü’deki proje ekibi üyeleri, 100’ü aşkın kişiye, çalıştıkları alanda komşu ülkeden proje ortağı ve irtibat kişisi bulma konusunda yardımcı oldu.

Seyahat Fonu’ndan yararlanan bireyler, gruplar ve kuruluşların, komşu ülkeyle ilgili izlenimlerine, komşu ülkede yaptıkları çalışmalara ve bu ziyaret sayesinde yaşadıkları zihinsel dönüşüme dair anlatımları, çektikleri fotoğraflar eşliğinde ‘Sınırları Aşıyoruz’ internet sitesindeki (www.armtr-beyondborders.org) ‘Sınırları Aşanlar’ sayfasında paylaşımına açıldı.

Seyahat Fonu, iki komşu ülkeden kişiler ve kuruluşlara, birbirinin ülkesini ziyaret edip tanışma; birbirinin dilini, kültürünü, tarihini, düşüncelerini ve beklentilerini öğrenme; çalıştıkları alanlarda işbirlikleri ve ortaklıklar geliştirme; proje fikirlerinin uygulanabilirliğini değerlendirme imkânı sunan, etkili bir araç oldu.

Türkiye-Ermenistan Seyahat Fonu 2017-2019 döneminde de, yararlanıcı sayısının yanı sıra tematik ve coğrafi çeşitliliğini artırma hedefiyle, iki ülkeden birey, grup ve kuruluşları desteklemeye devam edecek.

TÜRKİYE-ERMENİSTAN SEYAHAT FONU YARARLANICILARI

Tatevik Abrahamyan (Hrazdan), **Marta Asatryan** (Yerevan), **Lilit Azizhanyan** (Yerevan), **Naira Nikoğosyan** (Yerevan), **Lusine Paşayan** (Yerevan), **Edgar Sahakyan** (Yerevan), **Lusine Sargsyan** (Yerevan), **Yelena Sargsyan** (Yerevan) ve **İra Voskanyan** (Kapan), 'Mihitar Sebastatsi' Eğitim Kompleksi'ni temsilen, İstanbul'da, Bezciyan İlköğretim Okulu da dahil olmak üzere çeşitli eğitim, bilim ve kültür kuruluşlarını ziyaret ederek öğrenciler ve öğretmenlerle bir araya geldiler.

Veli Acu (Antep) üyesi olduğu İnsan Hakları Gündemi Derneği adına, Yerevan'da Ermeni Soykırımı üzerine çalışan sivil toplum kuruluşları ve enstitülerle görüşmeler yaptı.

Maryam Adamyan, Lia Ğazaryan, Lilit Ğukasyan, Karine Mihitryan, Gayane Movsisyan ve Armenuhi Sardaryan (Hrazdan) İstanbul'da, özel ihtiyaçları olan çocuklara günlük yaşamlarını kolaylaştıracak beceriler kazandırmaya dönük dört günlük bir atölye düzenlediler ve dezavantajlı ve engelli çocuklar için çalışmalar yapan meslektaşlarıyla bir araya gelerek deneyimlerini paylaştılar.

Narod Talar Açoşyan, Ari Barsamyan, Giragos Başak, Baret Borucuyan, Şınork Mesrop Erzurumluoğlu, Roy Merkezoğlu, Saro Ogsar, Lidya Satılmış, Alen Taşçıoğlu ve Semanur Taşköprü (İstanbul) Yerevan'da TUMO Yaratıcı Teknolojiler Merkezi tarafından ortaokul ve lise öğrencileri için düzenlenen yaz kampına katıldılar.

Yerevan, 2017 (📷 Ayla Jean Yackley)

İki ülke arasındaki buzları eritmek ve komşu ülkenin halkıyla dost olmak istiyorsanız, bu müthiş fondan yararlanarak vizyonunuzu genişletin.

Aylin Cilasın

Bilim alanında temaslarla akademik ağlar oluşturmak, gayriresmî diplomasinin önemli araçlarından biri. Dolayısıyla bu akademik bağlar, bizim attığımız, gelecekte ürün verecek tohumlar olarak görülebilir. Türkiye'nin atmosferini hissetmek de önemliydi, çünkü kitaplar aracılığıyla aktarılması mümkün olmayan bir şey bu.

Andranik İsrayelyan

Türkiye ile Ermenistan arasındaki her seyahatte klişeler yıkılıyor. Sivil toplumun çabaları ve kültürel diplomasinin güçlendirilmesiyle pek çok keskin köşeler yumuşatılabilir, ilişkilerin normalleşmesi için uygun bir zemin oluşturulabilir.

Gohar Hakobyan

Normalleşme kolay bir süreç değil, belli ki zaman alacak ama inanıyorum ki, ziyaretimiz sırasında, gençlerle tanıştığımızda onların Türkiyelilere dair algısını değiştirebildik.

Duru Ors

Sarra Demirciyan Samandağ'da çocuklarla, 2017 (📷 Diana Amirbekyan)

Bambaşka geçmişlere sahip kadınların bir araya gelip kadın olmanın keyfine vardıklarını görmek ve her türlü önyargıyı bir kenara koyarak aralarında barış ve dostluk bağları inşa ettiklerine tanıklık etmek benzersiz bir deneyimdi. Bizi birbirimizden ayırmak için sarfedilen onca gayrete rağmen, biz kadınlar, mesele kadın sağlığı, kadına yönelik şiddet ve barış inşası olduğunda, aynı duyarlılıkları taşıyoruz. Kimliklerimiz, aidiyetlerimiz farklı farklı olsa da, bu ortak meselelerde ittifak kurmak için çok büyük bir potansiyelimiz var.

Aslı Polatdemir

Kültürlerimiz arasındaki benzerlik şarkılarımızda, ninnilerimizde, ağıtlarımızda gizli; duygularımızı aynı şekilde ifade ediyoruz. Yerevan'dayken, Türkiye-Ermenistan Burs Programı'nın katılımcılarından Duygu Bostancı'nın Ermenistan Çağdaş Deneysel Sanat Merkezi'ndeki gösterisini izledim. Performans sırasında gözümü bile kırpmadım. İki ülkenin geleneksel danslarına özgü çeşitli figürleri çağdaş dans figürleriyle harmanlayışına hayran oldum. Türkiyeli ve Ermenistanlı dansçılar arasındaki işbirliğini görmek de beni çok mutlu etti. Bu performans bana kültürlerin bir araya getirilmesinde sanatın ne kadar önemli bir araç olduğunu gösterdi.

Asya Orhan

Lamia İnci Akalp, Hayrettin Pişkin ve Leyla Yavuz (Çanakkale) İnsan Hakları Derneği Çanakkale Şubesi Yönetim Kurulu üyeleri olarak, ortak proje olasılıklarını değerlendirmek üzere Vanadzor'daki insan hakları kuruluşlarını ziyaret ettiler.

Arzu Akar, Seyhan Alu, Ümrhan Baturay, Enver Birim, Roney Erdinç, Sipan Eren, Mehdi Toka, Azize Tulan, Gülan Yaklav ve Mehmet Savaş Yanık (Diyarbakır), Forum Tiyatrosu ekibi olarak gittikleri Yerevan'da, Ermenistanlı sanatçılarla birlikte atölye çalışmalarına katıldılar, bir senaryo geliştirdiler ve bir forum tiyatrosu örneği sahnelediler.

Fatma Serra Akçan ve Çiğdem Üçüncü (İstanbul), NarPhotos Fotoğraf Ajansı üyeleri olarak, Yerevan'da 4Plus Belgesel Fotoğrafçılığı Merkezi'nden meslektaşlarıyla birlikte fotoğrafçılık atölyeleri düzenlediler.

Elif Akçay ve Tayfun Dalkılıç (Eskişehir) iki ülkenin müziklerini konu alan belgesel film projeleriyle ilgili düzenlemeler yapmak üzere Yerevan'da sanatçılar ve sanat alanında çalışan çeşitli kuruluşların temsilcileriyle görüştüler.

Vedat Akçayöz (Kars) başkanı olduğu Kars Kültür ve Sanat Derneği'ni temsilen gittiği Vanadzor'da, Ani kalıntıları, Malakanlar ve Duhoborları konu alan araştırması kapsamında çalışmalar yaptı.

Aslı Akdağ ve Fırat Uran (İstanbul) Yerevan ve Yeğhnavan'ı ziyaret ederek, Türkiye-Ermenistan sınırını geçen bir ineğin hikâyesini anlatan 'Sınır Bozukluğu' adlı filmlerinin Ermenistan'daki yapımcı ortağıyla görüştüler ve yapım öncesi hazırlık çalışmalarını tamamladılar.

Umut Akdağ, Ahmet Şafak Çizmaz, Paşa Güven ve Melodi Var Öngel (İstanbul) Türkiyeli ve Ermenistanlı müzisyenlerin oluşturduğu 'United Harmonies' grubunun Türkiyeli üyeleri olarak Yerevan'da müzisyenlerle tanıştılar ve Ermenistan'ın geleneksel müzik aletleri, yerel icracılar ve halk şarkıları hakkında araştırma yaptılar.

Ege Batuhan Akgül, Bekir Emre Ögüt ve Haydar Taştan (İstanbul) 'Bridging Stories' fotoğraf gazeteciliği programı kapsamında Yerevan'da düzenlenen fotoğraf sergisine katıldılar.

Nebahat Akkoç (Diyarbakır), **Begüm Baki** (İstanbul), **Sebahat Beskisiz** (Diyarbakır), **Haskar Erdoğan** (Dersim) ve **Ayşenur Gedik** (İzmir) KAMER Vakfı üyeleri olarak, Yerevan'da Ermenistan Kadın Kaynakları Merkezi'nin üyeleriyle bir araya gelip deneyimlerini ve bilgilerini paylaştılar ve iki ülkedeki kadınların sorunlarını tartıştılar.

Osman Akyıl ve İhsan Ay (Diyarbakır) Mezopotamya Vakfı üyeleri olarak Yerevan Radyosu'yla işbirliği olanakları üzerine görüştüler.

Diran Robin Alatçıyan, Sesilya Arslanyan, Arlin Boyacı, Arman Çatal, Burag Çiçekçıyan, Larissa Selin Dayan, Rudi Kami Değirmenci, Aris Dikran, Aksel Ebemıgıryan, Lerna Geçer, Ayk Gezer, Melissa Kaldılı, Masis Kara, Ari Karakaş, Roni Kolukısayan, Arda Özçin, Masis Öznigolyan, Jan Samurkaş ve Nişan Aren Zurnacı, İstanbul'daki sekiz ayrı Ermeni okulundan öğrenciler olarak, TET Ajanda'nın editörü **Melisa Arslanyan** ile birlikte, TUMO Yaratıcı Teknolojiler Merkezi tarafından Yerevan'da düzenlenen yaz kampına katıldılar.

Çiçek Pasajı, İstanbul, 2016 (📷 Anahit Davidyants)

Türkoloji alanında çalışan genç bir akademisyen olarak, her zaman, Türkiye'de araştırma yapmanın ve seyahat etmenin yollarını arıyorum; bu sayede, araştırmalarımın odağında yer alan ülkedeki gelişmeleri takip edebiliyorum, Ermenistan medyası için söyleşiler yapan ve bir uzman olarak, tarafsızlığımı koruyup birinci elden bilgi verebiliyorum.

Gevorg Petrosyan

Artık öğrencilerimize daha ayrıntılı bir Türkiye resmi sunabileceğiz; bu da onların, komşularımızla 'normal' ilişkiler kurmaya başlamalarını sağlayabilir. Ayrıca, İstanbul'daki Ermeni okullarıyla bağlarımızı güçlendirip işbirliği yapmaya başlamak istiyoruz.

'Mihitar Sebastatsi' Öğretmenleri

Zihinlerimizdeki sınırlar bizi her tür fiziksel sınırdan daha fazla etkileyen, ancak farkına vardığımızda diğerlerinden çok daha kolay parçalanabileceğimiz sınırlar.

Çiğdem Üçüncü

Sınırları aşmak, duvarları ve mevcut mitleri yıkmak için birbirimizi görmemiz, birbirimizle konuşmamız gerekiyor.

Ecem Sarıçayır

Sevan Gölü, 2017 (📷 Asya Orhan)

Komşu ülkeye seyahat etme imkânı sayesinde, Türkiye’de ortak kültürel etkinlikler düzenledik ve arkadaşlıklar kurduk. Sanat, sınırları gün ışığına çeviriyor; tek bir diyarda yaşıyormuşçasına, dünyayı baştan başa kat edip karanlığı aydınlatmamıza yardım ediyor.

United Harmonies

Yorgun ve ulu Ararat’ı gördüğümüzde hüznün yerine umut hissedelim artık.

Çağlar Solak

Gümrü, Dilican, Yerevan ve bu şehirlere yakın bazı köylerde bulunan çeşitli lokantalar, ‘pop up’ restoranlar, açılış kursları, pazarlar, şarap imalathaneleri ve bazı sivil girişimlere yaptığımız ziyaretler ve tanıştığımız şefler sayesinde, Ermenistan’ın mutfak kültürü ve Ermenistan halkının yeme alışkanlıklarını daha yakından tanıdık. Ermeni şeflerle, Türkiye’deki meslektaşlarıyla işbirliği olasılıkları üzerine de konuştuk. Bu seyahat bize, Türkiye ve Ermenistan’daki yeme içme sektörlerinin aktörleri arasında, özellikle, bölünmüş iki halk için hakiki birer işbirliği ve uzlaşma alanı olarak yemek kültürü ve mirası konularında işbirliği başlatmaya dönük temaslar kurma imkânı verdi.

Zeynep Gamze İnceli İpek & İhsan Karayazı

Arpine Aleksanyan ve Sona

Baloyan (Yerevan) Madenataran Mesrop Maşdots Eski El Yazmaları Enstitüsü adına, Türkiye Ermenileri Patrikliği’ni, İstanbul’daki Ermeni liselerini, vakıflarını ve Aras Yayıncılık’ı ziyaret ederek, Ermeni kültürünün korunmasına yönelik işbirliği ağlarını genişletmek üzere görüşmeler yaptılar.

Ekrem Altun, Roj Esir Girasun ve Cihan

Ülsen (Diyarbakır) Dut Ağacı Sosyal Bilimler Araştırma ve Dayanışma Derneği üyeleri olarak, Yerevan’da yaşayan Müslüman azınlığa mensup kişilerle mülakatlar yaptılar.

Diana Amirbekyan ve Sarra Demirciyan

(Yerevan) Genç Yaşam Derneği adına İstanbul ve Antakya’yı ziyaret ederek, Uluslararası Defne Gençlik Eğitim Derneği tarafından düzenlenen, ‘Dostluk için Kültürel Beyin Fırtınası’ başlıklı değişim programına katıldılar.

Hripsime Arakelyan (Aştarak);

Hasmik Dilanyan (Ararat); **Alisa**

Gevorgyan, Hasmik Martirosyan,

Naira Mayilyan, Lusine Petrosyan,

Syuzanna Sargsyan (Yerevan);

Armine Gevorgyan (Abovyan),

Siranuş Ğazançyan (Gavar) ve **Narine**

Poğosyan (Martuni), aralarında Mihitar

Sepastatsi Eğitim Kompleksi Medya

Merkezi ve ‘Radiolur’ haber ajansının

da bulunduğu, Ermenistan’daki çeşitli

basın kuruluşlarından muhabirler

ve blog yazarları olarak, CNN Türk

haber kanalından gazetecilerle bilgi

paylaşımında bulunmak ve olası işbirliği

yöntemlerini görüşmek üzere İstanbul’u

ziyaret ettiler.

Nazik Armenakyan (Abovyan) 4Plus

Belgesel Fotoğrafçılığı Merkezi üyesi

olarak, Diyarbakır Uluslararası Fotoğraf

Günleri’ne katıldı.

Birsen Atakan (İstanbul) Şiddetsizlik Eğitim ve Araştırma Merkezi'nin başkan yardımcısı, **Eleni Diker** (İstanbul) ve **Aslı Polatdemir** (Denizli) ise BoMoVu'nun (Sosyal Güçlendirme için Spor ve Beden Hareketi Ağı) kurucuları olarak, Ermenistan Kadın Kaynakları Merkezi temsilcileriyle bir araya gelerek, İstanbul'da birlikte düzenlemeyi planladıkları, çatışma bölgelerinde yaşayan kadınların vücut bütünlüğü konulu konferans ve 'Barışa Oyna' projesinin sınırın Ermenistan tarafında da uygulanması hakkında görüştüler.

Tehmina Avagyan, Şuşan Haçatryan, Vardan Haçatryan, Valeri Muradyan ve **Aşot Soğomonyan** (Yerevan) Kilikia Tur'un temsilcileri olarak, Van'daki ortakları Gagik Tur'dan temsilcilerle birlikte, İstanbul'da yapılan 21. Doğu Akdeniz Uluslararası Turizm ve Seyahat Fuarı'na katıldılar.

Ziya Azazi (İstanbul) 'ARé' Performans Sanatları Festivali kapsamında Yerevan'daki Kukla Tiyatrosu'nda bir dans gösterisi yaptı ve düzenlediği atölyelerle sanatsal çalışmalarına dair tecrübelerini paylaştı.

Ozan Mert Balcı ve Hamza Çınar (İzmir), Eski Avrupa Gönüllü Hizmeti Gönüllüleri Gençlik Derneği'ni temsilen, yerel bir gençlik etkinliği düzenlemek ve yeni işbirlikleri kurmak amacıyla, Yerevan'daki proje ortakları Ermenistan Yenilikçi Gençlik Derneği ve diğer gençlik örgütleriyle görüştüler.

Halil Başoğlu, Hasan Çakmak, Erkan Kalenderli ve Emine Ülkerim (İstanbul), Grup Sentez ekibi üyeleri olarak, Ermenistanlı taş ustaları ve ahşap oymacılarını, bu iki zanaatın köklerindeki Anadolu mirasının izini sürme çabasıyla, Yerevan'daki atölyelerinde görüntülediler.

Yusuf Nar, Yerevan, 2017 (📷 Veysel Kavak)

Miqayel Voskanyan, İstanbul, 2016

Biz, kültür, eğitim ve bilim alanlarında bu tür işbirlikleri kurulmasının, iki taraftan uzmanların başarıyla birlikte çalışıp ortak projeleri uygulamaya koyabileceğini gözler önüne sererek normalleşme sürecine büyük katkısı olacağı düşüncesindeyiz.

Arpine Aleksanyan & Sona Baloyan

Diyarbakır Uluslararası Fotoğraf Günlerine üç yıldır Ermenistan'dan fotoğrafçılar da katılıyor. Diyarbakır'da birçok Kürt kadın fotoğrafçıyla tanışma şansı bulduk ve birlikte hayata geçirebileceğimiz bir projeye dair fikirlerimizi paylaştık. Serginin yanı sıra sunumlar, konuşmalar ve fotoğrafçılarla toplantılar yapıldı. Bu toplantılar, farklı ülkelerden gelenler için yeni tartışma kanalları açtı.

Nazik Armenakyan

Türkiye'den Ermenistan'a gitmenin en çarpıcı yönlerinden biri, yemeklerde, mimaride ya da günlük hayatta kullanılan nesnelerde, ortak bir kültüre işaret eden çok belirgin izlere rastlamak. Tuhaf olan, sınırın kapalı olmasıyla keskinleşen bölünmüşlük; bu kadar çok ortak yönü olan bu iki halk arasındaki ayrışmanın hâlâ sürmesi. Diplomatik ve tarihsel meseleler, bence aşılamayacak meseleler değil.

Ayla Jean Yackley

Serdar Bayram ve Aylin Kızıl (Diyarbakır) NarPhotos Fotoğraf Ajansı üyesi olarak gittikleri Ermenistan'da, Elegez bölgesinde yaşayan Ezidilerin günlük hayatlarını ve dinî ritüellerini fotoğrafladılar.

Sevda Baysal (Antalya) Gümrü ve Yerevan'da genç kızların güçlendirilmesi ve gençlik alanlarında çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşlarını ziyaret ederek tecrübe paylaşımında bulundu ve ortak güçlendirme projeleri geliştirmek üzere görüşmeler yaptı.

Melike Bilgin, Furkan Demirbaş, Selen Duruşkan, Hale Kaşka, Batuhan Kava, Özge Kaya, Rabia Kutlu ve Fatma Murat (İstanbul) Boğaziçi Üniversitesi Avrupa Çalışmaları Merkezi Öğrenci Forumu üyeleri olarak, Yerevan'daki Suriyeli Ermenilerle, göç hikâyeleri hakkında mülakatlar yaptılar.

Sabri Umut Bozyıl (İstanbul) hazırlık aşamasında olan film projesi için, hikâyenin geçtiği sınır köyü Bagaran'da saha çalışması yaptı.

Aylin Cilasın ve Mustafa Emir Cilasın (Çanakkale), Koza Gençlik Derneği'ni temsilen, Yerevan'da bulunan ABCD İnnovasyon Merkezi'yle mevcut işbirliklerini geliştirmek ve yeni projeler geliştirmek amacıyla görüşmeler yaptılar.

Sibel Çağlar, Deniz Kartal ve Ciran Derya Aygül Öztürk (İstanbul), editörleri oldukları dünyalılar.org internet sitesini temsilen, Yerevan'da doğa sporları grupları ve çevre hakları aktivistleriyle tanıştılar ve Ermenistan'daki gözlem ve tecrübelerini, yaptıkları röportajlar ve çektikleri fotoğraflarla, sosyal medyadaki takipçilerine aktardılar.

Ahmet Gökçenur Çelebioğlu (İstanbul), **Efe Duyan** ve **Selahattin Yolgiden** (İstanbul) *Çevrimdışı İstanbul* edebiyat dergisinin editörleri olarak, şair ve edebiyat eleştirmeni **Betül Dünder** (İstanbul) ile birlikte, *İnkıgır* edebiyat dergisinin Yerevan'da düzenlediği, Türkiyeli ve Ermenistanlı çağdaş şairleri bir araya getiren şiir çevirisi atölyesine katıldılar.

Fatma Çelik ve **Serpil Polat** (Diyarbakır) Nar Photos Fotoğraf Ajansı üyeleri olarak, Yerevan'daki 4Plus Belgesel Fotoğrafçılığı Merkezi'nden fotoğrafçılarla işbirliği imkânlarını görüştüler ve 1915'ten sonra Anadolu'dan zorla göç ettirilmiş Ermenilerle ilgili bir fotoğraf projesi yürüttüler.

Önder Çelik (Van) Johns Hopkins Üniversitesi doktora öğrencisi olarak katıldığı, Kafkasya Kaynak ve Araştırma Merkezi Ermenistan Şubesi tarafından Yerevan'da düzenlenen 'Ermenistan-Türkiye: Diyalog ve Uzlaşma Yolları' başlıklı konferansta, Van'daki hazine avcılar hakkında bir bildiri sundu ve araştırmaları kapsamında, Arkeoloji ve Etnografya Enstitüsü'ndeki arkeologlar ve antropologlarla görüşmeler yaptı.

Fulya Çeşme (Diyarbakır) Yerevan'daki öğretmenler sendikasını ziyaret ederek, Kürtçe okul kitaplarının hazırlanması üzerine çalışan öğretmenlerle buluştu ve anadilinde eğitim konusunda bir atölye düzenledi.

Vahram Danielyan (Nor Haçın) Ermenistan Amerikan Üniversitesi'nde ve **Alina Poğosyan** (Yerevan) Ermenistan Ulusal Bilimler Akademisi Arkeoloji ve Etnografya Enstitüsü'nde yaptıkları çalışmalara paralel olarak, Ermenistan-Türkiye Normalleşme Sürecine Destek Programı kapsamında

İstanbul, 2017 (📷 Rafik Movsisyan)

Türkiye'de izleyicilerin Ermenistan'dan çağdaş filmleri kucaklayışı beni çok şaşırttı ve etkiledi. Her iki ülkeden film yapımcılarının işbirliği yapmaya ve yalnızca Ermenistan'da ve Türkiye'de değil, dünyanın her yerinde gösterilebilecek filmler üretmeye hazır oldukları fikrindeyim.

Rafik Movsisyan

Seyahat Fonu, iki ülkeden 20-24 yaş arası müzisyenlere yönelik projemi sorunsuz bir şekilde sürdürmeme yardımcı oldu. Amaç, müzikal ve sosyal etkinliklerle birbirinin kültürünü öğrenmek, birbiri hakkında daha geniş bir bakış açısı geliştirmek ve dostluk kurmaktır. Yerevan'dayken, Ermenistan'dan müzisyenlerle tanışıp, bir müzik öğretmeninin eşliğinde birlikte Ermenice şarkıları çalışma ve ortak bir konser verme fırsatı bulduk. Bu proje, iki ülkeden insanların birbiriyle arkadaş olup, kısa bir süre içinde yakın ilişkiler kurması için çok büyük bir potansiyel olduğunu ortaya koydu.

Melodi Var Öngel

Klişelerin yıkılması ve ilişkilerin normalleştirilmesinde en önemli unsur iletişim, çünkü iki ülkenin halklarının arasında birçok yanlış anlama var. Bu yüzden, zihinlerimizin sınırlarını açmamız gerekiyor.

Nadya Hovhannisyan & Sofya Hakobyan

Odzun, 2017 (📷 Önder Çelik)

Başlangıçta Ermenistan’a gitme konusunda tereddütlerim vardı, çünkü nasıl bir tavırla karşılaşacağımdan emin değildim. Fakat sonunda farkına vardım ki, tereddüdüm Ermenistan’ın benim için bir ‘bilinmez’ olmasından kaynaklanıyordu ve ancak ‘bilinmeyen’i öğrenerek bunun üstesinden gelebileceğimin farkına vardım.

Rabia Kutlu

Ailesi uzun yıllar önce Ermenistan’a göç etmiş olan ve Yerevan’da ‘Rya-Taza’ adlı Kürtçe bir gazete çıkaran şair Miraze Cemal’in multimedya hikâyesini hazırladık. Bu çalışma sırasında yeni ilişkiler kurduk ve Ermenistan’da yaşayan Ezidilerle ilgili daha çok bilgi edindik. Bu çalışma temelinde yeni projeler geliştirmeyi ve yeni hikâyeler üretmemize yardımcı olacak imkânları bulmayı diliyoruz. Yerevan’da 10 gün boyunca çalışmak, üretmek, gezmek, yeni arkadaşlıklar kurmak çok güzeldi.

Aylin Kızıl (Nar Photos)

Ermenistan halkı için en yakın megapol İstanbul olduğu için, mimari ve şehircilik alanlarında çalışan uzmanlar iki toplumu birbirine yaklaştırabilir. Bu alanlardan öğrenciler ve genç uzmanlar, şehrin çok kültürlü hikâyesini ve enerjisini hissetmek için İstanbul’u ziyaret etmeli.

Sarhat Petrosyan

hazırladıkları *Negotiation of Differences in the Common Urban Space* [Ortak Kentsel Alandaki Farklılıkların Müzakere Edilmesi] başlıklı derleme kitabın tanıtımı için İstanbul’da bir toplantı düzenlediler.

Anahit Davidyants, Gohar Hakobyan ve Lusine Nazaryan (Yerevan) gazeteci olarak, Sevan Nişanyan’a verilen William Saroyan Madalyası’nın takdimi için İstanbul’da düzenlenen etkinliği takip ettiler.

Mayranuş Davtyan ve Hayk Hakobyan (Yerevan) Sosyal Politikalar Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği (SPoD) tarafından İstanbul’da düzenlenen atölyelere ve eğitim çalışmalarına katıldılar ve LGBTQİ+ bireylerin durumlarının iyileştirilmesi için yaptıkları çalışmalarda edindikleri deneyimleri paylaştılar.

Şirin Duygulu Elçim (İstanbul) İstanbul Şehir Üniversitesi’nde yardımcı doçent unvanıyla sürdürdüğü çalışmalar kapsamında, Türkiye-Ermenistan uzlaşma sürecine dair araştırması için Yerevan’daki sivil toplum kuruluşlarından temsilcilerle görüştü.

Stepan Epremyan (Diyarbakır) Yerevan’da geleneksel Ermeni dinî ve halk müzikleri üzerine araştırma yaptı.

Ahsen Eravcı, Hüsnü Merve Keskin, Sena Saylam, İslam Söğüt ve Yavuz Selim Yalçın (İstanbul) Boğaziçi Üniversitesi Avrupa Çalışmaları Merkezi Öğrenci Forumu’nu temsilen, KASA Vakfı, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği ve Ermenistan Kadın Araştırmaları Merkezi’nden görevlilerle Ermenistan’daki Suriyeli göçmen kadınların durumlarına dair görüşmeler yapmak üzere Yerevan’ı ziyaret ettiler.

Çiğdem Furtuna, Başak İncekara, Fulya Kahveci, Gizem Kıyğı ve İbrahim Özvarış (İstanbul), Kent ve Çocuk girişimi olarak yürüttükleri 'Biriktirilmiş Mekânlar: Çocukluğun Şehirleri ve Hafıza' projesi kapsamında Yerevan'da çocuklara yönelik olarak üç boyutlu model şehir oyunu atölyesi düzenlediler ve söyleşiler yaptılar.

Madlena Galstyan, Katarine Galstyan, Zareh Galstyan, Hayk Karapetyan, Stepan Ter-Gevondyan ve Anjela Sargsyan (Yerevan) Türkiye ve Ermenistanlı müzisyenlerin oluşturduğu 'United Harmonies' grubunun Ermenistanlı üyeleri olarak, grubun Türkiye üyeleriyle birlikte İstanbul'da konser verdiler.

Liana Grigoryan ve Aleksan George Kalayji (Yerevan) Yerevan Devlet Üniversitesi Arkeoloji ve Etnografi Enstitüsü Diaspora Çalışmaları Bölümü çatısı altında sürdürdükleri 'Nefret Söylemi' konulu proje için işbirliği yapmak amacıyla, İstanbul Ermeni basınından temsilcilerle bir araya geldiler ve Aras Yayıncılık'ı ziyaret ettiler.

Taron Grigoryan, Gevorg Hakobyan, Armen Hovhannisyan, Mher Martikyan ve Armen Tadevosyan (Gümrü) Aratta grubu olarak İstanbul'da konserler verdiler ve bazı Ermeni okullarında öğrencilere yönelik olarak Ermeni müziğine dair açık dersler düzenlediler.

Serdar Güneri (İstanbul) genel sekreteri olduğu AFS Gönüllüleri Derneği adına, Türkiye ve Ermenistan'dan gençlerin katılacağı değişim programları geliştirilmesi konusunda görüşmek üzere Gümrü Gençlik Girişim Merkezi'ni ziyaret etti.

Yerevan, 2017 (📷 Serpil Polat)

Amacım, Ermenistan'daki medya iklimini ve nefret söylemini, gazetecilerin ve kurumların bununla nasıl mücadele ettiğini ve bu sorunun üstesinden gelinmesi için neler önerdiklerini görmektir. Ermenistan halkıyla birbirimizi daha iyi anlama fırsatı bulduk ve Ermenistan-Türkiye ilişkileri konusunda, daha fazla bilgiye dayalı bir kanaat oluşturabildik.

Yasemin İnceoğlu

'Bridging Stories' programı, iki ülkeden genç fotoğrafçılar ve çektikleri fotoğraflar aracılığıyla hikâyeler anlatmak, iki ülke arasındaki olumsuz ilişkileri bir nebze de olsa olumlu çizgiye çekmek için aylarca çalıştı. Bu programın parçası olduğum ve umutla, ortak bir geleceği inşa etmek isteyen insanlarla yan yana olduğum için mutluyum. Umuyorum ki, iki ülke arasındaki ilişkileri geliştirmek isteyen, umut dolu insanlarla hep yan yana olurum.

Haydar Taştan

Bu deneyim bana becerilerimi başka müzisyenlerle paylaşma ve onlardan öğrenme şansı verdiği için, müzisyenliğim açısından geliştirici oldu. Grup üyeleri olarak bizi birbirimize yakınlaştırdığından, Aratta için de faydalı oldu.

Taron Grigoryan (Aratta Band)

Kuğulu Park, Ankara, 2017 (📷 Rafik Movsisyan)

Gurgen Ėazaryan, Movses Ėazaryan, Davit Melkonyan, Arman Peřtmalciyan ve Miqayel Voskanyan (Yerevan), ‘Miqayel Voskanyan ve Arkadaşları’ müzik grubu olarak İstanbul’da düzenlenen ‘Dünya’da Bir Köşe’ adlı festivalde sahne aldılar.

Mariam Ėukasyan, Tatevik Hakobyan, Elen Kokçiyen, Mariam Melkonyan, Hraç Mirzoyan, Knarik Mirzoyan, Satenik Petrosyan, Aren Petunc ve Naira Poğosyan (Yerevan) Yerevan Devlet Üniversitesi adına, İstanbul’daki çeşitli kütüphaneleri ve Boğaziçi Üniversitesi’ni ziyaret ettiler, Türkiye’den akademisyenler ve araştırmacılarla tanıştılar ve gelecekte başlatılabilecek araştırma programları için bağlantılar kurdular.

Sofya Hakobyan (Yerevan) Ermenistan Çağdaş Deneysel Sanat Merkezi’ni ve **Nadya Hovhannisyan** (Gümrü) EUPHRATES Araştırma Merkezi’ni temsilen, Sason’un Hristiyan ve Müslümanlaştırılmış Ermenileri hakkında yaptıkları araştırma kapsamında, Türkiye’de Ermeni nüfusun yoğun olduğu bazı bölgeleri ziyaret ettiler.

Simon Hartmann ve Hande Topaloğlu (İstanbul) Bellek ve Kültür Sosyolojisi Çalışmaları Derneği üyeleri olarak, ‘100. Yılında Soykırımı Hatırlamak - Ermeni Gençlerin Post-Belleği Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma’ başlıklı araştırmalarının sonuçlarını paylaşmak üzere Yerevan’da bir atölye çalışması düzenlediler.

Hasmik Harutyunyan (Yerevan), 24 Nisan 1915’i anmak amacıyla İstanbul’da ‘102 STEPS 102 ADIM’ isimli bir konser verdi ve Türkiye’deki müzisyenlerle görüşerek olası işbirliği alanlarında fikir alışverişinde bulundu.

Hovsep Hurşudyan (Yerevan) başkanı olduğu Özgür Yurttaşlar için Sivil İnisiyatif Destek Merkezi'ni temsilen, İstanbul'daki bazı sivil toplum kuruluşlarının temsilcileriyle görüştü ve Agos gazetesini ve Aras Yayıncılık'ı ziyaret etti.

Gamze İnceli İpek ve İhsan Karayazı (İstanbul) Kars Şehir ve Kültür Araştırmaları Derneği'ni temsilen Türkiye'den ve Ermenistan'dan şeflerin katılacağı, ortak yemek kültürü mirasına dair bir aşçılık atölyesi düzenlemek amacıyla Dilican, Gümrü ve Yerevan'da restoran sahipleri ve şeflerle görüştüler.

Yasemin İncoğlu (İstanbul), iletişimci bir akademisyen olarak, Ermenistan ve Türkiye medyasında nefret söylemini konu alan karşılaştırmalı araştırması kapsamında Yerevan'da gazetecilerle görüşmeler yaptı.

Andranik İsrayelyan (Yerevan), Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin normalleşmesi sürecinde 'futbol diplomasisi'nin rolünü konu alan doktora tezi çalışması kapsamında akademisyenler, araştırmacılar, bürokratlar ve gazetecilerle görüşmeler yaptı.

Mustafa Kadem ve Emine Sarsık (İzmir) Ermenistan'da kentsel ve kırsal bölgelerde yaşayan insanları gölge ve silüet teknikleriyle fotoğrafladılar.

Abdulmutallip Karabal (Diyarbakır) ve Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Departmanı'nda müzik eğitmeni olan **Süleyman Kurt** (Diyarbakır), Yerevan ve Gümrü'deki konservatuarlardan usta kanunîlerle görüştüler ve Ezidi köylerinde yerel şarkıları kayıt altına aldılar.

Gümrü, 2016 (📷 İhsan Karayazı)

TUMO'nun, Ermenistan'ın geleceği için çok büyük bir umut teşkil ettiğini düşünüyorum. Derslere katılan herkesi oradaki atmosfere hayran kalıyor ve ufkunun genişlediğini hissediyor.

Melisa Arslanyan

Ararat'ın Yerevan'a düşündüğünden daha yakın olduğunu fark ettiğim gibi, birbirine uzak görünen bu iki ülke arasında köprüler kurmanın da, siyaset, sosyoloji ve tarih okumalarında görüldüğünden çok daha kolay olduğunu anladım.

Eleni Diker

Ermenistan-Türkiye normalleşme sürecinin çok zamana ihtiyacı var. Bizim yaptığımız ziyaret de, bu yönde atılmış küçük ama önemli bir adımdı. Projemizin desteğiyle, Vakıflı'da yaşayan Ermeni gençler, Arap Aleviler ve Türkler birbirleriyle tanışıp arkadaşlıklar kurdular; artı aralarında bir bağ var. Nereli olduğunuzun, hangi dinden olduğunuzun hiçbir önemi yok; önemli olan, insanların uyum ve sevgi içinde bir arada yaşayabilmeleri. En güzel keşif, birbirini anlamak. O yüzden, biraz daha yüksek sesle gülelim, tebessümlerimiz biraz daha büyük olsun, birazcık daha iyi yaşayalım.

Diana Amirbekyan & Sarra Demirciyan

Hasmik Harutyunyan ve Özcan Gül, İstanbul, 2017 (📷 Berge Arabian)

Bu seyahatte birçok şey öğrendim. Yerevan'ın bu kadar güzel bir kent olduğunu, Ermenistan'da sivil toplumun gücünü, gazeteciliğin geldiği noktayı ve sorunlarını bilmiyordum. Yerevan'da her yerde ve her alanda hissedilen kültür-sanat düzeyinden ve harika yapıtlardan bihaberdim. Öğrendim.

Zeynel Abidin Kızıltoprak

Birçok alandan, farklı disiplinlerden insanların etkileşim halinde bir ürün ortaya çıkarması, birbirini tanıması, merak etmesi, iki ülke arasındaki ilişkilerin normalleşmesinin belki de temelini oluşturacak.

Başak İncekara

TUMO'daki dersler sayesinde bir temel oluşturdum. Gelecekte bu temelin üstüne ek bilgiler koyup bu konuda uzman olmaya çalışacağım. Herkesin böyle bir deneyime sahip olması gerektiğini düşünüyorum.

Aris Dikran Nişan

Altı günlüğüne ziyaret ettiğim Ermenistan'ın müzikleri ve kültürel yaşamı beni çok etkiledi. Önümüzdeki yıllarda müzik alanında yapacağım çalışmalara Ermenilere özgü müzik geleneklerini de katmayı planlıyorum.

Şevin Tepe

Mustafa Karadağ ve Buyan Yağmur Memişoğulları (İstanbul) Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Devlet Konservatuarı'nda modern dans öğrencileri olarak, Yerevan'da düzenlenen 'ARé' performans sanatları festivali kapsamında 'Duvar' adlı performanslarını sergilediler.

Diana Kardumyan (Aşarak) ve **Naira Muradyan** (Yerevan) Ankara Uluslararası Film Festivali programında yer alan 'Dialogues' ve 'Marc and Marc' adlı kısa filmlerinin gösterimine katıldılar.

Mahir Kartal (İstanbul) 'Türk müziği'nin 'Ermeni müziği' üzerindeki etkisini konu alan araştırması kapsamında Yerevan'da duduk sanatçılarıyla görüşmeler yaptı.

Veysel Kavak ve Yusuf Nar (Konya), Ermenistan'da LGBTQİ+ bireylerin hakları ve yasal statüleriyle ilgili araştırmaları kapsamında Yerevan'da bu alanda çalışan sivil toplum kuruluşlarını ziyaret ettiler.

Tarkan Kaynar (Balıkesir) yemek yazarı olarak, Oğlak Yayınları'nı temsilen, Ermeni yemek kültürü üzerine yaptığı araştırma kapsamında Yerevan'da mutfak sanatları uzmanları ve şeflerle bir araya geldi.

Masis Kızık (İstanbul) Ermenistan'ın çeşitli bölgelerindeki, imkânları kısıtlı okullara öğretmen gönderen 'Teach for Armenia' [Ermenistan için Öğret] projesi kapsamında iki yıllık bir eğitim programı için Yerevan'a gitti.

Sercan Kırmızı, Duru Ors, Mehmet Nihat Şan ve Şevin Tepe (İzmir) 'Ermeni Çocuklar' müzik grubu olarak, Yerevan'da çocuklara dönük müzik atölyeleri ve 'Music of Armenia' [Ermenistan'ın Müziği] platformuyla ortak bir konser düzenlediler.

Zeynel Abidin Kızılyaprak (İstanbul) serbest gazeteci ve yazar olarak yaptığı bir araştırma kapsamında, Vanadzor'da insan hakları derneklerinden temsilcilerle ve gazetecilerle görüştü.

Ayşenur Korkmaz (İstanbul) Yerevan'da, Paris merkezli Savaşta Kadınlar Derneği tarafından Arkeoloji ve Etnografi Enstitüsü'nün işbirliğiyle düzenlenen 'Soykırımdan Sonra: Toplumsal Cinsiyete Bağlı Travma, Travmanın Aktarımı ve Yeniden Keşfi' başlıklı uluslararası konferansa katıldı.

Kerim Kürkcü (İstanbul) direktörü olduğu Uniq Gallery sanat galerisini temsilen, Türkiye ve Ermenistan'dan sanatçıların katılacağı, atölye çalışmaları ve sergiden oluşan açık stüdyo projesini hayata geçirmek için Ermenistan'dan küratörler, galeri yöneticileri ve sanatçılarla işbirliği görüşmelerinde bulundu.

Vanuhi Malhasyan (Vanadzor), **Sona Manukyan** (Yerevan) ve **Hasmik Tangyan** (Yerevan), BA-AR-DI-A Dans ve Hareket Laboratuvarı üyeleri olarak, 'İnç ka çka / Ne var ne yok' adlı gösterilerini Ankara'da, ODTÜ Çağdaş Dans Festivali'nde sergilediler.

Hasmik Movsisian (Yerevan), direktörü olduğu 'Music of Armenia' tarafından düzenlenen 'Tsovits Tsov' festivali için ortaklar kurmak amacıyla İstanbul'da çeşitli kültür-sanat kuruluşlarının temsilcileriyle görüştü ve iki ülkeden müzisyenler arasında daha fazla işbirliği yapılması için zemin oluşturacak bağlantılar kurdu.

Rafik Movsisyan (Yerevan) Ankara Uluslararası Film Festivali'nde yer alan Ermenistan yapımı kısa filmler programını sundu, gösterim sonrasındaki tartışmayı yönetti ve kısa film dalındaki yarışmada jüri üyesi olarak görev yaptı.

Hükümet binası, Yerevan, 2017 (📷 İbrahim Özvarış)

Diyarbakır Uluslararası Fotoğraf Günleri, 2016 (📷 Nazik Armenakyan)

Ermenistan ziyareti çocuklar için çok olumlu geçti. Dünyanın çeşitli yerlerinden gelen Ermeni gençleri tanıma, Ermenistan'ı gezme ve ülkenin kafalarındaki imajıyla gerçeğini karşılaştırma fırsatı buldular. Birçoğu şimdiden, önümüzdeki sene yine gitmek için plan yapmaya başladı.

Alen Taşçıoğlu

Görüşmeler yaptığımız, taksisine bindiğimiz veya sokakta karşılaştığımız insanlarla ettiğimiz kısa sohbetler, birbirimize 'merhaba'yı, 'parev'i öğretme çabalarımız, hafızalarımızdaki ortak müzikler eşliğinde kol kola halay çekmemiz, tüm bunlar ve bana hissettirdikleri, Ermenistan'la aramıza çekilen sınırın, insanların bir araya gelmesiyle, birbiriyle temas etmesi ve birbirini dinlemesiyle aşılabileceğini gösterdi.

Ayşegül Özadək

Zihinsel ve coğrafi sınırlar, öğrenilmiş çaresizlikler gibi. Başka türlü bir algı ve gözlem biçimiyle bu sınırları ortadan kaldırmak mümkün. Sınırlar, politika ve zihinlerde aslında. Bizler aynı dağın, Ağrı-Ararat'ın eteğinde yaşayan, benzer kültürel geçmişten beslenen, benzer yemekleri yiyen, rutinleri olan, mutluluğunu ve ağrıtlarını aynı ezgilerle ortaya çıkarmış nesillerin devamıyız.

Emine Sarsık & Mustafa Kadem

Müge Olacak (İstanbul) kurucu direktörü olduğu 'Atelier Muse' adına, 'Music of Armenia' platformu ile birlikte düzenledikleri bir konserin hazırlık çalışmalarına katıldı ve Yerevan'daki çeşitli kültür-sanat kurumlarını ziyaret etti.

Selin Sür Oral (İstanbul) Türkiye'den sürgün edilen Ermenilerin torunlarını konu alan kısa film projesinin hazırlık çalışmaları kapsamında Yerevan'ı ziyaret etti.

Asya Orhan (Bursa) UWC (Birleşik Dünya Kolejleri) - Dilican Koleji'nde 2017 bahar döneminde eğitim aldı.

Ayşegül Özadək ve Tuğçe Özdemir (İstanbul) Sabancı Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Forumu tarafından düzenlenen 'Toplumsal Cinsiyet ve Hafıza Yürüyüşleri' kapsamında, Yerevan'da, Türkiye ve Ermenistan toplumlarının ortak şarkılarına dair, mülakatlara dayanan bir araştırma yaptılar.

Esra Özban (Ankara) Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği'ni temsilen, Yerevan 13. Altın Kayısı Film Festivali'ne katıldı, film festivalleri ile Ermenistan sinema endüstrisi arasında diyalog oluşturmak amacıyla programcılar, film yapımcıları ve sanatçılarla bir araya geldi ve LGBTQİ+ aktivistleriyle görüştü.

Ahmet Cem Özen (İstanbul) 3H Hareketi'ni temsilen Ermenistan'daki siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları, düşünce kuruluşları ve kanaat önderleriyle Türkiye-Ermenistan ilişkileri üzerine görüşmeler yaptı ve gözlemleri ışığında bir makale yazdı.

Aykan Özener ve Tülay Sabaz

(Çanakkale) Pan Görsel Kültür Derneği çatısı altında yürüttükleri 'Sınırları Arkada Bırak' başlıklı fotoğraf projesi kapsamında Yerevan'da fotoğraf çektiler.

Arsen Petrosyan (Çarentsavan)

profesyonel bir duduk sanatçısı olarak, İstanbul'da yaşayan müzik terapisti Danny S. Lundmark'la birlikte duduk müziği atölyeleri düzenledi ve konser verdi.

Gevorg Petrosyan (Yerevan) başkanı

olduğu EUPHRATES Araştırma Merkezi'ni temsilen, Soğuk Savaş dönemi (1945-1965) konu alan doktora tezi için yürüttüğü araştırmalar kapsamında, söz konusu dönemi yaşamış İstanbullu Ermenilerle görüşmeler yaptı ve İstanbul'daki çeşitli kuruluşları ziyaret etti.

Sarhat Petrosyan (Yerevan), direktörü

olduğu Urbanlab Sosyo-Kültürel Vakfı'nı temsilen, Karakutu Derneği tarafından, Imagine Center for Conflict Transformation ['Hayal et' Çatışma Çözümü Merkezi] işbirliğiyle İstanbul'da düzenlenen hafıza yürüyüşüne ve hafıza atölyelerine katıldı.

Ecem Sarıçayır (İstanbul) Kadir Has

Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak yürüttüğü 'sınır alanları ve mimarlık' konulu yüksek lisans tezi çalışması kapsamında Yerevan'da araştırma yaptı.

Pınar Sayan (İstanbul) Türkiye

direktörü olduğu Imagine Center for Conflict Transformation ['Hayal et' Çatışma Çözümü Merkezi] adlı kuruluşu temsilen, Karakutu Derneği'nin düzenlediği 'Türkiye-Ermenistan Diyalogu ve Hafıza Atölyesi' projesine ve Kafkasya Kaynak ve Araştırma Merkezi'nin düzenlediği 'Ermenistan-Türkiye: Diyalog ve Uzlaşma Yolları' konferansına katıldı.

Stepan Epremyan, Arno Babajanian Konser Salonu, Yerevan, 2017

Geçmişle yüzleşme yolunda onarıcı adaletin imkânlarından ve toplumsal hafızanın kültürel ortaklık olanaklarından beslenmeyi esas alan projelere örnek olan forum tiyatroun, halklar arasındaki ilişkilerin normalleşmesi yolunda önemli bir fırsat olduğunu düşünüyorum.

Seyhan Alu

İletişim kurma ve seyahat etme özgürlüğünün kısıtlanmasının olumsuzluklarını, karşılaştığımız her kesimden insanın dile getirdiği bu beş günlük gezide, iletişim kurmanın yollarını çoğaltmanın önemini bir kez daha farkına vardık.

Ciran Derya Aygöl & Deniz Kartal & Sibel Çağlar

Mekân disiplinleri açısından, bize çok yakın ancak algısal olarak çok uzak bu kent hakkında bilgi edinmenin önemli olduğunu düşünüyorum. İki ülkenin ortak mekân dilleri ve kullanımları, ve bu konuda paylaşıcağı birçok deneyim var. Bunu görmek zihnimi açtı. Karşılaştırmalı kent tarihi çalışmalarına katkımız olabileceğini düşünüyorum.

Gizem Kıyıcı

Birlikte şarkı söyleme fırsatı varken ilişkilerimizden vazgeçmeyelim.

Özge Kaya

Mirzoyan Kütüphanesi, 2016 (📷 Ege Batuhan Akgül)

Ermenistan ile Türkiye arasında atılan her adımın normalleşme sürecine katkısı olduğunu düşünüyorum. Hak temelli örgütlerin işbirliği yapabilmesi, bunun için bir araya gelmesi, bu açıdan somut adımlar. Ermenistan'da geçirdiğimiz süre zarfında yaşadığımız her deneyimin, insanlarla kurduğumuz her temasın, gündelik hayata yönelik her pratiğin de bu sürece katkısı olduğu kanaatindeyim.

Begüm Baki

Dolaştığım sokak, konuştuğum insan, yediğim yemek, izlediğim kalabalık, oyun oynadığım çocukların tümü bana evimde olduğumu, ileride uzanan Ararat'ın ulaşılamayan silüeti ise sınırın varlığının ne demek olduğunu hissettirdi. Sınırın hemen ötesinde aynı yemeklerin piştiğinin ve aynı yaşam kültürünün sürdürüldüğünün bir türlü farkına varlamıyor olmasının burukluğunu İstanbul'a döndüğümde çokça hissettim.

Çiğdem Furtuna

Türkiye'de Ermenilere dair ve Ermenistan'da Türklere dair önyargıların değişmesinin genç neslin elinde olduğunu düşünüyorum. Ben bizzat şahit oldum ki, Ermenistan'daki gençlerle birlikte söylediğimiz bir şarkı, bir türkü bile önyargıları kırmaya yetebiliyor.

Hale Kaşka

Çağlar Solak (Manisa) araştırma görevlisi olarak çalıştığı Celal Bayar Üniversitesi'nin çatısı altında yürüttüğü, iki ülke insanların birbirine bakışını konu alan akademik araştırma kapsamında Kafkasya Kaynak ve Araştırma Merkezi'nini işbirliğiyle Yerevan ve Gümrü'de görüşmeler yaptı.

Musa Tokmak (Ankara) proje koordinatörü olarak görev yaptığı Polatlı Duatepe Eğitim, Kültür, Sanat ve Gençlik Derneği'ni temsilen, Creative Youth [Yaratıcı Gençlik] ve LAMEK Gençlik dernekleriyle, iki ülke arasında değişimleri hedef alan Erasmus+ projesi geliştirmek amacıyla görüşmeler yaptı.

Ahmet Tunç (Ankara) gönüllü olarak çalıştığı AIESEC Türkiye'yi temsilen, AIESEC Ermenistan'ın Yerevan'da düzenlediği, lise öğrencileri arasında kültürlerarası öğrenme konusundaki farkındalığı yükseltmeyi amaçlayan bir etkinliğe katıldı.

Elif Yağmur Turan (Uşak) UWC (Birleşik Dünya Kolejleri) - Dilican Koleji'nde 2017 sonbahar döneminde eğitim aldı.

Nevruz Ürün (Van) Yerevan'da Kürt dengbêjlere özgü hikâye anlatıcılığı geleneğine dair araştırması kapsamında Radyo Yerevan'ı ziyaret etti.

Necib Varan (İstanbul) ruh sağlığı koordinatörü ve psikoterapist olarak görev yaptığı Sosyal Politikalar Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği'ni (SPoD) temsilen, Ermenistan'daki LGBTQİ+ ve HIV/AIDS konularında çalışan kurumlarla, ileride kurulabilecek işbirlikleri ve deneyim paylaşımı konusunda görüşmeler yaptı.

Umut Vedat (İstanbul) Yerevan'da kişisel fotoğraf sergisine ev sahipliği yapabilecek bir mekân bulmak amacıyla sanat galerilerini ziyaret etti.

Ayla Jean Yackley (İstanbul) serbest gazeteci olarak Ermenistan - Türkiye normalleşme sürecinin yeniden canlandırılmasına yönelik çabalar, savaş sırasında Suriye’den kaçan Ermenilerin entegrasyonu, Ermenistan’daki Ezidilerin durumu ve 2017 yılı Ermeni Soykırımı anma etkinlikleri hakkında haberler hazırlamak ve röportajlar yapmak üzere Yerevan’a seyahat etti.

Hasan Yalçın (Diyarbakır) İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi’ni temsilen, Ermenistan’da, sivil Kürt girişimleri de dahil olmak üzere, insan hakları alanında çalışan çeşitli sivil toplum kuruluşlarındna temsilcilerle görüştü.

Ercan Yılmaz (Kayseri) Ermenistan Yazarlar Birliği’ni ziyaret etti, Ermeni yazarlarla bir araya geldi ve şair ve yazar Yeğişe Çarents’i konu alan bir yazı yazdı.

Şant Zincir (İstanbul) Hayrat Canlandırıcı ve Araştıran Mimar ve Mühendisler Derneği’ni (HAYCAR) temsilen yeni işbirlikleri geliştirmek amacıyla Yerevan’da mimarlar ve mühendislerle görüştü.

Cascade, Yerevan, 2017 (📷 Tarkan Kaynar)

SEYAHAT FONU AKTİVİTELERİ

MERCEKLERLE İŞBİRLİĞİ

4Plus Belgesel Fotoğrafçılık Merkezi'nden **Nazik Armenakyan**, Seyahat Fonu'nun desteğiyle, Diyarbakır Uluslararası Fotoğraf Günleri'ne katıldı. Armenakyan, bu ziyaret sayesinde Türk ve Kürt kadın fotoğrafçılarla tanışma ve işbirliği yapma imkânı buldu.

102 ADIM

'Music of Armenia' [Ermenistan'ın Müziği] projesinin direktörü **Hasmik Movsisyan**, Seyahat Fonu'nun desteğiyle, proje kapsamında düzenlenen 'Tsovits Tsov' [Denizden Denize] şarkı yarışması için potansiyel yerel paydaşlarla ortaklıklar kurmak amacıyla İstanbul'u ziyaret etti. Bu ziyarette, 'Music of Armenia', '102 STEPS | 102 ADIM' başlıklı anma etkinliğinin eş organizatörü oldu. Ermenistanlı halk müziği sanatçısı **Hasmik Harutyunyan**, Türkiyeli müzisyenlerle bilgi paylaşımında bulunmak ve işbirliği yapmak üzere, Seyahat Fonu'nun desteğiyle ziyaret ettiği İstanbul'da, 23 Nisan 2017'de yapılan bu etkinlikte bir konser verdi.

'DÜNYADA BİR KÖŞE'DE ERMENİ HALK MÜZİĞİ

Yerevanlı folk füzyon topluluğu **Miqaşel Voskanyan & Friends** (Gurgen Ğazaryan, Movses Ğazaryan, Arman Peştemalcıyan, Davit Melkonyan), 8 Ekim 2016'da, İstanbul'da düzenlenen 'Dünyada Bir Köşe' festivalinde sahne aldı.

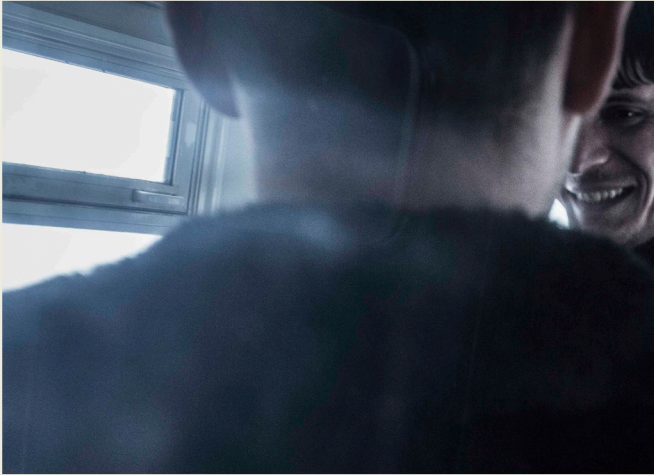

İstanbul, 2017
Zeynep Sungur

MÜZİKLE, BİR ARADA

Gümüş'den Aratta Band (Gevorg Hakobyan, Armen Hovhannisyan, Mher Martikyan, Armen Tadevosyan ve Taron Grigoryan) İstanbul'da konserler verdi ve Ermeni okullarında öğrenciler için açık dersler düzenledi; ayrıca, Türk müzisyenlerle birlikte geleneksel Ermeni müzikleri icra etti.

İstanbul, 2017
Haydar Taştan

HİKÂYELERLE KURULAN KÖPRÜ

Storyteller's Cafe [Hikâye Anlatıcısının Kafesi] adlı sivil toplum kuruluşu tarafından düzenlenen 'Bridging Stories' [Köprü Kuran Hikâyeler] foto muhabirliği programının katılımcıları **Bekir Emre Öğüt**, **Haydar Taştan** ve **Ege Batuhan Akgül**, program kapsamındaki fotoğraf sergisinin açılışında yer almak için Yerevan'a seyahat ettiler. Türkiye'den ve Ermenistan'dan genç fotoğrafçıları bir araya getiren program, onlara fotoğrafçılık ve hikâye anlatma teknikleri öğrenme ve hikâyelerini fotoğraflar aracılığıyla paylaşma fırsatı sundu.

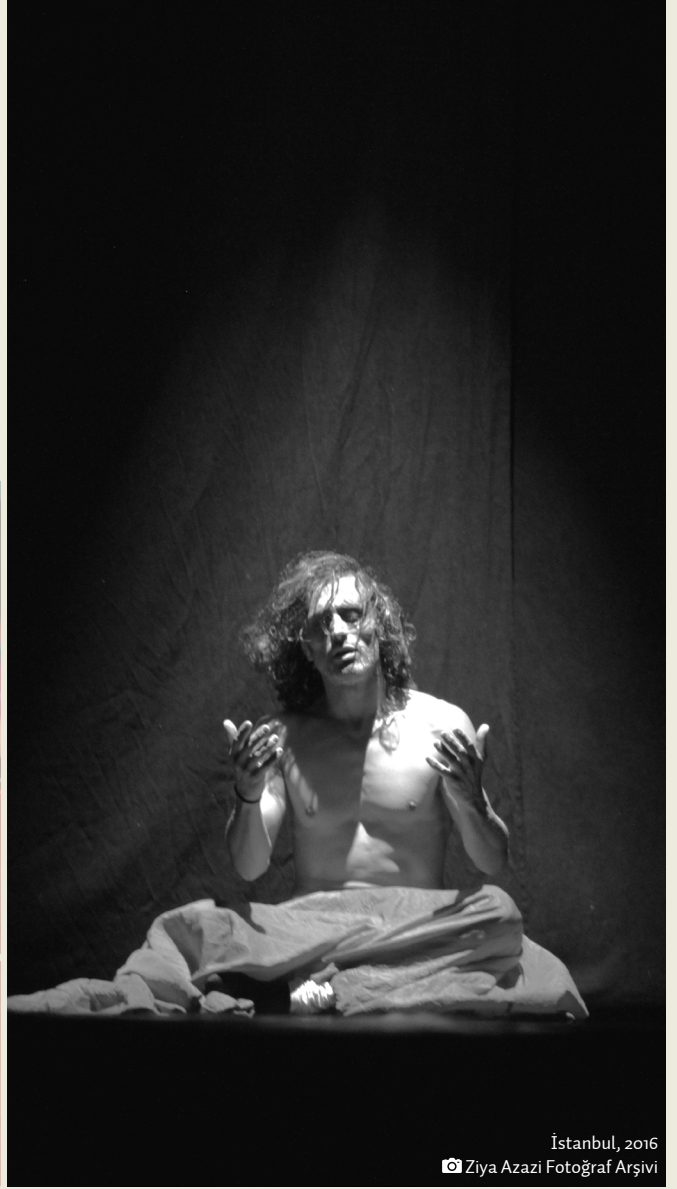
İstanbul, 2017
Haydar Taştan

ÇOCUKLAR İÇİN

Yerevan'dan **Maryam Adamyanyan, Lia Ėazaryan, Lilit Ėukasyan, Karine Mihityanyan, Gayane Movsisyan ve Armenuhi Sardaryan**, İstanbul'da Tarlabası Toplum Merkezi'yle işbirliği yaparak, özel ihtiyaçları olan çocuklar için dört günlük bir atölye çalışması düzenlediler. Çocuklar, atölyelerde, şarkı söyleme, resim yapma ve el işi etkinlikleriyle meşgul oldular.

İstanbul, 2016
Gayane Movsisyan

İstanbul, 2016
Ziya Azazi Fotoğraf Arşivi

YEREVAN'DA BİR 'SEMAZEN'

Ziya Azazi 17 Mayıs 2017'de, Yerevan'da yapılan ARé performans sanatları festivalinde 'Dervish' adlı gösterisini sergiledi ve sonraki üç gün boyunca, 'sema' geleneği üzerine bir dizi atölye çalışması yaptı.

EMPATİ İÇİN SANAT

Umut Vedat, kişisel sergisine ev sahipliği yapabilecek bir mekân bulmak ve sanatıyla, iki ülke arasında bir köprü kurmak amacıyla, Seyahat Fonu'nun desteğiyle Yerevan'ı ziyaret etti. 4 Kasım 2017'de Yerevan'da açılan 'Who am I?' [Ben Kimim?] başlıklı sergisinde, Batı Ermenistan'da yaşanan değişimleri gözler önüne sermeye ve karşı taraftan anlatılarla, iki komşu ülkenin halkları arasında empati duygusunu geliştirmeye çalıştı.

Yerevan, 2017
Umut Vedat

ÇOCUKLARLA TEKNOLOJİ
İstanbul'dan 29
ilköğretim okulu ve
lise öğrencisi, Türkiye-
Ermenistan Seyahat
Fonu'nun desteğiyle,
TUMO Yaratıcı
Teknolojiler Merkezi'nin
düzenlediği teknoloji
kampına katıldı.

Yerevan, 2017

KARAMANUK'UN ŞARKILARI ERMENİSTAN'DA

Türkiye'den bir grup müzisyen (**Mehmet Nihat Şan, Sercan Kırmızı, Şevin Tepe ve Duru Ors**), İstanbullu Ermeni besteci Sirvart Karamanuk'un çocuk şarkılarını seslendirmek üzere Yerevan'ı ziyaret etti. Seyahat Fonu'nun desteğiyle çeşitli müzik okullarından uzmanlarla bir araya gelme, atölye çalışmaları yürütme ve Yerevan'da bir ortak konser verme imkânı bulan müzisyenler, Gümrü'de de Kara-Murza Müzik Okulu'nun korosuyla birlikte bir konser düzenlediler.

Yerevan, 2017
Şubalap Fotoğraf Arşivi

BURS PROGRAMI

BURD FER
ARI ASİYORUZ
BURS PROGRAMI

TÜRKİYE-ERMENİSTAN BURS PROGRAMI

Hrant Dink Vakfı, Türkiye-Ermenistan Burs Programı'nı iki komşu ülkeden profesyonellerin sınır ötesi işbirliği ağları kurmalarını teşvik etmek amacıyla oluşturdu. Programın ilk döneminde (2014-2015) toplam 91 başvuru olmuş, Ermenistan'dan 12, Türkiye'den altı kişiye İstanbul, Yerevan ve Gümrü'de yapacakları çalışmalar için destek verilmişti. Avrupa Birliği tarafından finanse edilen Ermenistan-Türkiye Normalleşme Süreci Destek Programı kapsamında devam eden program, ikinci döneminde de (2016-2017), Ermenistan ve Türkiye'den toplam 18 profesyonele dört ila sekiz ay boyunca komşu ülkede yaşama ve belirli bir 'ev sahibi kuruluş' bünyesinde özel bir işbirliği programına katılma imkânı sağlamayı hedefledi. Temmuz 2016'da yapılan çağrı üzerine Ermenistan'dan 28, Türkiye'den dört olmak üzere toplam 32 başvuru geldi; seçilen dokuz kişi (sekizi Ermenistan'dan, biri Türkiye'den) Kasım 2016 ile Haziran 2017 arasında, çalışmalarını komşu ülkede bursiyer olarak yürüttü. Program, akademi, sivil toplum, basın, kültür-sanat, yazılı ve sözlü çeviri ve dil eğitimi gibi, iki ülke arasında uzmanlık alışverişi ve kalıcı işbirliğine çok ihtiyaç duyulan alanlardaki faaliyetleri destekledi.

Bu dönemde, aralarında iki ülkenin farklı şehirlerinden devlet üniversiteleri ve özel üniversiteler, araştırma merkezleri, sivil toplum kuruluşları, medya kuruluşları, kültür-sanat merkezleri ve müzelerin de bulunduğu, Türkiye'den 50, Ermenistan'dan 33 kuruluş, çeşitli işbirliği programı önerileriyle, komşu ülkeden gelecek olan profesyonellere kapılarını açtı.

Hrant Dink Vakfı, Kasım 2016'da ek bir başvuru çağrısı yapmaya karar verdi. Bu çağrıyla, bursiyerleri ağırlamak isteyen, Türkiye'den 43 ve Ermenistan'dan 26 kuruluşa ulaşıldı. Üçüncü dönemde, Türkiye-Ermenistan Burs Programı'na, sekizi Türkiye'den, altısı Ermenistan'dan olmak üzere toplam 14 başvuru geldi; seçilen altı (Türkiye'den dört, Ermenistan'dan iki) bursiyer, 2017'nin Ocak ve Haziran ayları arasında çalışmalarını komşu ülkede sürdürmek için destek almaya hak kazandı.

Başvurular, Burs Programı Yönetmeliği'nde belirtilen seçim sürecine uygun olarak, Hrant Dink Vakfı tarafından ilgili ev sahibi kuruluşlara iletildi ve iki ülkeden, ortak çalışma yürütmek isteyen onlarca kişi ve kuruluş birbiriyle eşleşti. Mevcut kaynaklarla bütün eşleşmelere burs desteği sağlamak mümkün olmadığı için, her iki ülkeden uzmanların yer aldığı bağımsız bir seçici kurul, yönetmelikte belirtilen seçim kriterleri ve öncelikleri doğrultusunda, burs verilecek 14 kişiyi belirledi.

PROJE EKİBİ

Armenuhi Nikoğosyan
Zeynep Sungur

SEÇİCİ KURUL ÜYELERİ

Zara Lavçyan
İbrahim Betil
Sema Kılıçer

İNTERNET SİTESİ

www.armtr-beyondborders.org

Bursiyerler, Hrant Dink Vakfı'nın İstanbul ve Yerevan'daki proje ekibi üyelerinin düzenlediği oryantasyon toplantılarına katıldıktan sonra, Ekim 2016'dan itibaren komşu ülkeye yerleşerek çalışmalarına başladılar. Bursiyerler bu dönemde komşu ülkedeki yeni evlerine yerleştikten sonra ev sahibi kuruluşları ve yeni çalışma arkadaşlarıyla tanıştılar ve uzun süreli vize ve ikamet izni için başvuru işlemlerini yaptılar. Türkiye'deki Ermenistanlı bursiyerler Türkçe, Ermenistan'daki Türkiyeli bursiyerler Ermenice dil kursuna başladılar. Türkiye'den Ermenistan'a giden bursiyerlerden biri, kişisel nedenlerle programı yarıda bırakarak ülkesine dönmek zorunda kaldı.

Ermenistanlı bursiyerler, İstanbul'da Doğu Ermenicesi dersleri verdiler; Ermeni dili ve kültürünün tarihinde öne çıkan bazı isimlere dair araştırmalarını Türkiye'de eriştikleri çeşitli kaynaklarla geliştirdiler; uyumsuzluk çözümü, barış ve insan hakları alanlarındaki çalışmalarını sürdürdüler.

Türkiyeli bursiyerler, Ermenistan'da ülkenin önde gelen akademik enstitüleri ve düşünce kuruluşlarının desteğiyle, iki ülke arasındaki sınırın kapalı olmasının etkileri üzerine bir araştırma yaptılar; Yerevan'ın önde gelen sanat merkezleriyle işbirliği içinde, iki ülkenin geleneksel danslarını çağdaş sanatla harmanlayan bir dans gösterisi hazırlayıp sundular; ortak sergiler düzenlediler.

Hem Türkiye'den, hem Ermenistan'dan bursiyerler komşu ülkede yaptıkları araştırmalarla, iki ülkenin toplumlarının birbiri hakkındaki algısını ve söylemlerini incelediler.

Hrant Dink Vakfı, dört senedir sürdürdüğü Burs Programı'nda edindiği tecrübenin ışığında, kıdemli akademisyenler ve ev sahibi kuruluşların programa yönelik ilgisini göz önünde bulundurarak ve Ermenistan-Türkiye Normalleşme Süreci Destek Programı'nı yürüten diğer üye kuruluşlar ve ev sahibi kuruluşlarla görüş alışverişinde bulunarak, Kısa Dönem Burs Programı'nı tasarladı. Türkiye-Ermenistan Burs Programı'nın başlangıcından bugüne çeşitli kuruluşlar ve kişilerle yapılan toplantılarda, komşu ülkede araştırma yapmak ya da çeşitli etkinlikler yürütmek isteyen çok sayıda akademisyen ve uzman olduğu, ancak iş yoğunlukları ve taşıdıkları yükümlülüklerden ötürü, dört ila sekiz aylık bir programa katılmanın bu kişiler için zor olduğu gözlemlendi. Hrant Dink Vakfı, bu ihtiyaca yönelik olarak tasarladığı Kısa Dönem Burs Programı kapsamında, 14 Ağustos - 10 Ekim 2017 arasında komşu ülkede iki hafta ila bir ay süreyle misafir araştırmacı olarak çalışma yapan, dördü Ermenistan'dan, üçü Türkiye'den olmak üzere yedi uzmana destek verdi.

Bursiyerler, komşu ülkede kaldıkları süre içinde, ev sahibi kuruluşlarda yürüttükleri faaliyetlere ek olarak, çeşitli toplantılara ve seminerlere katıldılar; kendi uzmanlık alanlarında çalışan kişi ve kuruluşlarla temas kurdular; üniversitelerde ve sivil toplum kuruluşlarında konuşmalar yaptılar; atölye çalışmaları düzenlediler; yazılar ve raporlar hazırladılar; çeşitli semtlerin cinsiyet haritasını çıkardılar; sahip oldukları meslekî bilgi birikimini komşu ülkede benzer alanlarda çalışan meslektaşlarına aktardılar.

Bursiyerler, bu dönemde, 'Sınırları Aşıyoruz' internet sitesi (<http://www.armtr-beyondborders.org/>) aracılığıyla, program kapsamında yürüttükleri çalışmaları, izlenimlerini ve deneyimlerini paylaştılar.

Burs Programı, 2017-2018 döneminde de, ev sahibi kuruluşların sayısını ve çalışma alanlarındaki çeşitliliği artırma hedefiyle, Türkiye'den ve Ermenistan'dan profesyonellerin komşu ülkedeki çalışmalarına destek vermeye devam edecek.

TÜRKİYE-ERMENİSTAN BURS PROGRAMI EV SAHİBİ KURULUŞLARI TÜRKİYE

EĞİTİM VE ARAŞTIRMA KURUMLARI

- Adapazarı Enka Okulları
- Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (KASAUM)
- Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi (BETAM)
- Boğaziçi Üniversitesi Barış Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi
- Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü
- Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü
- Dokuz Eylül Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
- Ege Üniversitesi Psikoloji Bölümü
- Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Barış ve Çatışma Çalışmaları Programı
- İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi
- İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi
- İstanbul Mutfak Sanatları Akademisi
- İstanbul Şehir Üniversitesi Modern Türkiye Çalışmaları Merkezi
- Kadir Has Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Çalışmaları Merkezi
- Kadir Has Üniversitesi Yaşam Boyu Eğitim Merkezi
- Koç Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Okan Üniversitesi Avrupa Birliği Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikalar Merkezi
- Sabancı Üniversitesi Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi
- Sabancı Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Forumu
- Yaratıcı Fikirler Enstitüsü Gastronomika Programı
- Yıldız Teknik Üniversitesi İletişim Tasarımı Bölümü

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

- Ashoka Vakfı
- BoMoVu Derneği

- Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği – Türkiye Hapishane Çalışmaları Merkezi
- Good4trust.org
- Gündem Çocuk Derneği
- Habitat Derneği
- Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos GL)
- Mekanda Adalet Derneği (Beyond Istanbul)
- Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM)
- Sosyal Politikalar Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Derneği (SPOD)
- Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği
- Yeryüzü Derneği
- Yeşilist

SANAT MERKEZLERİ

- FedErAtion
- İstanbul Modern Sanat Müzesi
- İstanbul Tanpınar Edebiyat Festivali
- Kalem Ajans
- PACE Çocuk Sanat Merkezi
- SALT

BASIN KURULUŞLARI

- Açık Radyo
- CNN Türk
- İMC TV

PRODÜKSİYON ŞİRKETİ

- Liman Film
- Ret Film

HUKUK BÜROSU

- Gün Hukuk Bürosu

HALKA İLİŞKİLER ŞİRKETİ

- A&B İletişim

KALKINMA AJANSI

- IDEMA Uluslararası Kalkınma Yönetimi

YAYINEVİ

- Can Yayınları

TÜRKİYE-ERMENİSTAN BURS PROGRAMI EV SAHİBİ KURULUŞLARI

ERMENİSTAN

EĞİTİM VE ARAŞTIRMA KURUMLARI

- Avrasya Uluslararası Üniversitesi
[Yevrasia Micazgayin Hamalsaran]
- Ermenistan Amerikan Üniversitesi
[Hayasdani Amerigyan Hamalsaran]
- Ermenistan Ulusal Kütüphanesi
[Hayasdani Azgayin Kradaran]
- Ermenistan Uluslararası İlişkiler ve Güvenlik Bilimleri Enstitüsü [Miazgayin yev Anvidangutyant Hartseri Haygagan İnstitut]
- Kafkasya Kaynak ve Araştırma Merkezi Ermenistan Şubesi [Hedazodagan Resursneri Govkasyan Gendron – Hayasdan]
- Madenataran Mesrob Maşdots Eski El Yazmaları Enstitüsü [Madenadaran Mesrob Maşdotsi Anvan Hin Dzeragreri Gitahetazodagan İnstitut]
- Rus-Ermeni Üniversitesi [Hay-Rusagan Hamalsaran]
- Yerevan Devlet Üniversitesi Uygarlık ve Kültür Araştırmaları Merkezi [Kağakagırtagan yev Mışagutayin Hedazotutyunneri Gendron]
- Yerevan Devlet Üniversitesi Cinsiyet ve Liderlik Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi [Yerevani Bedagan Hamalsarani Genderayin Hetazotutyunneri yev Araçnortutyant Gendron]

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

- Anavatan Kalkınma Girişimi Vakfı [Hayreniki Zargatsman Nakhadzernutyun Himnadram]
- Avrasya Ortaklık Vakfı
[Yevrasia Hamagortsaksutyun Himnadram]
- DVV International Armenia
- Ermenistan Sivil Toplum Enstitüsü
[Kağakatsiagan Hasaragutyant İnstitut]
- Gençlik Girişim Merkezi [Gümru Yeridasardagan Nahadzernutyunneri Gendron HK]
- Helsinki Yurttaşlar Meclisi Vanadzor Ofisi - Helsinki Citizens Assembly Vanadzor [Helsinkiyan Kağakatsiakan Asambleyayi Vanadzori Graseniyak]
- Kamu Gazeteciliği Kulübü
[Hanrayin Lragrutyan Akumb]

- Noravank Bilim ve Eğitim Vakfı
[Noravank Gitakırtagan Himnadram]
- Şiddetten Arındırılmış Toplum Derneği
[Hasaragutyun Arants Birnutyan]
- Uluslararası Şeffaflık Derneği Yolsuzlukla Mücadele Merkezi
[Transperancy International Hagagorupsion Gendron]
- UrbanLab Yerevan
- Urban [Kentsel] Sürdürülebilir Kalkınma Vakfı
[Urban Gayun Zargatsman Himnadram]
- Vanadzor Barış Diyalogu Derneği
[Khağagutyant Yerkhosutyun HK Vanadzor]

SANAT MERKEZLERİ

- Berlin Art Hotel/Gallery 25
[Berlin Art Hüranots Galeri 25]
- Çağdaş Sanat Enstitüsü - Institute for Contemporary Art [Jamanagagits Arvesti İnstitut]
- Ermenistan Rolan Bikov Vakfı Çocuk Filmleri Festivali
[Hayasdani Rolan Bikov Himnadram Yerekhaneri Ginoparadon]
- MIHR theatre / MIHR creative Union NGO
[MIHR Tadron / MIHR Steğtsagortsagan Miutyun HK]

BASIN KURULUŞLARI

- Civilitas Vakfı [Civilitas Himnadram]
- Medya Girişimciliği Merkezi - Media Initiatives Center
[Media Nakhadzernutyunneri Gendron]
- Multi Media Gendron TV CJSC

MİMARLIK OFİSLERİ

- Storaket Mimarlık Stüdyosu
[Storaget Cardarabedagan Arvestanots]

ÇEVİRİ BÜROSU

- Translator.am, ISMA Ltd.

HALKA İLİŞKİLER ŞİRKETİ

- Deem İletişim

KALKINMA AJANSI

- Armavir Kalkınma Merkezi
[Armaviri Zargatsman Gendron]

REZZAN ALAGÖZ

Sosyoloji alanında 2007’de İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nden lisans, 2012’de City University of New York’tan yüksek lisans derecesi aldı. Aynı alanda, Mimar Sinan Üniversitesi’nde doktora çalışmasına devam ediyor ve Adıyaman Üniversitesi’nde araştırma görevlisi olarak çalışıyor. Burs Programı kapsamında Nisan - Haziran 2017 arasında Yerevan Devlet Üniversitesi Uygarlık ve Kültür Araştırmaları Merkezi’nin çatısı altında, tez çalışması çerçevesinde, Ermenistan-Türkiye sınırının kapalı olmasının, sınırın iki ayrı tarafında yaşayanların günlük hayatı üzerindeki etkilerini ve bu grupların birbirlerine dair algılarını konu alan bir araştırma yaptı.

Burs Programı’na başvururken temel beklentim, sınırın kapalı olmasının, sınıra yakın yerlerde yaşayanlar üzerindeki etkilerini konu alan araştırmanın bir bölümünü Ermenistan’da yürütmektir. Yerevan Devlet Üniversitesi Uygarlık ve Kültür Araştırmaları Merkezi’nde konuk araştırmacı olarak bulunduğum süre içinde esas olarak doktora tezimin bir bölümüne odaklandım. Ermenistan-Türkiye sınırının kapalı olmasının, sınırın her iki tarafında yaşayan insanların günlük hayatlarını ve birbirlerine dair algılarını nasıl şekillendirdiğini anlamaya çalıştım. Bu nedenle, bursiyerlik dönemimde, ağırlıklı olarak, Ararat ve Armavir bölgelerindeki sınır köylerinde ve şehirlerinde (Pşatavan, Malgara, Arazap, Rençper, Pokırved, Aragats, Artaşat) araştırma yaptım. Araştırmamı Yerevan Devlet Üniversitesi’nin desteğiyle yürütmek, bana farklı alanlardan akademisyenlerle tanışma fırsatı sundu. Onların verdiği tavsiyeler, araştırma yaptığım sahaya dair kavrayışımı geliştirdi.

Şunu da eklemek isterim ki, yaptığım çalışmanın bana öğrettikleri, Ermenistan-Türkiye sınırına dair araştırmamla sınırlı değil. Bursiyerlik dönemimde Ermenistan ve Ermeni kültürü hakkındaki bilgim de genişledi. Bu dönemde Yerevan’da Ermeni bir aileyle birlikte yaşamak benim için çok çarpıcı bir deneyimdi. Bu sayede kültürü günlük hayatın içinde deneyimleme, toplumla

YEREVAN DEVLET ÜNİVERSİTESİ UYGARLIK VE KÜLTÜR ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

2007 yılında kuruldu. Değer sistemleri, uygarlık akımları, kültürler arası işbirliği mekanizmaları, bölgesel sosyopolitik süreçler ve kamu politikaları da dahil olmak üzere, geniş bir yelpazeye yayılan konularda araştırma çalışmaları yürütüyor.

Yerevan Devlet Üniversitesi Uygarlık ve Kültür Araştırmaları Merkezi, tüm araştırma projelerinde toplumsal ve kültürel bağlar ve medya aracılığıyla toplumlar arasında diyalog kurmaya özen göstermektedir. Bu projeye katılmak bizim açımızdan bu tür ilişkilerin parçası olmak için yeni bir fırsattı. Bu program çerçevesinde ev sahibi kuruluş olmak bizim için sorumluluk gerektiren bir görev olmakla birlikte, iki ülkenin genç araştırmacıları arasında küçük ama duygusal açıdan son derece güçlü bir köprü oluşturma fırsatı bizi çok memnun etti.

Pek çok şey yaptık, keyifli sohbetlerimiz ve tartışmalarımız oldu, kalıp yargılarımıza birlikte güldük; bu işbirliğinin ve iletişimin devam edeceğine inanıyoruz. Merkezimizin araştırmacıları, dahil olduğumuz başka bir program çerçevesinde bölgesel ve ulusal güvenlik dinamikleri üzerine çalışıyor; Türkiye’den gelen bursiyer Rezzan da bu programa katılarak Türkiye’nin temel dış güvenlik meselelerine ilişkin bir araştırma yaptı.

Türkiye-Ermenistan Burs Programı, Türk araştırmacılarla bağlantıya geçmek, görüş alışverişinde bulunmak ve bölgesel güvenlik konusundaki engelleri birlikte analiz etmek için çok güzel bir fırsat sunuyor. Rezzan’la kurduğumuz günlük iletişim bizim için, hoşgörü ve kültürlerarası iletişimin,

etkili bir ilişki kurma ve iki toplum arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri gözlemleme fırsatı buldum. İki toplumun da kullandığı bazı jestler ve sözler olduğunu fark ettim.

Bu tür programlar insanların birbirini daha iyi anlamasını sağlıyor. Burs Programı'nın yanı sıra, bu iki ülkenin sıradan insanlarına dönük bir program hazırlanması, iki toplum arasındaki ihtilafların giderilmesine yardımcı olabilir.

çatışmaları ve yanlış anlamaları çözebileceğini, yumuşatabileceğini ve yönetebileceğini gösteren bir başka umut ışığı oldu. Türkiye'den gelen bir bursiyerle çalışmak, sadece merkezimizde değil, zihinlerimizde de sınırların olmadığı bir atmosfer yarattı.

İlgi alanları arasında Ermenistan-Türkiye sınırıyla bağlantılı birçok konu bulunan bursiyerimiz, Türkiye-Ermenistan sınırına yakın bölgelerde yaşayan insanların tutumlarıyla ilgili bir araştırma yaptı. Rezzan, araştırmasının yanı sıra, Türkiye'deki gençleri, akademik camiayı ve sıradan insanları daha iyi anlamamıza yardımcı olarak, merkezimize çok büyük bir katkıda bulundu. Aynı zamanda bir araştırmacı ve komşu ülkenin aktif bir yurttaşı olan genç bir Türk kadının gözünden ve onun duruşu aracılığıyla Türkiye'nin politikalarını ve Türk kültürünü gözlemlemek, bizim için eşsiz bir deneyimdi.

Uluslararası ilişkilere, Ermenistan ve Türkiye'deki gençlerin yaşadığı sorunlara, bölgemizdeki kadınları ilgilendiren meselelere ve Ermeni/Türk kahvesinin nasıl içileceğine ve nasıl fal bakılacağına dair sohbetler... Tüm bunlar sadece Rezzan'la değil, genel olarak Türk toplumuyla ilgili algımız ve ilişkilerimiz üzerinde derin bir etki yarattı. Genellemeler yapmanın iyi bir düşünce yöntemi olmadığına inanıyoruz, ancak gerçek bir işbirliği örneği yaşamak, binlerce basmakalıp korkuya, endişeye ve yaftalamaya bedeldi.

ARPI ATABEKYAN

Yerevan Devlet Üniversitesi'nden Türkiye Çalışmaları alanında lisans derecesi aldı. 2011'de, Alman Akademik Değişim Servisi ve Humboldt Üniversitesi'nden akademik barışı bursunu kazanarak, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Humboldt Üniversitesi'nin (Berlin) ortaklaşa yürüttüğü Almanca-Türkçe yüksek lisans programında Sosyal Bilimler eğitimi aldı. Berlin Şarkiyat Araştırmaları Merkezi'nde (ZMO) ve Berlin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde (WZB) çalıştı. Burs Programı kapsamında, Ocak - Haziran 2017 arasında Mekânda Adalet Derneği'yle işbirliği içinde, İstanbul-Karaköy'ün toplumsal cinsiyet alanlarının haritalamaya dönük bir çalışma yaptı ve semtte hafıza yürüyüşleri düzenledi.

Burs Programı'na öncelikle, Ermenistan-Türkiye normalleşme sürecinde aktif bir şekilde yer aldığım ve bu sürece çok inandığım için başvurdum. Şu an için bu konuda izlenebilecek en olası yolun iki ülke arasında sivil toplum ve akademik çevreler aracılığıyla bağlar kurulması olduğu açık. Başvuru yapmamın ikinci nedeni ise kendi araştırma planlarımla ilgiliydi. Ermenistan'da Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları alanında çalışıyorum; İstanbul'da da benzer bir araştırma yapmak ve aynı zamanda gelecekteki araştırmalarım için deneyim kazanmak istedim.

İstanbul'a geldiğimde şehrin çeşitli semtleri üzerine küçük bir araştırma yaptım. Bu araştırmadan hareketle, Karaköy bölgesine odaklanıp bu semtte bireysel bir 'toplumsal cinsiyet yürüşü' düzenlemeye karar verdim. Böylece, yaklaşık olarak üç buçuk ay boyunca, hem gündüzleri hem de hava karardıktan sonra, bir eşkenar dörtgen oluşturan Karaköy bölgesinde, Mumhane'den Tersane'ye ve Galata Kulesi'nden Karaköy Limanı'na kadar, tek başıma yürüdüm. İstanbul'un bu bölgesi eski bir liman olması ve dolaşısıyla eril kültürüyle tanınıyor. Bölgede çok sayıda hırdavatçı da bulunuyor.

Bu semt zaman içinde erilleşmiş. Satıcıların çoğu erkek, müşterilerin çoğu erkek; bu semtte çalışırken, bir kadın olarak, kendimi çoğu zaman yabancı

MEKÂNDA ADALET DERNEĞİ

İstanbul ve ötesinde, mekânsal adalet meselelerinde talebe dayalı olarak çalışmalara yürüten, akademisyenler, sanatçılar ve şehir araştırmacılarının yer aldığı, İstanbul merkezli, bağımsız bir kent kuruluştur. Umut veren mekânların ve pratiklerin (yeniden) üretimine katkıda bulunmak amacıyla, Mekânsal adalet konusunda ulusötesi bilgiyi ve disiplinlerarası uzmanlığı bir araya getirmeye dönük çalışmalar yapıyor.

Türkiye-Ermenistan Burs Programı bizim için pek çok açıdan değerliydi. Bunlardan biri, Ermenistan'daki kişi ve kuruluşlarla doğrudan temasa geçme fırsatı olmasıydı. Ayrıca Hrant Dink Vakfı'yla işbirliği çalışmalarımızı artırmak için de iyi bir başlangıç oldu. Biz temasın önemli olduğuna inanıyoruz, çünkü bizim için mekânsal adalet, özellikle İstanbul gibi farklı toplulukların kurduğu, hüküm sürdüğü ve yaşadığı bir kentte, tarihsel adaletsizlik katmanları da barındırıyor. Son 100 yılda şehrin bileşiminde köklü bir dönüşüm yaşandı ve fiziksel olarak hâlâ görünür olan pek çok mekânsal adaletsizlik yaratıldı.

Bursiyerimiz Arpi Atabekyan'la odaklandığımız konulardan biri, ortak bir zemin ve ilgi alanı bulma isteğimiz oldu. Arpi toplumsal cinsiyet mekânlarına ilgi duyuyordu; kuruluşumuzun üyeleri arasında da bu konuya ilgi duyan birçok kişi var. Arpi'yle birlikte çevremizi, yani merkezimizin bulunduğu, erkek egemen bir bölge olan Karaköy üzerine yeniden düşünmeye başladık. Arpi bu bölgeye toplumsal cinsiyete duyarlı bir perspektiften yaklaşmak istedi. Haritalama, yürüyüşler yaparak mekânsal bilgi elde etme, insanlarla gerek toplu olarak, gerek bireysel olarak temas kurma vb. farklı araçlar üzerinde çalışmaya başladık. Arpi bu projede kendi araştırmasını yürüttü ve bulgularını üyelerimizle paylaşarak kuruluşumuza katkıda bulundu.

hissettim. Nihayetinde, günlük yürüyüşlerimi temel alarak bölgenin dijital bir haritasını hazırladım. Hrant Dink Vakfı'nda düzenlenen bir etkinlikte araştırmamın sonuçlarını sunma fırsatı da buldum.

Bana ev sahipliği yapan Beyond Istanbul - Mekânda Adalet Derneği, dostane bir ortamda, yönlendirici tavsiyeleriyle bana her zaman yardımcı oldu. Merkezde çalışanlar her gün zor meselelerle uğraşıyorlar. Şehrin çeşitli yerlerinde yürüyüşler yaparak, farklı sınıfların sorunlarıyla meşgul oluyorlar. Çok güçlü bir motivasyonla çalışıyorlar. Ortaya çıkardığım ürünün büyük bölümünü onlara borçluyum. Bu kuruluştaki bursiyerlik deneyimim bana, işbirliği yapmak ve birlikte çalışmak da dahil olmak üzere, birçok meslekî ve insanî beceri kazandırdı.

Burs Programı kapsamında İstanbul'a gelmeyi düşünenlere, şehrin ruhunu yakalamalarını öneririm. Bunu yapmak kolay değil, çünkü şehir çok dinamik. Herkese binaların cephelerine bakmalarını öneririm. Böylece, şehrin şu anda nasıl yaşadığını izlerken, bir yandan da tarihini göreceksiniz, keşfedeceksiniz.

Arpi'yle birlikte yaptığımız diğer önemli çalışma, Hrant Dink Vakfı'yla işbirliği içinde düzenlediğimiz bir panel ve yürüyüşler oldu. Bu yürüyüşlerde İstanbul'daki farklı yürüme pratiklerini bir araya getirdik. Bunlar arasında hafıza yürüyüşleri ve toplumsal cinsiyet temelli yürüyüşlerin yanı sıra tamamen şehir planlaması odaklı, ekolojik ve sanatsal yürüyüşler de yer alıyordu. Farklı yürüme pratiklerinden oluşan bu seçki, panel katılımcılarına birbiriyle konuşma ve gelecekteki başka işbirliği olasılıklarını tartışma fırsatı sundu. Son olarak, Arpi'yle işbirliğimiz sayesinde Ermenistan'dan bazı gruplarla ve kişilerle irtibata geçme imkânı bulduk. Bu temasları geliştirmeyi umuyoruz.

Programa başvurmayı planlayan kişi ve kuruluşlara, öncelikle, bunu yapmalarını tavsiye ederiz. Komşu ülkeye gitmeden ve ev sahibi kuruluşun çatısı altına girmeden önce, kendi tutkularınızı, küçük projelerinizi veya bu program aracılığıyla ne üretmek istediğinizi belirlemenin her zaman faydalı olacağı fikrindeyiz.

GAYANE AYVAZYAN

Yerevan Devlet Üniversitesi'nden Tarih alanında lisans, yüksek lisans ve doktora derecesi aldı. Mesrob Maşdots Madenataran Eski El Yazmaları Enstitüsü'nde kıdemli araştırmacı olarak çalışıyor. Çeşitli yerel ve uluslararası araştırma programlarına, konferanslara katıldı ve makaleler yazdı. Burs Programı kapsamında, Kasım 2016 - Haziran 2017 arasında İstanbul Şehir Üniversitesi Modern Türkiye Çalışmaları Merkezi'nin çatısı altında, Eremya Çelebi Kömürçyan'ın tarih yazımı alanındaki mirasına dair araştırmalarını derinleştirdi.

Araştırma alanlarımdan birini, 17. yüzyılda yaşamış ünlü Ermeni düşünür Eremya Kömürçyan'ın çalışmaları oluşturuyor; özellikle Girit'in 1669 yılında zaptedilmesini konu alan "Badmutyun harman Krete gıgzo" [Girit Adası'nın Alınmasının Tarihi] başlıklı eserini yayımlamak için çalışmalar yapıyorum. 2014 yılında, tenkitli basımını hazırlamak üzere bu el yazmasının bir kopyasını elde etmeyi başardım. Çalışma büyük ölçüde tamamlandı; metnin tamamını deşifre ettim ve çok sayıda dipnot ve referans hazırladım. Ancak bu hikâye salt Ermenilerin tarihindeki olaylardan ibaret olmadığı için, onu kaleme alındığı ve en fazla atıfta bulunduğu tarihî bağlama oturtmak gerekiyordu. Ermenistan kütüphanelerinde konuya dair Türkçe literatür yetersiz olduğu için, orada bu meseleye kapsamlı bir çözüm getirmek mümkün değildi; oysa Türkçe kaynaklar olmadan, yayın eksik kalırdı.

Misafir olduğum İstanbul Şehir Üniversitesi Modern Türkiye Çalışmaları Merkezi, bana iyi bir çalışma ortamı sağladı ve üniversitede çalışan uzmanlardan profesyonel destek almama yardımcı oldu.

Kömürçyan'ın yaşadığı şehir olan İstanbul'da bulunmak, bana onun Osmanlı Araştırmaları alanındaki mirasını yeniden değerlendirme imkânı

İSTANBUL ŞEHİR ÜNİVERSİTESİ MODERN TÜRKİYE ÇALIŞMALARI MERKEZİ

2011 yılında kuruldu. Sosyal ve beşeri bilimler alanlarında, Türkiye'nin son iki yüzyıl içindeki meselelerine dair bilgi üretimini destekliyor. Disiplinlerarası bir yüksek lisans programı sunmasının yanı sıra, misafir araştırmacı programıyla yurtiçi ve yurtdışından araştırmacıları, akademisyenleri ve uygulayıcıları ağırlıyor. Ayrıca, uluslararası kurumlarda, düşünce kuruluşlarında çalışanlara ve politika üreticilerine yönelik kısa dönemli programlar ve yaz okulları düzenliyor.

Hem İstanbul Şehir Üniversitesi Türk Dili Edebiyatı Programı'nda, hem de Modern Türkiye Çalışmaları Enstitüsü'nde, Türkiye'nin Osmanlı geçmişi-ni ve çoğulculuğunu ortaya koyan çalışmalar yapıyoruz. Bunun önemli bir parçasını Ermeni kültürü ve Osmanlı Ermeni edebiyatı oluşturuyor. Dola-yısıyla üniversitemizde, Ermenice dersleri ve Osmanlı Ermeni kültürüne dair tarih dersleri açıyoruz. Bu dersler kendi araştırmalarımız için de fay-dalı oluyor.

Eremya Kömürçyan Çelebi'ye dair araştırmasıyla Yerevan Devlet Üniver-sitesi'nden doktora derecesi alan Gayane Ayvazyan'ın çalışma konusu bizim için çok dikkat çekiciydi. Kömürçyan 17. yüzyılda Osmanlı'nın en önemli şahsiyetlerinden biri, çok değerli bir entelektüel. Başta Ermenice olmak üzere, Türkçe de dahil çeşitli dillerde el yazması eserleri olmasına rağmen, kendisi ve çalışmaları hakkında çok az bilgimiz var. Gayane'yle yaptığımız işbirliği iki açıdan önemliydi. Birincisi, o, araştırmasının bulgu-larıyla, Kömürçyan'ı buradaki akademik camiaya yeniden tanıttı; ikincisi, İstanbul Şehir Üniversitesi bu çalışmanın merkezi oldu.

Üniversitemiz, Burs Programı'nın başlangıcından beri ev sahibi kuruluş-lar arasında yer alıyor. Hrant Dink Vakfı sayesinde, iki dönem bursiyer

sundu. Benim için en önemli meselelerden biri, Türkiye’deki arşivler ve kütüphaneleri kullanabilmektir. Bu sayede, araştırmamı zenginleştirme ve yeni perspektiflerle ilerletme imkânı buldum. Ayrıca, Türkçe konuşulan bir ortamda bulunmak, benim için dil becerilerimi geliştirme fırsatı oldu.

Bursiyerlik dönemi, benim için, sahip olduğum becerileri tartmak, hangi yönlerden güçlü, hangi yönlerden zayıf olduğumu görmek için çok iyi bir fırsatı. Fikirleri olan ve bunları bu ülkede hayata geçirmeyi hayal edebilen herkese bu programa başvurmasını öneririm.

ağırlama imkânı bulduk. Bu verimli işbirliği, İstanbul Şehir Üniversitesi akademisyenleri olarak bizim için de son derece faydalı oldu. Program, iki ülkenin bir diyalog sürecine girmesi ve kültürel meselelerin konuşulabileceği bir alan açılması yönünde önemli bir adım oldu. Söz konusu meselelerin iki ülke arasında, en temel düzeyde bile olsa, en azından tartışılabilir olması gerekiyor; bu alışverişleri bir nevi geleneğe dönüştürmek de, bunun bir yolu.

Hem Türkiye’den, hem Ermenistan’dan Burs Programı’na başvurmayı düşünen herkese bunu yapmalarını tavsiye ederiz. İstanbul Şehir Üniversitesi olarak biz de, bursiyerleri ağırlamaya ve onlara elimizden gelen her türlü desteği vermeye hazır, aynı zamanda onların araştırmalarından yeni şeyler öğrenmek ve deneyimlerinden faydalanmak konusunda istekliyiz.

DUYGU BOSTANCI

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Endüstriyel Tasarım Bölümü'nden lisans derecesi aldı. Video yapımı, fotoğrafçılık ve çağdaş dans alanlarında çalışıyor. 'Simulacrum' adlı kısa filmi 2014 yılında SinemaDansAnkara Film Festivali'nde gösterildi. Burs Programı kapsamında Kasım 2016 - Mart 2017 arasında Yerevan Çağdaş Sanat Enstitüsü'nün çatısı altında çağdaş sanat çalışmalarını ve performanslarını sürdürdü; halka açık gösteriler ve film gösterimleri düzenledi.

Ermenistan'a gitmeden önce, Ermenileri ve Ermenistan'ı tanımadığımı düşünüyordum. Onlarla buluşmak, onları tanımak istiyordum. Tek beklentim Ermenilerle ilişki kurmaktı. Yerevan'da çağdaş dans sanatçılarıyla çalıştım; birlikte, Ermenistan'ın ve Türkiye'nin geleneksel danslarına dayanan bir çağdaş dans gösterisi hazırladık. Ermenistan'daki deneyimime dair üç de kısa film yaptım.

Beni misafir eden Yerevan Çağdaş Sanat Enstitüsü'nün yardımıyla Yerevan'da sanat alanında çalışan birçok kişiyle tanıştım ve ilişki kurdum. Zaman zaman rezidans için başkaları da geliyordu; onlarla aynı evi paylaşmak, başkalarının Yerevan deneyimlerini dinlemek çok güzeldi. Aldığım Ermenice dersleri sayesinde, sokakta, pazarda, insanlarla iletişim kurmaya başladım. Geçmişte, tanımadığım kişilerin fotoğraflarını çekmekte biraz zorlanıyordum. Kendimi bir gözlemci, dışarıdan bakan bir göz gibi hissediyor, bazen fotoğraf çekmekten vazgeçiyordum. Ama Yerevan'dayken, fotoğraf makinesinin insanlarla iletişim kurmak için bir aracı olabileceğini düşünmeye başladım.

Bu benim için önemli bir dönüşümdü. Beraber çalıştığım BA-AR-DI-A Dans Laboratuvarı bana cesaret verdi. Bir dans grubu kurup onun için bir mekân

YEREVAN ÇAĞDAŞ SANAT ENSTİTÜSÜ

kültürel ve çağdaş sanat projelerinin geliştirilmesi ve üretimi için kurulmuş, herkese açık bir merkez. Ermenistan'da sanat ekonomisinin işleyişine destek oluyor; sanat alanında koleksiyonculuk, sergileme, arşivleme ve yaygınlaştırma projeleri geliştiriyor ve uyguluyor; küratörlük pratikleri, teorisi ve sanat eğitimi konularında araştırmalar yapıyor ve eğitim programları düzenliyor.

Çağdaş Sanat Enstitüsü (ICA) ve Nest Artists Residency [Sanatçı Rezi-dans Programı] olarak, farklı kültürel kökenlere sahip sanatçılara ev sahipliği yapmaya önem veriyoruz. Bu yüzden, Türkiye'den gelen ve Ermenistan ile Türkiye arasındaki kültürel diyaloga katkıda bulunarak, yerel sanat çevrelerindeki mevcudiyetleri ve çalışmalarlarıyla yerel sanatçılar için yeni perspektifler açan bursiyerlerimizin bizim için ifade ettiği değeri ne kadar vurgulasak az.

Türkiye-Ermenistan Burs Programı kapsamında ağırladığımız sanatçımız Duygu Bostancı'nın desteğiyle, Türkiyeli sanatçılara ve aktivistlere ev sahipliği yaptık ve onların yerel sanat çevrelerine entegre olmalarına, aynı konulara ilgi duyan yerel sanatçılarla temas kurmalarına ve sohbetler, tartışma toplantıları, film gösterimleri, oyunlar, performanslar gibi, halka açık etkinlikler düzenlemelerine yardımcı olduk. Bu sanatçılara, ICA'da kaldıkları süre boyunca, yerel kuruluşlar ve toplumla verimli bir işbirliği geliştirebilmeleri için, rehberlik ve desteği veriyoruz.

Türkiye'den gelen bursiyerlerle temas etmek, Ermenistan'ın sınırının kapalı olduğu bir ülkeden gelen bir kişiyle diyalog kurma imkânı sunduğundan, hem ICA, hem de toplumumuz açısından son derece faydalı oluyor.

yaratmanın o kadar da zor olmadığının farkına vardım. Ermenistan'ın ve Türkiye'nin geleneksel danslarında birçok ortak figür var. Bazen dansların isimleri bile aynı ya da benzer oluyor. Biz 'Türk halkı dansı' diyoruz, onlar 'Ermeni halk dansı' diyor. Uzun yıllar birlikte yaşamamanın bir sonucu olarak birçok şey alıp vermişiz; bunlardan biri de dans. Şimdi yan yana yaşıyor, farkında olmasak da benzer yemekler yiyor, benzer kelimeler kullanıyoruz, benzer danslarımız var.

İki halkın birbiriyle iletişim kurmasına imkân tanıyan pek fazla platform yok. Bence en önemlisi 'yeni-den buluşmak'. Buluşmaya, duyguları paylaşmaya, ötekini anlamaya ihtiyacımız var. Buluştuğumuzda, birbirimizle ilişki kurduğumuzda, günlük hayatta iki halk arasındaki bağları görmeye başlıyoruz. Farkındalığımız ve hassasiyetimiz yükseliyor.

Kitle iletişim araçlarında karşımıza çıkan söyleme rağmen, yerel toplum Türkiye'deki sanat çevrelerinden temsilcilerle doğrudan etkileşime geçip iki ülkenin sanat çevreleri arasındaki benzerlikleri görebiliyor. Biz bu diyalogun, çağdaş sanat alanında yeni işbirlikleri ve ortaklıkların tesis edilmesinde olduğu kadar, bursiyerlerin profesyonel kariyerlerini geliştirmeleri açısından da son derece önemli olduğuna inanıyoruz.

GEVORG GALTAKYAN

Yerevan Devlet Üniversitesi'nden 2008'de Fizik ve Matematik alanlarında lisans, Türkiye Çalışmaları Bölümü'nden 2013'te lisans ve 2015'te yüksek lisans derecesi aldı. Yüksek lisans tezinde, Osmanlı Meclis-i Mebusan üyesi Krikor Zohrab'ın 1909 yılında yayımlanan, Ceza Hukuku Felsefesi ders notlarını dilbilimsel açıdan inceledi. 2014'ten beri serbest çevirmenlik yapıyor. Burs Programı kapsamında Şubat - Haziran 2017 arasında İstanbul Şehir Üniversitesi Modern Türkiye Çalışmaları Merkezi'nde Zohrab hakkındaki araştırmalarına devam etti.

Türkiye'deki hayatı, özellikle de akademik hayatı içeriden tecrübe etmek her zaman istediğim bir şeydi. Şehir Üniversitesi'nde misafir araştırmacı olarak bulunmak benim için unutulmaz bir tecrübe oldu. İstanbul'da geçirdiğim her gün macerayla doluydu; birbirinden çok farklı insanlarla tanıştım, yeni fikirler ve yeni görüşlerle karşılaştım. Burada yaşadığım en çarpıcı olaylardan biri, üzerine araştırma yaptığım kitabın orijinalinin bana hediye edilmesi idi. 1909 yılında basılmış bir kitap... Kimi zaman küçük şeyler muazzam bir motivasyon kaynağı olabiliyor, insanı daha çok çalışmaya, öğrenmeye, belki daha önce hiç kimsenin üzerine kafa yor-
madığı şeyleri anlamak için daha fazla çaba göstermeye sevk edebiliyor. Motivasyon, ilerlemenin püf noktası. Ben motivasyonumu iyi ilişkiler, arkadaşlık ve ekip çalışmasından, etrafımdaki insanları, doğayı ve bir megapolde hiç durmadan akan hayatı anlamaktan alıyorum.

Burs Programı meslekî açıdan benim için gerçekten de faydalı oldu. Öncelikle, Osmanlıcamı ve Türkçe iletişim becerilerimi geliştirdim ve araştırmamın önemli bir kısmını tamamladım. İşin kişisel gelişimle ilgili bir yönü de vardı. Basit konularda bile farklı bir bakış açısı olan, farklı bir ideolojinin ve farklı bir medeniyetin içinde yaşayan insanlarla tanışmak her zaman ilgimi çekmiştir. Bu program bana yeni arkadaşlar edinme, insana aslında

İSTANBUL ŞEHİR ÜNİVERSİTESİ MODERN TÜRKİYE ÇALIŞMALARI MERKEZİ

2011 yılında kuruldu. Sosyal ve beşeri bilimler alanlarında, Türkiye'in son iki yüzyıl içindeki meselelerine dair bilgi üretimini destekliyor. Disiplinlerarası bir yüksek lisans programı sunmasının yanı sıra, misafir araştırmacı programıyla yurtiçi ve yurtdışından araştırmacıları, akademisyenleri ve uygulayıcıları ağırlıyor. Ayrıca, uluslararası kurumlarda, düşünce kuruluşlarında çalışanlara ve politika üreticilerine yönelik kısa dönemli programlar ve yaz okulları düzenliyor.

İstanbul Şehir Üniversitesi Modern Türkiye Çalışmaları Merkezi'nde, modern Türkiye'yle ilgili hemen her türlü incelemeye yer vermeye çalışıyoruz. Müzikten siyasete, tarihten ekonomiye, birçok alanda hem araştırmalar yürütüyor, hem de halka açık konuşma serileri düzenliyoruz. Misafir araştırmacı programımızla öğretim üyelerini davet ediyoruz. Ayrıca her yıl Modern Türkiye Sosyal Bilimler Gençlik Kongresi'ni düzenliyoruz. Sonuç olarak, kesintisiz şekilde devam eden etkinlik dizilerimiz var.

Burs Programı kapsamında merkezimizde şu âna dek Ermenistan'dan üç araştırmacıyı ağırladık. Enstitülerimizin uluslararası bir nitelik kazanması önceliklerimiz arasında yer aldığından, bunu üniversitemiz ve merkezimiz için çok önemli bir kazanım olarak görüyoruz. Bu program vasıtasıyla, yalnızca bugün komşu olan değil, ortak geçmişi yüzyıllara dayanan Türkiye ve Ermenistan toplumları arasındaki sessizliği bozdüğümüzü düşünüyorum ve bunu, diyalog kurma, işbirliği yapma ve oturup anlaşma yönünde bir adım olarak görüyorum. Kurumsal açıdan bakıldığında da, bursiyerlerimizin varlığı bizim için çok faydalı oldu; merkezi-mize yaptıkları akademik katkılar bir yana, dünyaya nasıl baktıklarını anlamak, kendi perspektifimizi genişletmemizi sağladı. Bursiyerlerin burada bulunması, uluslararasılaşma hedefimize ulaşmamıza katkıda

bambaşka bir hayat yaşayabileceği gerçeğini gösteren tecrübelerle sahip, bilge kişilerden bir şeyler öğrenme fırsatı sundu.

Ermenistan ile Türkiye arasında eğitim alanında işbirliği konusunda yapılacak çok şey var. Daha birçok konferans, akademik toplantı, konuşma düzenlenmesi, ortak araştırmalar yürütülmesi gerekiyor. Yapılabilecek çok iş var, bunları yapmak zor da değil; esas sorun, basmakalıp inanışlar ve karşılıklı güven eksikliği. Çözüm için izlenebilecek tek bir doğal yol var, o da, kişiler arası ilişkiler de dahil olmak üzere, farklı alanlarda işbirliği. Güzel bir gelecek fikrini öldürmeden bir arada yaşamak mümkün.

Sözün özü, dünyayı başkalarının gözünden görmeyi ve hakikatin farklı perspektiflerden farklı görüldüğünü öğrenmeliyiz. Birbirimiz hakkında ve birbirimizden öğrenmemiz gereken çok şey var. Son bir şey daha: Şuna kesinlikle inanıyorum ki, yalnızca tek bir tür çatışma vardır, o da hayat ile ölüm, dostluk ile ihanet, aydınlık ile karanlık arasındaki çatışmadır.

bulunurken, onların Türkiye'deki akademik ortamı daha iyi tanımlarıyla, program hepimiz için etkili bir 'ağ oluşturma' aracı da oldu.

Üniversitemizin Doğu Ermenicesi dersleri açma konusunda ilkler arasında yer aldığının da belirtilmesi gerekir. Daha önce Burs Programı kapsamında misafir ettiğimiz bir araştırmacının başlattığı programı sürdürüyor, Modern Türkiye Çalışmaları Merkezi'nde bu imkânı halen sunuyoruz. Diğer iki bursiyer Gevorg Galtakyan ve Gayane Ayvazyan da, aynı şekilde, buradaki varlıkları, yaptıkları araştırmalar ve panellerle üniversitemize paha biçilmez katkılarda bulundular.

İleride Ermenistan'dan gelebilecek olan bursiyerlere yönelik olarak, açıkça söylemek isteriz ki üniversitemizde, özellikle de bu merkezde, Ermeni Araştırmaları ve bu alanda çalışmak isteyenler için akademik bir zemin sunmaya devam etmek için çaba gösteriyoruz. Kendi bünyemizdeki 'Misafir Araştırmacı Programı'ndan edindiğimiz deneyim ışığında, çok geniş bir lojistik ve akademik destek sunuyoruz ve bu destekten çok sayıda araştırmacının faydalanmasının umuyoruz.

ANAHİT ĞAZARYAN

Yerevan Devlet Üniversitesi Dünya Edebiyatı ve Edebiyat Araştırmaları Bölümü'nden lisans ve yüksek lisans derecesi aldı. Ardından, iki yıl boyunca radyo muhabiri olarak çalıştı; iki farklı radyo programı hazırladı ve internette bir kültür blogunun yürütücülüğünü yaptı. Kino+ dergisinde söyleşileri ve yazıları yayımlandı. 2014-2016 arasında Yerevan Çağdaş Sanat Enstitüsü'nde eğitim gördü ve enstitü tarafından düzenlenen 'Nu-ba-ra-rats' festivalinde araştırmacı küratör olarak görev aldı. Burs Programı kapsamında, Kasım 2016 - Haziran 2017 arasında Kadir Has Üniversitesi Yaşam Boyu Eğitim Merkezi'nde Doğu Ermenicesi dersleri verdi.

Ben bir filolog ve sanat eleştirmeniyim. Bursiyerlik dönemim boyunca, Kadir Has Üniversitesi Yaşam Boyu Eğitim Merkezi'nde bir grup öğrenciye Doğu Ermenicesi dersleri verdim. Hrant Dink Vakfı Türkiye-Ermenistan Burs Programı'na başvurmamın temel nedeni, her şeyden önce, Batı Ermeni edebiyatına ve Orhan Pamuk'un 'İstanbul' adlı romanına duyduğum ilgiydi.

Bir dilbilimci olarak, Kadir Has Üniversitesi'nde Ermenice eğitimi vermek benim için kıymetli bir deneyimdi, çünkü hâkim dilin Ermenice olmadığı bir ortamda anadilim üzerine düşünmek, bu dili ve yapısını bir yabancıya anlatmak, Ermenice ile Türkçe arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları bulmak ilginçti. Haftada iki kez öğrencilerimle bir araya gelmekten büyük zevk alıyordum, çünkü insan öğretirken öğreniyor da. Türkçe konuşan bir grup öğrenciye Doğu Ermenicesi öğretirken, onlara yalnızca konuşmayı değil, kendi anadillerinde olmayan seslere kulak vermelerini de sağlamanız gerekiyor.

Türkçe ile Ermenicenin çeşitli ortak yönleri var; bunlar arasında, "İnç ga çıga?" gibi ifadeler de bulunuyor. Bu ifadeye Rusçada ya da İngilizcede rastlayamazsınız ama Türkçede bire bir aynı yapıyı taşıyan bir söz

KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ YAŞAM BOYU EĞİTİM MERKEZİ

iş yaşamına atılacak bireylere kariyer ve kişisel gelişimlerinde yardımcı olacak programlar sunmak, değişen dünya koşullarında onlar için yeni fırsatlar yaratmak amacıyla kuruldu. Ayrıca, toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda eğitim programları geliştirerek, çeşitli sektörlerde işgücü alanında katkıda bulunmaya dönük çalışmalar yürütüyor.

Kadir Has Üniversitesi Yaşam Boyu Eğitim Merkezi olarak amacımız, hobi programlarının yanında, düzenlediğimiz sertifika programlarıyla sektöre nitelikli kişiler yetiştirebilmek. Bunlar arasında 'Sosyal Medya Uzmanlığı', 'Komşu Diller Akademisi' ve 'Dijital Pazarlama İletişimi' gibi, Türkiye'de ilk olarak merkezimiz tarafından düzenlenen eğitim programları da yer alıyor.

Yaşam Boyu Eğitim Merkezi bu faaliyetlere 2010 yılında başladı. Yaygın olanın dışına çıkıp, ezber bozan eğitimler uyguluyoruz. Örneğin, İngilizce yerine Ermenice, Yunanca, Rusça ve Kürtçe kursları açıyoruz. Hrant Dink Vakfı'yla Türkiye-Ermenistan Burs Programı kapsamında kurduğumuz işbirliği, komşularımızla iletişimimizin kopmaması ve bölgeyi tanımamız açısından çok önemli bir adım oldu. 'Komşu Diller Akademisi' projesini 2011 yılında başlattık. Akademinin ilk yıllarında, dil kurslarını Türkiye'de yaşayan, anadili Ermenice, Rumca ve Rusça olan kişilerle yürütüyorduk. Ancak, Hrant Dink Vakfı'yla yaptığımız işbirliği, bu çalışmalarımızı farklı bir seviyeye taşıdı. Burs Programı bize, ülkemize gelip kendi dilini öğretebilecek, daha da önemlisi, kültürünü birebir olarak aktarabilecek eğitimcilere ulaşma imkânı sağladı. Bu sayede hem daha iyi bir iletişim kapasitesi, hem de daha kapsamlı bir program oluşturabildik.

var: “Ne var ne yok?” Dilin psikolojisi, ‘ulus’un psikolojisiyle bağlantılıdır. Dil, ‘ulus’un karakterini yansıtır. Dolayısıyla, iki dili karşılaştırırken, aradaki farklılıkların yanı sıra, benzerliklerden de söz etmemiz gerekir.

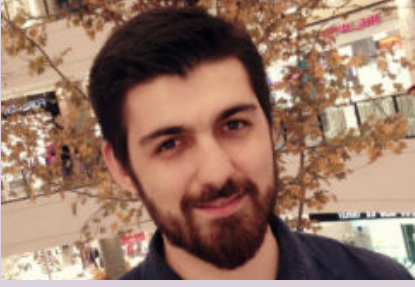
İstanbul’da bursiyer olarak 7 ay kaldım. İstanbul her şeyden önce, sırf kendisi için ziyaret edilmeli. İnanılmaz derecede güzel bir şehir. Benim için İstanbul’u Boğaz, gemiler ve martılar olmadan düşünmek imkânsız. Şehrin her köşesinde görebileceğiniz tarihî binalar, sizi insanlığın tarihi üzerine düşünmeye sevk ediyor ve kendinizi geçmişin sürekliliği içinde görebilmenizi sağlıyor. Benim gibi sanat âşığı biri için İstanbul muhteşem bir yer. Şehirdeki güncel sanat merkezleri sayesinde çağdaş sanatçıları tanıyabiliyor, onlarla karşılaşlarına çıkan zorluklar üzerine konuşabiliyor, sanatın dünyadaki sorunları nasıl irdelediğini anlayabiliyorsunuz.

Gelecekte Burs Programı’ndan yararlanacak olanlara, İstanbul’un yeni insanlar, yeni dostluklar, yeni fırsatlar ve genel olarak, sizi ve hayatınızı tamamen değiştiren şeyler demek olduğunu söylemek isterim.

Anahit Ėazaryan’la birlikte sağladığımız en önemli şey etkileşim oldu. Buraya gelen eğitimcilerin, bizimle, öğrencilerle ve diğer eğitimcilerle iletişimi çok önemli. Ėazaryan, Burs Programı sayesinde işbirliği yapma fırsatı bulduğunuz ikinci eğitimci. Öğrencilerden aldığımız geri dönüşler ışığında, bütün sertifika programlarımız içinde en çok öne çıkan Ermenice dil programı oldu. Bu başarı, bizi hem Kadir Has Üniversitesi olarak düzenlediğimiz bir faaliyetin başarısı olarak mutlu etti, hem de Hrant Dink Vakfı’yla yürüttüğümüz bir işbirliğinin sonucu olduğu için gururlandırdı.

Burada üzerinde durulması gereken en önemli nokta, Doğu Ermenice eğitiminin Ermenistan’dan gelen biri tarafından verilmiş olması. Böylece öğrencilerimize Ermenistan’da şu anda konuşulan dili öğrenme imkânı sunabildik. Maalesef, diğer dil programlarımızda bunu her zaman sağlayamıyoruz. Diğer bir deyişle bu işbirliği sayesinde asıl yapmak istediğimizi yapmış, yani komşularımızın dillerini öğretirken, bir yandan da bu ülkelerin tadını, dokusunu, onların kültürünü tanıtmaya ulaşmış olduk.

Burs Programı’na başvurmayı düşünenlere tavsiyemiz, kendilerine güvenmeleri. Belki dilini hiç bilmedikleri, kültürünü hiç tanımadıkları bir ülkede özgüvenli olmaları ve bunu beraber faaliyetler yürüttükleri kişilere hissettirmeleri çok önemli. Merkezimize gelen bursiyerlerimizin, öğrencileriyle tanıştıkları gün onlara üç-dört cümle de olsa Türkçe hitap etmelerinin çok olumlu bir etkisi olduğunu gözlemledik. Bu etkileşim sayesinde hepimiz, öğrencilerimiz, eğitimcilerimiz ve biz, komşu ülkelerimiz hakkında çok şey öğrenebildik.

MEHMET KARASU

Ege Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden lisans derecesi aldı. Nisan 2015'te Hrant Dink Vakfı'nın Türkiye-Ermenistan Seyahat Fonu'yla Ermenistan'a giden ve gençlerin ve sivil toplum kuruluşu çalışanlarının, iki komşu ülke arasındaki çatışmaların barışçıl yollarla çözülmesi konusunda algılarına dair sosyo-psikolojik bir alan araştırması yapan üç kişilik bir grupta yer aldı. Burs Programı kapsamında, Mart - Haziran 2017 arasında, Yerevan'da Kafkasya Araştırma ve Kaynak Merkezi Ermenistan Şubesi'nin çatısı altında akademik araştırmalarına devam etti.

Türkiyeli bir sosyal psikolog olarak, Türkiye ile Ermenistan arasında yüz yılı aşkın bir süredir devam eden anlaşmazlıkların çözülmesi konusunda sorumluluk hissediyor, çözüme katkıda bulunmak istiyorum. İki ülke arasındaki sorunlar şu anda çoğunlukla tarihçiler, siyaset bilimciler ve uluslararası ilişkiler uzmanları tarafından analiz ediliyor. Araştırmamla, bu sorunların siyasi değil toplumsal yönlerini ortaya koymayı amaçlıyorum, çünkü çözüm önerileri geliştirmek istiyorsanız, işin sosyal yönlerini hesaba katmadan bu hedefe ulaşma olasılığınız son derece düşüktür. Bu tür meselelerin tartışılabilmesi için öncelikle sosyal analizler yapılmasını elzem görüyorum. Ayrıca, samimi, hiyerarşik olmayan temaların, sorunlarımızı çözmemize yardımcı olacağını düşünüyorum. Burs Programı, bize bu açıdan iyi fırsatlar sunuyor.

Bursiyerlik dönemimde sosyal psikoloji alanında iki çalışma yaptım. Bunlardan ilki, Ermenistan'da, uzlaşma konusundaki düşünceler yetişkinler ile üniversite öğrencileri arasında fark olup olmadığını ortaya koymaya dönük, çeşitli sosyal-psikolojik skalalar barındıran, kantitatif bir araştırmaydı. Verileri saha araştırmasıyla, 229'u kadın, 121'i erkek olmak üzere toplam 350 katılımcıdan topladım. Katılımcıların 182'si Yerevan Devlet Üniversitesi ve Rus-Ermeni Üniversitesi'nden öğrenciler, geri kalanı (168

KAFKASYA ARAŞTIRMA VE KAYNAK MERKEZİ - ERMENİSTAN

Yerevan, Bakü ve Tiflis'te yürüttüğü faaliyetlerle, Güney Kafkasya'da sosyal bilimler ve kamu politikası alanlarındaki araştırmalara destek oluyor. 2003 yılından beri, çatısı altında yürütülen araştırmalarda elde edilen verileri internet sitesinde yayımlayarak, diğer araştırmacıların erişimine açıyor. Ayrıca, sosyal bilimler alanında çalışan araştırmacılara eğitim veriyor.

Ermenistan'ın önde gelen düşünce kuruluşlarından olan Kafkasya Kaynak ve Araştırma Merkezi (CRRC) Ermenistan Şubesi, sosyal bilimler alanındaki araştırmalar için akademik ortaklıklar kurmayı amaçlıyor. Türkiye-Ermenistan Burs Programı, kuruluşumuza, bölgeye dair anlayışını ve sınır ötesi akademik işbirliğini geliştirme konusunda yeni fırsatlar sunuyor; zaten benzersiz bir program. Ermenistan ile Türkiye arasında akademik köprüler kurabilme fırsatını çok değerli buluyoruz. Özellikle Türkiye'de son dönemde yaşanan toplumsal ve siyasi gelişmeler düşünüldüğünde, Burs Programı'nı iki ülke arasında gayriresmî diplomasiyi besleyen ender projelerden biri olarak görüyoruz. Akademi içinde çalışmalar yürüten uzmanlar arasında temas, Türkiye'deki Ermenistan algısının ve Ermenistan'daki Türkiye algısının geliştirilmesi için iyi bir yol. Türkiye'den gelen sosyal bilimcileri desteklemenin ve Ermenistan'daki meslektaşlarıyla buluşturmanın, kalıp yargıların kırılmasına ve uzun soluklu bilimsel işbirliği sağlanmasına, bunun da Ermenistan-Türkiye ilişkilerinin daha uzun soluklu bir perspektifle el alınacağı yeni bir dönemin temellerinin atılmasına katkıda bulunacağına inanıyoruz.

Diğer ev sahibi kuruluşlar ve Ermenistan-Türkiye Normalleşme Süreci Destek Programı'nı yürüten kuruluşlarla irtibata geçmek ve onlardan bir şeyler öğrenmek, CRRC-Ermenistan'ın önem verdiği bir başka kazanım.

kişi) ise 35 yaş ve üstü kişilerdi. İkinci araştırma, Ermenistan ile Türkiye arasındaki güncel anlaşmazlıklara dair ortak toplumsal bakış açılarını mercek altına alan, kalitatif bir çalışmaydı. Bu araştırma kapsamında, 15'i üniversite öğrencisi, 14'ü akademisyen, 14'ü de sivil toplum çalışanı olmak üzere 43 kişiyle (29 kadın, 14 erkek) mülakat yaptım.

Bana ev sahipliği yapan Kafkasya Araştırma ve Kaynak Merkezi (CRRC) Ermenistan Şubesi, arkadaş canlısı kadrosuyla yenilikçi ve çözüm odaklı projeler, araştırma ve eğitim çalışmaları yürüten, bağımsız ve tarafsız bir kuruluş. Bursiyerlik dönemim boyunca bana lojistik destek sağladılar. Kuruluşun düzenlediği, Mayıs 2017'de Yerevan'da yapılan 'Ermenistan-Türkiye: Diyalog ve Uzlaşının Yollarını Açmak' başlıklı konferansta bir bildiri de sundum. Kuruluşun çalışanlarıyla, hem akademik hem de sosyal ilişkiler açısından birçok deneyimim oldu. İnaniyorum ki, araştırmamı yapamamış olsaydım dahi, CRRC Ermenistan Şubesi'ndeki bursiyerlik dönemim boyunca kurduğum bağlantılar ve dostluklar benim için çok faydalı ve anlamlı olurdu. Burs Programı'na katıldığım ve bu kuruluşun bir parçası olduğum için kendimi çok şanslı ve mutlu hissediyorum.

Mehmet Karasu ekibimizle dört ay geçirdi ve CRRC-Ermenistan çalışanlarının da tam desteğiyle, araştırma malzemelerini gözden geçirdi ve yorumladı; CRRC-Ermenistan'ın etkinliklerine katıldı; başka kuruluşlar ve araştırmacılarla irtibata geçti ve sosyal etkinlikler düzenledi. Ayrıca CRRC çalışanlarıyla birlikte bir söylem analizi çalışması yaptı.

Mehmet, CRRC-Ermenistan'da araştırmasını yürütürken, "Gruplararası İlişkilerde Çatışma ve Barış Süreçlerinin Sosyal Psikolojik Arka Planı" başlıklı yüksek lisans tezini tamamlamasının yanı sıra, "Gençlerin Bakış Açısıyla '1915': Türkiye-Ermenistan Karşılaştırması" ve "Türk Halkının 'Ermeni Meselesi' ile İlgili Değerlendirmeleri: Bir Q Metodolojisi Çalışması" başlıklarını taşıyan, yayımlanabilecek nitelikte iki makale de yazdı. Bu araştırmada kullanılan 'Q Metodolojisi' bizim için yeni bir yöntemdi.

Ermenistan ile Türkiye arasındaki meselelerin ve kalıp yargıların incelenmesi için en çok sosyal bilimler alanında yapılacak çalışmalara ihtiyaç var. Ancak işbirliği konusunda ve birlikte çalışmaya dönük kararlılık açısından büyük bir boşluk söz konusu. Bu eksikliğin giderilmesi için ilgili paydaşların kendi ülkelerinde ortak akademik projeleri teşvik etmeleri gerekiyor. Bu sayede, kendi toplumlarında geleceğin liderleri ve kanaat önderleri olacak daha fazla uzman ve parlak zihin, sosyal bilimler alanına girebilir.

GRETA NİKOĞOSYAN

Yerevan Devlet Üniversitesi Roman ve Cermen Filolojisi Fakültesi'nden lisans derecesi aldı. Öğrenimini İsveç'te, Malmö Üniversitesi Avrupa Çalışmaları Bölümü'nde sürdürdü. 2015'te Yerevan Brusov Dil ve Sosyal Bilimler Devlet Üniversitesi'nden Özel Çeviri ve Proje Yönetimi Teknolojileri alanında yüksek lisans derecesi aldı. Halen Mesrob Maşdots Madenataran Eski El Yazmaları Enstitüsü'nde, doktora öğrencisi olarak, 18. ve 19. yüzyıllarda Mihitaristlerin Fransızcadan Ermeniceye çevirilerine dair araştırma yapıyor. Burs Programı kapsamında Aralık 2016 - Mayıs 2017 arasında araştırmalarını İstanbul'da, Sabancı Üniversitesi'nde sürdürdü.

Burs Programı'na, tezimle ilgili araştırmalarımı derinleştirme ve İstanbul'un Ermenice tercüme ekolünü incelemek amacıyla başvurdum. Coğrafi olarak bir çevreden başka bir çevreye geçmenin, Mihitarist tercüme ekolü için nasıl bir avantaj sağladığını anlamayı ve anlatmayı; ayrıca, 1700 yılında Başrahip Mihitar tarafından kurulan Mihitaryan tarikatının doğum yeri olan ve Ermenice tercüme alanının merkezlerinden biri haline gelen 18. yüzyıl İstanbul'unun kültürel ortamını incelemeyi amaçlıyordum.

Bursiyerlik dönemimde bağımsız araştırmacı olarak Sabancı Üniversitesi'nde çalıştım, dolayısıyla daha çok bu üniversitenin kütüphanesindeki kaynaklara odaklandım. Burs sayesinde tezimi daha kapsamlı ve derin hale getirebildim. Zamanımı istediğim şekilde düzenleme konusunda beni özgür bırakan üniversiteye de müteşekkirim. Sabancı Üniversitesi'nin ortamında bulunmak, akademik çevreler ve öğrencilerle tanışmak açısından faydalı oldu; bu tanışıklıkların, gelecekte bilimsel işbirliği kurma konusunda büyük olanaklar barındırdığını düşünüyorum.

Burs Programı, hiç kuşkusuz, bana başka türlü erişemeyeceğim kaynakları sunarak çok yardımcı oldu. İstanbul'da yaşamak benim için bir bütün olarak çarpıcı bir deneyimdi. Bursiyerlik dönemimin bana özgüven

SABANCI ÜNİVERSİTESİ SANAT VE SOSYAL BİLİMLER FAKÜLTESİ

canlı bir disiplinlerarası eğitim sunuyor. Ana müfredat öğrencilere sağlam bir temel verirken, Siyaset Bilimi, Uluslararası Çalışmalar, Görsel Sanatlar ve Görsel İletişim Tasarımı, Kültürel Çalışmalar, Psikoloji ve Ekonomi gibi disiplinlerarası diploma programları esnek ve yaratıcı düşünmenin temelini hazırlıyor. Bölümsüz yapısıyla Türkiye'nin öncü fakültelerinden biri.

Türkiye-Ermenistan Burs Programı kapsamında Greta Nikoğosyan'ı Sabancı Üniversitesi'nde altı ay ağırladık ve bundan büyük bir memnuniyet duyduk. Greta bu süre boyunca araştırmasını ve projesini bağımsız bir şekilde yürüttü ve Sabancı Üniversitesi'nin sunduğu kaynakların yanı sıra, İstanbul'daki kütüphaneler, arşivler ve akademik kaynaklardan da çok faydalandı.

Bu programı, İstanbul'da ve Yerevan'da araştırma malzemesi bulmak veya üniversite ve araştırma merkezlerindeki diğer akademisyenler ve öğrencilerle temas kurmak isteyen tüm araştırmacılara tavsiye ederiz. Bunun için iki ayrı seçenek var: Kendi kaynaklarına odaklanarak bağımsız bir biçimde araştırma yapmak ya da üniversitedeki derslere ve seminlere katılmak ve belki, öğretim üyeleriyle birlikte ders vermek veya öğrencilerle tanışmak. İkinci seçeneğin, bursiyeri misafir eden araştırma enstitüsü için de faydalı olacağını belirtmekte yarar var.

Sabancı Üniversitesi, Ermenistan'la ilişkili ve Ermeni Çalışmaları alanındaki antropolojik ve edebi çalışmalara özel bir ilgi göstermektedir. Bu bağlamda, genç araştırmacılara Sabancı Üniversitesi'ndeki öğretim üyeleriyle irtibata geçmelerini tavsiye ederim. Ayrıca bursiyerler,

kazandırdı. Bana İstanbul'un ortamını tanıtan ilginç insanlarla, dolayısıyla birçok yeni bakış açısıyla tanışmamı sağladı.

Bana göre, bu iki komşu ülke arasında ilişki kurmanın en geçerli yollarından biri bilimsel söylemden ve uzmanlar arasında bilginin karşılıklı olarak paylaşılmasından geçmektedir.

düzenlediğimiz çok sayıda atölye çalışması, konferans ve seminerlere de katılabilirler. Bunun bursiyerlik süresiyle sınırlı kalmayan, uzun soluklu bir ilişki olacağını umuyoruz.

Gerek Türkiye'deki, gerek Ermenistan'daki diğer vakıflar, araştırma merkezleri ve üniversitelere, komşu ülkeden, yalnızca sosyal bilimler alanından değil diğer alanlardan da genç araştırmacılar, öğrenciler ve uzmanlarla tanışma fırsatı sunan az sayıdaki programdan biri olan Türkiye-Ermenistan Burs Programı'na ev sahibi kuruluş olarak katılmalarını tavsiye ederiz.

ARMEN OHANYAN

bilinen mahlasıyla Ermenistanlı Armen (Armen Hayastantsi), yazar ve aktivist (sanatçı + aktivist). Felsefe alanında lisans derecesine sahip. Helsinki Yurttaşlar Derneği Ermenistan Komitesi'nin yönetim kurulunda yer alıyor. *Gigosi Veratartsı* [Kikos'un Dönüşü, 2013] başlıklı öykü derlemesinin ve *Mayrenik: Troş* [Annevatan: Bayrak, 2015] adlı romanın yazarıdır. İki öyküsü Ermenistan'da ödüle layık görüldü; bir öyküsü Best European Fiction [Avrupa'nın En İyi Edebiyatı] 2015 antolojisinde yayımlandı. Burs Programı kapsamında, Kasım 2016 - Nisan 2017 arasında Can Yayınevi'yle işbirliği içinde *İçimizdeki Ermeni* adlı kitabın Doğu Ermenicesine çevrilmesi için çalıştı.

Kapalı sınırın hangi tarafında olduğunuzun aslında hiçbir önemi yok, çünkü hepimiz alevler içinde kalmış bir evde yaşıyoruz. Acınma duygusundan uzak durmak için hepimiz tesadüfen anka kuşları olmuşuz diyeceğim ama bir cümleye iki klişe mecaz fazla gelecek.

Ben bir yazarım. Yukarıdaki gibi bir girişten sonra bunu tahmin etmek güç olmasa gerek. Burs Programı'ndan faydalanarak, altı ay boyunca İstanbul-Kurtuluş'ta yaşadım. Türkiye'nin önde gelen yayınevlerinden olan Can Yayınları beni misafir etti.

En başta, İstanbul'da yaşadığım semtte Ermenice duvar yazıları görünce donakaldım: "Mer dunı ur e?" [Bizim evimiz neresi?] Sonra, belki de burada, bu caddededir ortak ocağımız diye düşündüm. Hepimiz yanan bir evde yaşıyorsak, ne önemi var ki?

Beni İstanbul'a iki şey getirmişti: ölüm ve yazmak. İlki, Hrant Dink'in ölümü; insanın, başka birine değil bizzat kendine ait olduğu için bir türlü kabullenemediği bir ölüm. İkincisi, Türkiye'den otuz altı çağdaş yazarın ortak çabalarıyla derlenen ve Can Yayınları tarafından yayımlanan 'İçimizdeki Ermeni' adlı kitap. Bursiyer olarak sorumluluğum, o kitabı Ermenistan'a götürmek, Ermeniceye aktarmaktı. Bunu başardım mı? Hâlâ

CAN YAYINLARI

1981 yılında kuruldu ve kısa süre içinde Türkiye'nin önde gelen yayınevlerinden biri haline geldi. Bugüne dek, Türkiye ve dünya edebiyatından klasik ve çağdaş eserler, Nobel Ödülü sahibi yazarların eserleri, çocuk kitaplarının yanı sıra edebiyat dışı eserler de dahil olmak üzere 2000'den fazla kitap yayımladı. Türkiyeli birçok genç ve önemli yazarı ülkenin edebiyat dünyasına kazandırdı.

Can Yayınları olarak, 'Sınırları Aşıyoruz' programına, editörlüğünü Yiğit Bener'in üstlendiği İçimizde Ermeni adlı kitabın Ermeniceye çevrilmesini mümkün kılacak bir işbirliğini hayata geçirebilmek için katıldık. İçimizdeki Ermeni, 2015 Nisan'ında yayımlanmıştı. Şiir, deneme ve daha çok da öykülerden oluşan kitaba, farklı kuşaklardan otuz altı yazar katkıda bulundu; her yazar 'Ermeni meselesi'nin bir yönüne değinerek 'içimizdeki' Ermeni'yi anlattı.

Bu kitap projesine katılmak için Türkiye-Ermenistan Burs Programı'na başvuran Armen Ohanyan'la iletişim geçtik ve Kasım 2016 ile Mayıs 2017 arasında beraber çalıştık. Temas kurmamızın ve ortak faaliyetler yürütmemizin önünde bugün hâlâ engel oluşturan soykırımın izlerini silmek mümkün değilse de, bu acı ve kanlı felaketin, bir arada durmak için irade gösteren, ortak bir akıl ve vicdan zemini yaratmaya gayret eden insanları engellememesi gerektiğini bir kez daha ama bu kez 'pratik' olarak sına- ma şansı bulduk. Armen'den, Ermenistan'daki yayıncılık faaliyetlerinin ne durumda olduğunu, ne gibi sıkıntılar yaşandığını, Ermeni yayıncıların yayın listelerini nasıl oluşturduğunu ilk elden ve doğrudan öğrendik. Bize İçimizdeki Ermeni kitabının muadili olabilecek bir çalışmanın Ermenistan'da da yapılabileceğini, bunun için çalışacağını ve ümitli olduğunu

üzerinde çalışıyorum ama epey bir yol kat edildi, kitabın telif hakkı Ermenistan’daki Anteres Yayınevi’ne geçti.

Hayatta, bir yerlerde yazılı olmayan hiçbir şey yaşanmaz. Ve ben, Kurtuluş’taki duvarlara yazılmış “Bizim evimiz neresi/nerede?” sorusunun cevabını artık biliyorum. Evimiz, İçimizdeki Ermeni derlemesinin satır aralarında gizli. Hrant’ın ölümünün yaraladığı insanların tanıklıkları, kaybın acısı ve haklı öfke, bunun gibi bir kitaptan başka nerede anlatılabilir? Kayıtsızlık ve nefretin üstesinden, bu kitabın sayfalarında değil de nerede gelinebilir? Kendimiz ve geçmişimizle, tekrar bir araya gelinmedikçe artık aydınlık olamayacak geleceğimizin hüznüyle burada değilse nerede ilişki kuracağız?

Beni İstanbul’a ölüm ve yazmak getirmişti, hafıza ve özlem Yerevan’a döndürdü. Yaşadığım, insanın hayatın değiştiren türden bir deneyim miydi? Evet ya da hayır, aslında hiçbir önemi yok, çünkü bu tamamen bana bağlı. En azından şimdi eminim ki Kurtuluş son değil, ilk durak. Belki de ‘kurtuluş’ oraya sığınmıştır, duvardaki o soruyla sizi bekliyordur: “Bizim evimiz neresi?” Cevabı bulmak için başvurmalsınız.

söyledi. Armen, bursiyerlik dönemi boyunca Yiğit Bener ve kitaba katkıda bulunan bazı yazarlarla yakın temas içinde çalışarak, böyle bir kitabın nasıl oluşturulabileceğine dair meslekî bilgiler edindi.

Hrant Dink’in açtığı yolun; yani samimi ve şeffaf, coşkulu ve vakur bir dille hikâye anlatmanın, tarihte birikmiş acı yüklü uzlaşmazlıkları ortadan kaldıramasa da bir ‘insanlık’, ‘duygudaşlık’ zemini yaratacağına inanmak gerektiği kanaatindeyiz. Burs Programı, mevcut yapısıyla, hem gerçekçi bir işbirliği ortamını sağlayacak karşılaşmaları yaratması, hem de diyalogün önemine işaret etmesi itibarıyla önemli kazanımlar getiriyor.

‘Sınırları Aşıyoruz’ kapsamı ve öncülüğünde kurulacak temaslar ve gösterilecek çabaların, devletler arasındaki gerginlik ve çatışmayı ortadan kaldırmasa da iki halkın ‘okumuş yazmışları’, ‘düşünüp taşınanları’ arasındaki mesafeyi kısaltacağını ve bunun gayet mühim ve cesaret verici bir katkı olduğunu düşünüyoruz.

ARTSRUN PİVAZYAN

Yerevan Avrupa Bölgesel Eğitim Akademisi'nden Uluslararası İlişkiler alanında lisans derecesi aldı. Roma Tre Üniversitesi'nde Barış Çalışmaları alanında öğrenim gördü. Yurttaş eğitimi, demokrasi, insan hakları ve barış inşasına odaklanan birçok gönüllülük projesine katıldı. Avrupa Gönüllü Hizmeti kapsamında Bükreş'teki Tiyatro ve Origami Kültür Derneği'nde ve İtalya'da Rondine Citadella della Pace [Rondine Barışın Kalesi] adlı kuruluştaki çalıştı. Burs Programı kapsamında Kasım 2016 - Haziran 2017 arasında Boğaziçi Üniversitesi Barış Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde araştırmalarını sürdürdü ve atölye çalışmaları düzenledi.

Askerden döndüğümünden beri, yani beş yıldır barış eğitimi konusuyla ilgilieniyorum. 2015 yılında, Roma Tre Üniversitesi'nde Barış Araştırmaları bölümünde yüksek lisans eğitimine başlayarak bu alandaki ilk akademik adımlarımı attım. Öncelikle yaşadığım yerin, ülkenin içinde olduğu anlaşmazlıklar ve barış görüşmelerine yoğunlaştım. O zamandan beri Türkiye hep aklımda olan, bir yer olarak değil bir toplum olarak keşfetmek istediğim bir ülkedi. Sınırın öte tarafındaki ülkenin günlük yaşam kültürünü merak ediyordum.

Bursiyerlik dönemimde kendi günlük hayatıma, günlük sohbetlere, fotoğraflara ve etrafımda yaşayan insanlarla barış eğitiminde hafıza ve kimlik konularında yaptığımız konuşmalara dayanan bir araştırma yürüttüm. Farklı çevrelerden ve dünyanın farklı yerlerinden öğrencilerle çok ilginç ve öğretici deneyimler yaşadım.

Bursiyerliğimden, ruhumda yaşattığım, dokunulması ve kırılması mümkün olmayan, tamamen bana ait olan ama aynı zamanda bu deneyimi eşsiz kılan kişilerin isimlerini ve hatıralarını da barındıran, küçük bir barış duygusu getirdim yanımda. Çok özlediğim dostlarım ve çalışma arkadaşlarımla havalı bir şeyler yapmak için İstanbul'a yeniden gelme umudumu

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ BARİŞ EĞİTİM UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

uzlaşmazlıkların barışçıl yöntemlerle çözülebilmesi ve barış kültürünün eğitim alanında yaygınlaştırılması amacıyla, eğitimciler, öğrenciler, gönüllüler, sivil toplum ve medya kuruluşlarıyla işbirliği içinde atölye çalışmaları, konferanslar ve eğitim programları düzenliyor, çeşitli araştırmalar ve projeler yürütüyor.

Boğaziçi Üniversitesi Barış Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi olarak, Hrant Dink Vakfı'nın Türkiye-Ermenistan Burs Programı kapsamında ikinci kez bir bursiyere ev sahipliği yapmaktan büyük bir memnuniyet duyduk. Merkezimizin odağında, örgün ve yaygın eğitim ortamlarında bir barış kültürünün tesis edilmesi yer alıyor. Ermenistan'dan, çatışmaların dönüştürülmesi alanında teorik altyapıya ve atölye çalışmalarında yürütücülük deneyimine sahip iki bursiyere ev sahipliği yapmak bizim için bir ayrıcalıktı. Bu yıl merkezimizde misafir araştırmacı olarak ağırladığımız Artsrun Pivazyán, Ermeni ve Azeri gençlerle yakından çalışan Imagine Çatışma Dönüşümü Merkezi'nde bu alanda deneyim kazanmıştı. İstanbul'a geldiğinde, Roma Tre Üniversitesi Barış Çalışmaları Programı için hazırladığı, kimlik oluşumunda kolektif hafızanın rolünü konu alan yüksek lisans tezi üzerinde çalışıyordu. Türkiye'de geçirdiği süre içinde, çalışması hakkında uzun uzadıya konuşabildik; ben de tezini okuyup ona görüşlerimi iletme imkânı buldum. Artsrun Pivazyán tezini bitirdikten sonra, o ve Sona Dilanyan'la (2014 yılında misafir ettiğimiz bursiyer) birlikte, Hrant Dink Vakfı'nda bir atölye çalışmasının yürütücülüğünü yaptık. Üçümüz de yerleşik anlatıların dönüştürülmesi sürecine ilgi duyduğumuzdan, çatışmaların oyun ve sanat aracılığıyla nesilden nesle

getirdim. Bir dahaki sefere daha iyi bir Türkiye görme hayalimi getirdim. Ve belki de, kendimde ve diğer bursiyerlerde, ülkelerimizin halklarının gelecekte sınırların ötesinde durup karşılıklı anlayış ve barışın güzelliğinin keyfine varmalarını sağlayacağını umduğum bir değişimi getirdim yanımda.

Temel bir eksiklik olarak, bu eşsiz deneyimin içinde yer alanların, bunun olumlu yönleri üzerine yüksek sesle konuşmakta zorlandıklarını görüyorum. İnsanlar olumsuz şeyler duymaya ve görmeye o kadar alışmış ki, olumlu her deneyim ya da küçük adım karşısında, bunun gerçek olup olmadığı konusunda şüpheyne düşüyorlar.

aktarılması konusuna odaklanmaya çalıştık. Atölyenin hem hazırlık, hem de uygulama aşaması hepimize harika bir paylaşma ve öğrenme alanı sundu. Atölye çalışmasına katılanlar da, çatışmaların yaratıcı araçlarla nasıl dönüştürülebileceğine dair yeni bir bakış kazandılar.

Sohbetlerimizde, Artsrun’dan, asker olarak Azerbaycan-Ermenistan sınırında bulunduğu dönemde yaşadıklarını ve şiddet içeren bir çatışma bulunmaktan, çatışma dönüşümü alanında çalışmaya uzanan dönüşüm hikâyesini dinleme şansım oldu.

Gözlemlerimize göre, Ermenistan ile Türkiye arasında çatışma dönüşümü alanındaki temel engellerden biri, çocukları ve gençleri tarafsız ortamlarda bir araya getiren ve genç nesil için temas ve kültürel alışveriş imkânı yaratan projeler olmaması. Bu tür projeler için finansman olanakları sınırlı. Yine de, Ermeni ve Türk gençlerle birlikte bir gençlik yaz kampı etkinliği başlatabilmeyi umuyoruz. Bir araştırma ve uygulama merkezi olarak misafir bursiyerlere araştırma projelerinde destek vermeye, ortak araştırma yürütme imkânı yaratmak için çaba göstermeye ve başka atölye çalışmaları planlamaya devam edeceğiz.

Aylin Vartanyan

NAREG SEFERIAN

Yeni Delhi’de dünyaya geldi ve orada büyüdü. Yükseköğrenime Ermenistan’da, Yerevan Devlet Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü’nde başladı. ABD’de, New Mexico Eyaleti’nde bulunan Santa Fe şehrindeki St. John’s Üniversitesi’nden Temel Bilimler alanında lisans; Fletcher Hukuk ve Diplomasi Okulu’ndan ve Viyana Diplomasi Akademisi’nden Uluslararası İlişkiler alanında yüksek lisans derecesi aldı. 2013-2016 arasında Ermenistan Amerikan Üniversitesi’nde ders verdi. Burs Programı kapsamında Kasım 2016 - Nisan 2017 arasında, İstanbul Politikalar Merkezi’nde, Türklerin ve Ermenilerin birbirleri hakkındaki yaygın anlatılarını konu alan bir araştırma yaptı.

Türkiye, özellikle Ermeniler ile Türkler arasındaki ilişkilerin tarihi nedeniyle yıllardır çok ilgimi çeken bir ülke. Tabii, bu tarihin çok büyük bir bölümü hiç de olumlu değil, ama zaten, söz konusu tarihle yüzleşmek, onu incelemek, daha derinlikli bir şekilde anlamak ve daha iyi, ortak bir gelecek için onun üstesinden gelmek tam da bu yüzden bu kadar büyük önem taşıyor.

Sabancı Üniversitesi’ne bağlı İstanbul Politikalar Merkezi’ndeki mesaim kapsamında, Türk ve Ermeni halklarının birbirleri hakkındaki anlatıları, özellikle milliyetçi anlatılara araştırma yaptım ve yazdım. Akademisyen tarihçiler kitaplarını yazadursunlar; bu arada insanlar birbiri hakkında ne düşünüyor, ortak geçmişleri hakkında ne biliyorlar? Kanımca, günümüzdeki ilişkilere damga vuran ve gelecekteki politikaları en derinden etkileyecek olan anlatılar, bunlar.

İstanbul Politikalar Merkezi’ndeki çalışma arkadaşlarım müthişti; her zaman sıcak ve yardımseverdiler. Bu kuruluştaki, hem kişisel hem de meslekî açıdan çok iyi ilişkiler kurdum. Dolayısıyla, bu burs sayesinde, yazı ve yayın portföyüm epey zenginleşti. Araştırma yapmak sevdiğim bir şey. İstanbul Politikalar Merkezi’nde Türk-Ermeni ilişkilerine dair bir tartışma

SABANCI ÜNİVERSİTESİ İSTANBUL POLİTİKALAR MERKEZİ

demokratikleşmeden iklim değişikliğine, transatlantik ilişkilerden çatışma analizi ve çözümüne kadar, önemli siyasal ve sosyal konularda uzmanlığa sahip, çalışmalarını küresel düzeyde sürdüren bir politika araştırma kuruluşu. 10 yılı aşkın süredir, karar alıcılara, kanaat önderlerine ve paydaşlara uzmanlık alanına giren konularda tarafsız analiz ve yenilikçi politika önerilerinde bulunuyor. Akademik çalışmaları da destekleyerek, genç akademisyenlere ve politika araştırmacılarına çeşitli programları aracılığıyla olanaklar sunuyor.

İstanbul Politikalar Merkezi (İPM), küresel düzeyde çalışmalar yürüten, bağımsız bir politika araştırma enstitüsüdür. Misyonumuz sosyal bilimler alanında akademik araştırmalar yapılmasını ve bu araştırmaların politika üretiminde uygulamaya konmasını teşvik etmektir. İPM politika alanındaki karar vericilere, akademisyenlere ve genç araştırmacılara, sosyal bilimler alanındaki sağlam akademik araştırmaların uygulamadaki politika çalışmalarını şekillendirdiği, benzersiz bir platform sunmaktadır.

İPM olarak Hrant Dink Vakfı’yla yakından çalışıyoruz. Pek çok prestijli projede işbirliği yapıyor, ASULİS Dil, Diyalog, Demokrasi Laboratuvarı’nı destekliyor ve birlikte fon başvuruları yapıyoruz. Türkiye-Ermenistan Burs Programı kapsamında bir ev sahibi kuruluş olmak, vakıfla olan ilişkilerimizin daha da güçlenmesi açısından büyük bir adımdı.

2016-2017 dönemindeki bursiyerimiz Nareg Seferian yaklaşık dört ay boyunca İPM’de araştırma yaptı ve bu sürenin sonunda, “The Clash of Turkish and Armenian Narratives: The Imperative for a Comprehensive and Nuanced Public Memory” [Türk ve Ermeni Anlatılarının Çatışması: Kapsamlı ve İncelikli bir Kamusal Hafızanın Gerekliliği] başlıklı bir rapor yazdı. Nareg’in raporu, bir İPM yayını olarak İPM’nin internet sitesinde ve sosyal

yürütme fırsatı buldum; ayrıca, araştırmamın sona ermesinin ardından, bir çalışma arkadaşım ile birlikte Hrant Dink Vakfı'nda herkese açık bir konuşma yaptık. Türk-Ermeni meselelerinin anlatılar üzerinden bir bakış açısıyla ele alındığı bir tartışmanın yürütülmesi çok güzeldi.

Ayrıca, bursiyerliğim, Türkiye'nin hem korkutucu hem de çok ilgi çekici bir dönemine denk geldi. Başarısız darbe girişiminin yansımaları her an hissediliyordu. Yollardaki ve toplu taşıma araçlarındaki tabelaların bir gecede değiştiğine, kamusal alanlarda gittikçe daha fazla bayrağın, daha yükseklerde dalgalandığına tanık oldum. Olağanüstü Hal ilanı, Doğu'da yaşanan huzursuzluk ve kargaşa ortamı, sırf İstanbul'da en az iki terör saldırısı... Günlük hayat açısından düşünüldüğünde bunların her biri gerçekten de iç karartan unsurlardı ama diğer yandan, siyaset ve toplum üzerine çalışan biri olarak, benim deneyimimi zenginleştirdi.

Ermenistan'a, diğer her şeyin yanı sıra, İstanbul Politikalar Merkezi'ndeki mesai arkadaşlarımla, Hrant Dink Vakfı çalışanlarıyla, diğer bursiyerlerle ve bir şekilde tanıştığım Ermeniler, Türkler ve yabancılarla kişisel ve meslekî dostluklar kurmuş olarak dönüyorum. Ülkelerimiz arasındaki kapıların her zaman ardına kadar açık olmadığını biliyorum ama en azından zihinlerimiz ve yüreklerimiz yeni dostları ve eski komşuları kabul etmeye hazır.

medya kanallarında paylaşılmakla kalmadı, Ermenistan'da da farklı kanallar aracılığıyla yayımlandı. Rapor ayrıca, İPM'nin e-posta listesindeki üyelere gönderildiği, daha sonra İPM'nin bülteni ve yıllık raporunda yayımlandığı için, Nareg'in çevresini genişletebilmesi açısından da faydalı oldu.

Nareg bursiyerliği süresince her gün ofisimize geldi ve İPM bünyesindeki araştırmacı ve akademisyenlerle yakın ilişkiler kurdu. Bu, iki komşu ülkenin uzmanları arasında işbirliğinin güçlendirilmesi açısından anlamlıydı. İPM olarak ona her türlü ofis mekânı ve olanakları ile İPM'nin ağına erişim imkânı sağladık. Nareg konuk araştırmacımız olarak İPM'yi çeşitli konferanslarda temsil etti.

Farklı kültürleri tanımak ve köprüler kurmak her zaman İPM'nin misyonunun bir parçası olmuştur. Nareg araştırmasının dışında, İPM ekibine, Türkiye-Ermenistan ilişkileri konusunda enformel bir öğle yemeği konuşması da yaptı. Nareg sayesinde Ermenistan'a, ortak tarihimize ve aramızdaki toplumsal bağlara dair bilgimizi pekiştirme imkânı bulduk. Onunla günlük bazda yakın işbirliği içinde çalışabilmek bizim için büyük bir şans; bilgileri, tam zamanlı ve yarı zamanlı araştırmacılarımız için çok değerliydi.

Hrant Dink Vakfı Türkiye-Ermenistan Burs Programı saygın bir program. İPM olarak, ilgi duyan adaylara başvurmalarını, kurumlara da ev sahibi kuruluş olmalarını kesinlikle tavsiye ederiz. Program gerek bursiyerlere, gerek ev sahibi kuruluşlara, köprüler kurmak, yeni deneyimler kazanmak, farklı insanlarla tanışmak ve ilişki ağların genişletmek açısından son derece değerli bir fırsat sunuyor.

KAREN TOVMASYAN

2007'de Yerevan Gladzor Üniversitesi'nden Uluslararası İlişkiler ve Tarih, 2015'te ise Tiflis'teki Gürcistan Halkla İlişkiler Enstitüsü'nden Gazetecilik ve Medya Yönetimi alanlarında yüksek lisans derecesi aldı. 2013'te gazetecilik yapmaya başladı; ilur.am, 7or.am, Jam-news.net, Newscafe.ge ve Georgia Today gibi basın kuruluşlarında görev yaptı. Almanya, Çek Cumhuriyeti, Litvanya, Ukrayna, İsrail, Gürcistan, Rusya ve Türkiye'de medya alanında çok sayıda atölye, eğitim çalışması ve projeye katıldı. Burs Programı kapsamında Mart - Haziran 2017 arasında, İstanbul'da, iletişim danışmanlığı şirketi A&B İletişim'le işbirliği içinde çalıştı.

Ermeniler ile Türkler arasındaki iletişim eksikliği, zor ve karmaşık bir tarihi olan iki halk arasında güven inşası konusunda ciddi bir engel teşkil ediyor. Bu durum aynı zamanda basmakalıp inanışlar ve yanlış anlaşmalar doğuruyor. Aradaki boşluğu doldurmaya yönelik faaliyetleri çok önemli ve gerekli bulmamın nedeni de bu. Burs Programı'na başvurmamın bir başka nedeni ise mesleğimin gazetecilik olması. Daha önce Gürcistan'da yaşamış ve eğitim görmüştüm. İstanbul'da yaşayıp staj yapmak, benim için bölgedeki deneyimim açısından tamamlayıcı nitelikte, bölgeyi ve bölge halkını daha iyi tanımaya ve Ermeniler ile bölge arasındaki ilişkileri anlamaya dönük yeni bir adım oldu. Beni misafir eden kuruluştaki çalışmalarımı sürdürürken, Türkiye, ükenin sıradan insanları, gelenekleri, âdetleri, zihniyetleri vb. üzerine de mümkün olduğunca çok yazmaya gayret ettim. Çünkü, kanımca, gazeteciler Ermeni-Türk ilişkilerine dair yazılarında siyasete fazlaca odaklanarak, meselenin bu ülkelerde yaşayanlarla, sıradan insanlarla ilgili yönünü gözardı ediyorlar. Burs Programı'na katılmak istemem her şeyden önce bu durumla ilişkilidi.

Projede yer almak istememde çok kişisel bir neden de etkili oldu; atalarımın hepsinin memleketleri, bugünün Türkiye'sindeydi. Büyükdederim ve büyüknelerim 1924 yılına kadar kuşaklar boyu İstanbul'da yaşamıştı;

A&B İLETİŞİM

1974 yılında kurulan A&B Halkla İlişkiler, Türkiye'nin ilk iletişim danışmanlığı şirkettir. A&B İletişim, bankacılık, finans, perakende, moda, kozmetik, mobilya, teknoloji, ev aletleri, kültür ve sanat, emlak gibi çok çeşitli sektörlerden, yerel ve uluslararası firmalar ve markalarla çalışıyor. Araştırma ve analize dayalı güçlü ve yaratıcı fikirlerle, toplumsal yararı esas alarak, hizmet verdiği şirketlerin hedefleriyle tutarlı, kurum kültürüyle uyumlu, tüm taraflara somut değer katacak iletişim stratejileri hazırlayıp uyguluyor.

Burs Programı'nın bir parçası olmak kurumumuz için çok şey ifade ediyor. Bir iletişim şirketi olarak kendi dışımızdaki dünyayı öğrenmek ve tanımak, vizyonumuzu genişletebilmemiz açısından bizim için son derece önemli. Türkiye ve Ermenistan, aralarında uzun ve alışılmadık bir geçmişe dayalı, hassas bir ilişki olan; toplumsal önyargıları ortadan kaldırıp bu ilişkiyi yeniden inşa etmek için barışçıl bir platform arayışında olan iki ülke. Bu bağlamda, Ermeni bir bursiyere, Karen Tovmasyan'a ev sahipliği yapmak, ilişki tesis edilmesi açısından önemliydi. Burs Programı'na katılarak normalleşme sürecinin bir parçası olmak A&B İletişim için son derece değerli bir deneyim oldu.

Farklı bir kültüre, farklı bir vizyona ve farklı değerlere ev sahipliği yapmak bizim için önemliydi. Bu aynı zamanda, her iki tarafın yeni görüşler ve yeni çalışma tarzlarıyla, kendi yaratıcılık alanlarını ve yeni yerlerle ilgili bilgilerini genişletmelerini sağlayacak yöntemlerle karşılaştığı, karşılıklı bir öğrenme süreci olarak da görülmeli.

Toplumsal değerlerin değişmesi, farklı dil kökenlerine ve farklı toplumsal ve kültürel kökenlere ait değişik görsel özellikler, bizim çalışma alanımız olan halkla ilişkilerdeki temel sorunlar olarak düşünülebilir. Kültürel

ailemizin geçmişinde bu şehrin çok önemli bir yeri vardı. Büyükbabalarımın şehrinde yaşamak, bu özel nedenden ötürü, benim için muhteşem bir fırsattı.

Son üç yıl içinde Türkiye'ye beşinci kez geliyordum, ancak bu staj bana başka bir Türkiye'nin kapılarını açtı. Dört ay Türklerin arasında yaşamak, Türkiye'yi ve halkını daha iyi anlamama yardımcı oldu. İlk birkaç hafta esas sıkıntım dille ilgili zorluklardan kaynaklanıyordu fakat stajım sona erdiğinde, artık Türkçede temel düzeyde iletişim kurabiliyordum.

Ev sahibi kuruluştaki da en büyük zorluk dil farkı oldu. Birçok meslektaşım çok iyi İngilizce konuşuyordu ama konuşamayanlar da vardı. Bu durum benim açımdan, ve sanırım ev sahibi kuruluş açısından ciddi bir engel teşkil ediyordu.

Genel olarak, bu projeye katılmak, hem kişisel hem de meslekî nedenlerle, benim için çok iyi bir fırsattı. Halkla ilişkiler ve iletişim alanındaki bilgi ve becerilerimi, bölgeye ve Ermeni-Türk ilişkilerindeki zorluklar ve fırsatlara dair kavrayışımı geliştirdim; aynı zamanda, dünyanın en çok sevdiğim şehirlerinden birinde çok güzel bir dört ay geçirmiş oldum.

değerleri ve yerel özellikleri merkeze koyan bir alan olan iletişim, yabancı bir kültüre ev sahipliği yapmanın en zor olduğu sektörlerden biri. Ama aynı zamanda, her iki tarafın da iki ülkedeki çalışma yönetimlerini öğrenmesi için harika bir yol.

Özellikle bizimki gibi spesifik bir sektörde çalışan kuruluşlar söz konusu olduğunda, bursiyerlerin uzmanlık alanlarına göre sınıflandırılması, onlarla ev sahibi kuruluşlar arasında üst düzey bir işbirliğinin kurulması açısından belki de en önemli unsur. Bu program kapsamındaki işbirliğimizin, sürekli iletişim sayesinde daha da güçleneceğini düşünüyoruz.

Halkla ilişkiler alanındaki deneyimimiz temelinde, her türlü sorunun iletişim sayesinde çözülebileceğine inanıyoruz.

MARİYA YEĞYAZARYAN

Yerevan Devlet Dilbilimi Üniversitesi Çeviri ve Kùltürler Arası İletişim Fakùltesi'nden lisans derecesi aldı. 2011-2015 arasında, Civilitas Vakfı'nın projelerinden biri olan Civilnet Çevrimiçi Televizyonu'nda gazeteci olarak görev yaptı; 2015-2016'da, Urban Prod Multimedya Derneği'nde (Marsilya, Fransa) toplumsal belgeseller yapan ve çeşitli projeleri uygulayan bir ekipte yer aldı. Burs Programı kapsamında, Kasım 2016 - Şubat 2017 arasında İstanbul'da, Liman Film ve RET Film'in uluslararası projelerinde ve Ermenistan-Türkiye Sinema Platformu'nun hazırlık süreçlerinde görev aldı.

Ben multimedya alanında çalışıyorum. İlgilendiğim konularda etkinlikler yürütebileceğim ev sahibi kuruluşlar bulmak benim için önemliydi. Şanslıydım; iki film ajansı altı ay boyunca bana ev sahipliği yapmayı kabul etti. İki profesyonel yapımcıyla yakın işbirliği içinde çalıştım. Devam eden projelerin hepsinde yer aldım, farklı yönetmenler, yapımcılar ve bu alandan birçok insanla tanıştım. Türkiye'de bağımsız film ajanslarının nasıl çalıştığını, ne tür zorluklar ve ilginç durumlarla karşılaştıklarını gözlemleme fırsatı buldum.

Bursiyerlik dönemimde, iki ülkeden ve iki ülkenin diasporalarından film yapımcılarını bir araya getirerek onlara beraber çalışma, birbirini daha iyi tanıma ve sinemadan hareketle birçok konuda sohbet etme fırsatı veren Ermenistan-Türkiye Sinema Platformu'nda da yer aldım. Yürüttüğüm projenin benim açımdan bir kazanımı, platformun Yerevan'da yapılan bir sonraki atölyesinde de yer almak oldu.

Burs Programı bize yalnızca güzel bir şehirde yaşama ve çalışmalarımızı ev sahibi kuruluşlarda sürdürme değil, Türkçe öğrenme imkânı da sundu. Haftada iki gün, müthiş bir Türkçe öğretmeni olan Engin Kılıç'ın derslerine katıldık. Ayrıca, ev arkadaşlarım da dil becerilerimi geliştirmem için bana yardımcı oldu. Bu deneyim için gerçekten müteşekkirim.

LİMAN FİLM

uzun metrajlı filmler için yapımcılığını ve ortak yapımcılığını üstlenmenin yanı sıra, yönetmenlere ve yapımcılara proje danışmanlığı, idari ve uygulayıcı yapım hizmetleri veriyor.

Liman Film

RET FİLM

bağımsız uzun metrajlı filmler, belgeseller ve kısa filmler üretmeyi amaçlıyor. Yeni anlatım biçimleri/üslupları olan genç yönetmenlere destek veriyor.

RET
FİLM

Başlangıçta, Liman Film'de bir bursiyeri nasıl ağırlayabileceğimize dair bir formül geliştirmekte zorlandık, çünkü Türkiye'deki bağımsız yapımcıların çalışmaları biraz tek kişilik gösteriye benzetilebilir. Ancak Mariya, gazetecilik ve multimedya alanındaki deneyimiyle, geliştirme aşamasındaki projelerimize katkı sağladı. Yapımcılar ve yönetmenlerle iletişimize dahil olması, özellikle projelerin gelişiminin hızlanması açısından son derece faydalı oldu.

Son yıllarda Ermenistan-Türkiye Sinema Platformu aracılığıyla, iki ülkedeki sinema sektörleri arasında bir işbirliği tesis etmiş durumdaydık. Bu program sayesinde bizim gibi bu sürecin parçası olan kurumlar, ev sahibi kuruluş olarak uzun soluklu bir işbirliği kapasitesi geliştirmiş oluyorlar. Bu da hepimizin, belirli bir projenin sonuçlarından bağımsız olarak, iki ülke arasında daha yakın temaslar ve ilişkiler kurabilmemizi sağlıyor.

Bu programa katılmayı düşünen tüm adaylar, hangi kuruluşa misafir olacak olurlarsa olsunlar, açık fikirli olmalar. Film yapımcılığı, toplumsal, siyasi ve iktisadi koşullardan çok etkilendiği için çalkantılı bir meslek. Dolayısıyla, beklentileri ve fikirleri konusunda esnek olmak, gelecekteki bursiyerlerin yararına olacaktır.

LİMAN FİLM - Nadir Öperli

Bursiyerlik dönemimde, ev sahibi kuruluştaki projemin yanı sıra, gazetecilik yaparak İstanbul'da yaşayan Ermenilere dair haberler hazırlamak için de vaktim oldu. İstanbul'da geçirdiğim altı ay, şehrin Ermeni toplumunu daha derinden analiz edip anlamak ve bir gazeteci olarak birçok ilginç konuda haber yapmak için iyi bir şanstı. Benim için en önemlisi şu ki, Ermenistan dışında yaşamak, insanın kendi ülkesine farklı bir açıdan bakıp, kimi zaman içeriden görünmeyen şeyleri görmesine yardımcı oluyor.

Bu İstanbul'a ilk gelişim değildi ama anlaşılan o ki, İstanbul'a kaç kez gelerseniz gelin, yetmiyor. Hele gazeteciyseniz, şehirde ne kadar uzun kalırsanız, anlatacak o kadar çok hikâye buluyorsunuz.

Bizim durumumuz diğer ev sahibi kuruluşlarınkinden biraz farklı olabilir. Ret Film'deki projelerimizin yanı sıra, on yıldır Ermenistan-Türkiye ilişkileri konusunda çalışmalar yürütüyoruz. Hrant Dink Vakfı'nın, Ret Film'i bu program kapsamında ev sahibi kuruluşlar listesine eklemek üzere bizimle temasa geçmesi, gidişatın iyi olduğuna dair bir işaretti. Çünkü bu maceranın başında, bu yapının içinde bir şirketin yer alabileceğini hiç düşünmemiştik.

Bu programın bir parçası olmak bizim için çok olumlu bir deneyimdi. Mariya Yeğyazaryan projelerimize katkıda bulunmasını yanı sıra, ofisimizle Ermenistan arasında doğrudan bağlantı kurdu; bu bizim için çok faydalı oldu. Örneğin, Ermenistan-Türkiye Sinema Platformu'nun yeni dönemi üzerinde çalışırken, duyuru aşaması bile önemli bir rol oynuyor. Uzun bir iletişim listemiz olsa da, ofisten birinin kendi kaynakları aracılığıyla bilgiyi yaygınlaştırması her zaman daha iyi sonuç veriyor.

Yerevan'da altı ila sekiz ay süreyle kalmak bizim için eşsiz bir fırsat. Eminim Ermenistanlı biri için de İstanbul'da olmak benzersiz bir fırsattır.

RET FİLM - Çiğdem Mater

CANSU YETİŞGİN

İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden lisans derecesi aldı. Toplum Gönüllüleri Vakfı'nın Küresel İlişkiler Departmanı'nda ve Genç Avrupalı Yeşiller Federasyonu ile Avrupa Parlamentosu'nda Yeşiller Grubu'nda staj yaptı. Burs Programı kapsamında, Mart ve Haziran 2017 arasında Yerevan'da, 'Urban Foundation for Sustainable Development' kuruluşunun araştırma faaliyetlerine katıldı.

Ermenistan ve Türkiye ortak bir tarih ve kültüre sahip, ortak sorunlar yaşayan iki ülke, ancak çeşitli durumlarda bunlardan hiçbirini hakkında pek bir şey bilmediğimin farkına varmıştım. Ermenistan'da yaşamının, kültürü ve ortak tarihimizi yalnızca tanımak değil, onu yaşamak ve benliğimin bir parçası haline getirmek için en doğru yol olacağını düşündüm. Ayrıca, odaklandığım çevre meseleleri ve sürdürülebilir kalkınma alanında benzer sorunları olan bir ülkede çalışmanın, bana bu konulardaki iyi uygulamaları öğrenme fırsatı sunacağı düşüncesiyle Burs Programı'na başvurduğum ve dört ay boyunca Kentsel Sürdürülebilir Kalkınma Vakfı'nda (UFSD) çalıştım.

UFSD'de, Hrant Dink Vakfı bursiyeri olarak, bir yandan iki ülkenin komşu kentleri Gümrü ve Kars'ta yürütülen 'Ortak Kentsel Mirasın savunucuları olarak Türkiye ve Ermenistan'dan Genç Uzmanlar' başlıklı Türkiye-Ermenistan projesine dair ofis işlerimi sürdürürken, inisiyatif alıp, gençlere yönelik olarak, çevre konusunda duyarlılık ve ekoloji temalı bir yaygın eğitim çalışması düzenleyip uyguladım. Yerevan'ın aktivizm ve sivil toplum kuruluşları dünyasını tanıma ve bu dünyada yer alma, benzer şekilde düşünen ve aynı meselelerle uğraşan kişilerle tanışma şansı buldum. Ermenistan'daki çevre ve toplumsal cinsiyet meselelerine dair bilgilendim, bu konularda düzenlenen yaygın eğitim çalışmalarına ve toplantılara katıldım.

KENTSEL SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VAKFI

Ermenistan'daki yerleşim birimlerinin sürdürülebilir ve uyumlu bir şekilde kalkınmasına destek olmak amacıyla, yerel demokrasiyi güçlendirmeye, hayat kalitesini yükseltmeye ve bölgesel işbirliğini geliştirmeye dönük çalışmalar yapıyor. Ermenistan'ın çeşitli bölgelerindeki, tabandan gelen, yerel sivil toplum kuruluşlarının yer aldığı bir ağ oluşturdu. Önemli hedeflerinden biri, eğitim programları, ortaklaşa uygulanan projeler ve bilgi paylaşımıyla, bu kuruluşların güçlenmesini ve kendi bölgelerinde demokratikleşmenin aktörleri olmasını sağlamak.

Türkiye-Ermenistan Burs Programı, Kentsel Sürdürülebilir Kalkınma Vakfı (UFSD) için yeni bir sınır ötesi işbirliği fırsatıydı. UFSD 2007 yılından bu yana, Ermenistan'daki ve Türkiye'deki uzmanlar arasında sınır ötesi diyalogu geliştirmek amacıyla çeşitli çalışmalar yapıyor. UFSD'nin yürüttüğü tüm projeler, iki ülkedeki uzmanlar ve sivil toplum kuruluşlarının bir arada yer aldığı ağların genişlemesini sağlıyor. Yeni bursiyerden beklentimiz, UFSD'nin misyonuna ve faaliyetlerine katkı sunacak yeni ortaklar ve finansman fırsatlarının bulunmasına yardımcı olmasıydı.

Bir bursiyere ev sahipliği yapmak, sınırimızın kapalı olduğu bir komşu ülkeden gelen bir uzmanla birkaç ay boyunca çalışarak, iki tarafın birbirini daha iyi tanımasına ve birbiri hakkında yıllardır beslediği olumsuz duyguların hafifletilmesine yardımcı olmak anlamına geliyordu.

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler alanında lisans eğitimi almış olan bursiyerimiz Cansu Yetişgin, Avrupa kurumları hakkında geniş bilgi sahibiydi ve mükemmel derecede İngilizce biliyordu. Türkiye'de, UFSD ile benzer alanlarda faaliyet gösteren, gelecekte ortak çalışmalar yürütebileceğimiz sivil toplum kuruluşları hakkında bilgi toplamamıza yardımcı oldu. Cansu'nun Ermenistan'da kaldığı dönemde UFSD, Avrupa Birliği

Bir gençlik çalışanı olarak, gençlerden sık sık “Sen tanıştığım ilk Türk’sün” sözünü işittim; bu üzücü bir durumdu. Türkiye’den ve Ermenistan’dan gençlerin bir araya gelip bir diyalog inşa edebilmeleri için yeterince fırsat bulunmadığını düşünüyorum. Bu da iki ülkenin gençler arasında önyargılar ve taraflı yaklaşımlar oluşmasına neden oluyor. Diyalogu güçlendirmek ve gençlere birbirlerini tanıma imkânı sunmak için daha fazla alan ve bir araya gelme fırsatı yaratılması gerekiyor.

Sonuç olarak, bursiyerlik deneyimim, sınırları zorlayıp hem ofiste, hem de ofis dışında inisiyatif almamı ve tarihimizi ve ortak kültürümüzü öğrenmemi sağlayarak hem kişisel hem de meslekî gelişime katkıda bulundu.

tarafından finanse edilen Ermenistan-Türkiye Normalleşme Süreci Destek Programı kapsamında bir proje yürütüyordu. Cansu bu proje dahilinde yapılan bir dizi toplantıya katıldı ve Türkiye’den gelen ekiple tanıştı; iki ülkenin, Gümrü ve Kars’ın tarihî kent mirasının korunmasına yönelik politikalarının ele alındığı, 2 Haziran’da Gümrü’de yapılan teknik çalıştayda da bizimleydi.

BURS PROGRAMI AKTİVİTELERİ

Sebat Apartmanı, 2017
Aren Arda Kaya

NPAK Yerevan, 2017
Duygu Bostancı Fotoğraf Arşivi

Ermenistanlı bursiyerler, devam etmekte olan Hafıza Mekânı projesinin koordinatörü Nayat Köse'yle birlikte Agos gazetesinin eski ofisini ziyaret ederek bu çalışma hakkında fikir alışverişinde bulundular. Bursiyerlerden Arpi Atabekyan'ın ziyarete dair notlarında şu satırlar yer alıyordu: "Vakıf, proje kapsamında katılımcı bir süreç yürütüyor; farklı uzmanlık alanları ve disiplinlerden bireylerin beklentilerini ve önerilerini dinlemeye özen gösteriyor. Bizden de, şu anda büyük ölçüde boş olan diğer odaların ne şekilde tasarlanabileceği ve hangi amaçla kullanılabileceğine dair fikirlerimizi paylaşmamız istendi. Çoğumuz, daha önce Asya, Avrupa ve Afrika'daki çeşitli hafıza ve vicdan mekânlarında bulunmuştuk. Toplantıda, bu mekânların çeşitli unsurları üzerine konuştuk; bu beyin fırtınası birçok ilginç fikrin doğmasına vesile oldu."

Duygu Bostancı'nın BA-AR-Dİ-A Dans ve Hareket Laboratuvarı ve Yerevan'dan modern dansçılarla hazırladığı dans gösterisi *Ne var ne yok – İnç ka çka*, 2017 ARé performans sanatları festivali kapsamında, 31 Mart'ta Ermenistan Çağdaş DeneySEL Sanat Merkezi'nde (NPAK) ve 30 Nisan'da Gümrü Berlin Art Otel'i'nde sahnelendi.

Yerevan, 2017
Duygu Bostancı Fotoğraf Arşivi

Gevorg Galtakyan, İstanbul Şehir Üniversitesi'nde, Krikor Zohrab'ın Osmanlı hukuk sisteminin kurulmasında oynadığı role dair bir konuşma yaptı.

İstanbul Şehir Üniversitesi, 2017

Gümrü Gençlik Girişim Merkezi, 2017

Cansu Yetişgin, Gümrü'de, çevre farkındalığı ve ekoloji konusunda bir günlük bir yaygın eğitim çalışması hazırladı. Gençlik Girişim Merkezi'nin desteğiyle düzenlenen etkinlikte, katılımcılar içinde yaşadıkları çevreyi keşfetme, bir ekosistemin nasıl işlediğini öğrenme, konunun etik boyutları ve dünyanın karşı karşıya olduğu tehlikeler üzerine tartıştılar.

Bursiyerlerden **Artsrun Pivazyanyan**'ın girişimiyle, Hrant Dink Vakfı'nda, öğrencilere, eğitimcilere, sivil toplum çalışanlarına ve daha geniş bir kitleye, gruplar arası temas, düşünme ve müzakerenin geliştirilmesini oyunlar ve yaratıcı sanat çalışmaları aracılığıyla kolaylaştıran bir 'alet çantası'nı tanıtmaya dönük bir atölye çalışması düzenlendi. Ermenistan-Azerbaycan sivil toplum diyalog sürecinde yoğun bir birikimi olan Pivazyanyan, 'Öğrenmek istiyorum: Oyun ve Sanatın Merceğinden Uzlaşmazlık Çözümü' başlıklı bu çalışmada, uzun süren uzlaşmazlıklar konusundaki pratiğe dayalı deneyimlerini paylaştı. Boğaziçi Üniversitesi Barış Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi'nden Aylin Vartanyan, Pivazyanyan'la birlikte yönettiği çalışmaya, uzlaşmazlık çözümünde dışavurumcu sanatın kullanımına dair deneyimleriyle de katkıda bulundu.

Hrant Dink Vakfı, 2017

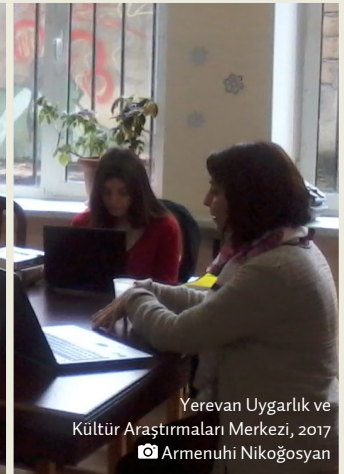
Getronagan Lisesi, 2017
Aren Arda Kaya

Ermenistanlı bursiyerler, Getronagan Ermeni Lisesi'ni ziyaret ettiler. Bursiyerlerden Greta Nikoğosyan'ın okul ve bu ziyaret hakkında yazdıklarından bir bölüm: "Getronagan, Ermenistan'da sanırım her öğrencinin, ortaokul ve lisede edebiyat derslerinde ya da daha sonra, üniversitede, adını duyduğu bir kurum. [...] Okul hayalimde canlandırdığımdan daha küçüktü ama atmosferi, bana göre olması gerektiği gibiydi. Dönüşerek günün koşullarına uyum sağlamayı başaran bu efsaneleşmiş okulu ziyaret etmek beni çok mutlu etti. ."

Getronagan Lisesi, 2017
Aren Arda Kaya

Rezzan Alagöz, Yerevan Uygarlık ve Kültür Araştırmaları Merkezi'nde, 'Türkiye'de Siyaset: Tek Parti Dönemi, Çok Partili Dönem ve Parlamenter Sistemden Başkanlık Sistemine Geçiş' başlıklı bir sunum yaptı. Sunum, hem Rezzan'a hem de merkezin çalışanlarına, Türkiye'nin geçmişteki ve bugünkü siyasi atmosferi üzerine tartışma fırsatı sunan bir zemin oluşturdu. ▶

Yerevan Uygarlık ve Kültür Araştırmaları Merkezi, 2017
Armenuhi Nikoğosyan

Dr. Gayane Ayvazyan, Hrant Dink Vakfı Havak Salonu'nda, Ermeni tarihyazımının önde gelen isimlerinden Eremya Çelebi Kömürciyan (1637-1695) hakkında bir konuşma yaptı. Ayvazyan, konuşmasında 17. yüzyıl İstanbul Ermeni toplumuna dair genel bir özet de sundu.

Hrant Dink Vakfı, 2017

Muhsin Akgün Stüdyo, 2017
Muhsin Akgün

Nareg Seferian, Havak Salonu'nda, İstanbul'da yaptığı mülakatlar ışığında, Ermeniler ve Türklerin birbiri hakkındaki popüler anlatılarına dair bir konuşma yaptı. Etkinlikte, Seferian'a ev sahipliği yapan İstanbul Politikalar Merkezi'nden Cana Tülüş, Ermenistanlı bir misafir araştırmacıyla birlikte çalışma deneyiminden söz etti.

Çağdaş Sanat Enstitüsü,
Yerevan, 2017
Duygu Bostancı

Duygu Bostancı'nın Yerevan'da kaldığı dönemde çektiği Aygestan adlı film, ona ev sahipliği yapan Yerevan Çağdaş Sanat Enstitüsü'nde gösterildi. Film, Bostancı'nın Ermenistan'da geçirdiği beş ayı özetliyor.

THEORETICAL BACKGROUND

Intractable Conflicts Theory (Kenny, 1996; Jan, 2007)
Social Identity Theory (Albert & Turner, 1985)

Yerevan Devlet Üniversitesi, 2017

Duygu Bostancı, Yerevan'a veda etmeden önce, Çağdaş Sanat Enstitüsü'nün bahçesine, Ermenistan ve Türkiye halkları arasındaki dostluğun meyvelerini vermesi umuduyla bir kiraz ağacı dikti.

Çağdaş Sanat Enstitüsü,
Yerevan, 2017

Kafkasya Araştırma ve Kaynak Merkezi (CRRC) Ermenistan Şubesi, 18-19 Mayıs 2017'de, Yerevan Devlet Üniversitesi'nde 'Ermenistan-Türkiye: Diyalog ve Uzlaşmaya Giden Yolların İnşası' başlıklı bir konferans düzenledi. Ermenistan, Türkiye, ABD ve AB ülkelerinden araştırmacılar ve sivil toplum temsilcilerini bir araya getiren konferansta, iktisat, turizm, uluslararası ilişkiler ve sosyal psikoloji alanlarında, çok çeşitli konularda tebliğler sunuldu. Bursiyerlerden Mehmet Karasu da, Türklerin 'Ermeni Meselesi'ne bakışını konu alan bir sunum yaptı.

Arpi Atabekyan ve Mekânda Adalet Derneği'nin girişimi ve Cins Adımlar, Karakutu ve Serkan Taycan'ın işbirliğiyle, 24 Mayıs'ta, Hrant Dink Vakfı'nda 'Tarihsel, Toplumsal, Kentsel Adalet için Yürümek' ve 'Kent'in ve Kırın Kesitinde Yürümek' başlıklı iki panel düzenlendi. Kentin, katılımcı kuruluşlar ve bireylerin farklı yürüme pratikleriyle deneyimlenmesine odaklanan panellerde, mimari, sosyoloji, sanat, antropoloji ve diğer disiplinlerden katılımcılar, kendi yürüme deneyimleri üzerine konuştular.

Hrant Dink Vakfı, 2017

KISA DÖNEM
BURS PROGRAMI

Ali Emre Özyıldırım

Engin Kılıç

Türkçe ve Osmanlıca dil uzmanları, Yıldız Teknik Üniversitesi öğretim üyesi **Ali Emre Özyıldırım** ve Sabancı Üniversitesi öğretim üyesi **Engin Kılıç**, Madenataran Mesrob Maşdots Eski El Yazmaları Enstitüsü uzmanlarına, iki hafta süreyle Osmanlı Türkçesi dersleri verdi. İkili, ayrıca, Yerevan Devlet Üniversitesi Doğu Bilimleri Fakültesi Türkoloji Kürsüsü'nde iki konuşma yaptı. Engin Kılıç, Ermenistan'daki çeşitli basın kuruluşlarına, yaptıkları çalışmalar ve kurulan işbirlikleri hakkında röportajlar verdi.

Ermenistan Ulusal Kütüphanesi'nden **Asdğik Vardanyan** ve **Ani Sargsyan**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı'nda, Türkiye'de basılmış Ermenice yayınlar üzerine bir araştırma yaptılar. Bursiyer olarak İstanbul'da bulundukları bir ay içinde, Atatürk Kitaplığı'nda kataloglanmış Ermenice eserlerden 1300'ünü incelediler ve Ermenistan Ulusal Kütüphanesi'nde yer almayan 31 eseri dijital ortama aktardılar. Bu çalışma, iki ülkedeki bu iki devlet kurumu, Ermenistan Ulusal Kütüphanesi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı arasında bir iletişim kanalı açılmasına da vesile oldu.

Asdğik Vardanyan

Ani Sargsyan

İstanbul Şehir Üniversitesi Modern Türkiye Çalışmaları Merkezi Direktörü ve Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesi **Muzaffer Şenel**, Burs Programı kapsamında bir ay süreyle misafir araştırmacı olarak bulunduğu Ermenistan Amerikan Üniversitesi'nde, Ermenistan'da seçkinlerin Türkiye'nin dış politikasına ve muhtemel bir Türkiye-Ermenistan yakınlaşmasına dair algılarını konu alan araştırma projesi üzerine çalıştı ve Ermenistan-Türkiye ilişkileri ve bölgesel siyasal gelişmeler hakkında iki sunum yaptı.

Medya Girişimleri Merkezi'nden sanat eleştirmeni ve gazeteci **Nune Hakhverdyan**, üç haftalık bursiyerlik döneminde, İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı'nın (İKSv) düzenlediği, 'İyi bir komşu' temalı 15. İstanbul Bienali'ni takip etti. Bienal sergi mekânlarının yanı sıra, İstanbul'daki diğer müze ve sergileri de ziyaret etti ve bunlar üzerine makaleler yazdı.

Ermenistan Uluslararası İlişkiler ve Güvenlik Enstitüsü'nde siyasi analist ve güvenlik uzmanı olarak görev yapan **Gevorg Melikyan**, üç haftalık bursiyerlik döneminde, Ankara'da Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) bünyesinde Ermenistan-Türkiye ilişkileri üzerine bir araştırma yaptı ve 'Olağanüstü Hal: '2015'ten bugüne Türkiye ve Ermenistan-Türkiye ilişkileri' başlıklı araştırmasının sonuçlarını Ermenistan'da sundu.

ÖĞRENDİKLERİMİZ

ÖĞRENDİKLERİMİZ

Hrant Dink Vakfı Deneyim Raporu

Bu yayında yer verilen bütün ziyaretler ve işbirlikleri, Türkiye ile Ermenistan arasında diplomatik ilişkilerin olmadığı, karşılıklı olarak elçiliklerin bulunmadığı ve kara sınırının kapalı olduğu bir dönemde yapıldı. İki ülkenin vatandaşlarının da komşu ülkeye gitmesi ve varış noktasında vize alması mümkün olsa da, arada diplomatik ilişki bulunmadığı için, vize başvuruları, ikamet izinleri, bankacılık işlemleri, sigorta işlemleri gibi konularda birtakım özel prosedürlerin yerine getirilmesi gerekebiliyor. Hrant Dink Vakfı olarak *Türkiye-Ermenistan Seyahat Fonu ve Burs Programı* kapsamındaki çalışmalarımız sırasında karşılaştığımız bürokratik prosedürlerin oluşturduğu engellerin bazılarını, iki ülkenin dışişleri bakanlıkları ve Avrupa Birliği delegasyonlarının desteği sayesinde aşabildik.

Bu bölümde, deneyimlerimizin bu alanda çalışan sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini kolaylaştırması ve karar mercilerini iki komşu ülke arasındaki engelleri aşmaya teşvik etmesi umuduyla, 2016-2017 döneminde *Seyahat Fonu ve Burs Programı* kapsamında yürüttüğümüz çalışmalarda karşılaştığımız sorunları, öğrendiklerimizi ve bulduğumuz çözümleri aktaracağız.

ULAŞIM

Karayolu ulaşımı

Türkiye-Ermenistan kara sınırı kapalı olduğu için iki ülke arasında doğrudan karayolu ulaşımı yapılamıyor. İki ülke arasında karayolu bağlantısı oluşturan tek geçiş noktası, Iğdır ile Yerevan'ı birbirine bağlayan Alican/Magara Sınır Kapısı. Geçmişte sadece resmî görevlilerin geçebildiği bir protokol kapısı olarak kullanılan bu kapı, 1993'ten beri kapalı.

İstanbul ile Gümrü/Yerevan arasında seferler yapan birkaç otobüs firması bulunuyor. Haftanın belirli günlerinde, Gürcistan üzerinden yapılan bu seferler yaklaşık olarak 36 saat sürüyor. İstanbul'da Aksaray'dan hareket eden bu seferlerin biletleri, firmaların Aksaray'daki ofislerinden temin edilebiliyor. Yeterli sayıda kalkış noktası olmaması ve internette söz konusu otobüs seferlerine dair bilgi bulunmaması, iki ülke arasında karayolu seyahatini zorlaştırıyor.

Demiryolu ulaşımı

Türkiye-Ermenistan kara sınırı kapalı olduğu için iki ülke arasında bulunan demiryolu hattı üzerinden ulaşım yapılamıyor. Bu demiryolu hattındaki tek geçiş noktası olan ve Kars ile Gümrü illerini birbirine bağlayan Doğu Kapı / Ahuryan Kapısı 1993'ten beri kapalı.

Havayolu ulaşımı

Türkiye-Ermenistan kara sınırı kapalı olmasına rağmen, iki ülke arasındaki hava koridoru 1995'te Ermenistan'dan, 2003'te de Türkiye'den özel havayolu şirketlerinin düzenlediği seferlere açıldı. 2015 yılının sonuna kadar, İstanbul Atatürk Havalimanı ile Yerevan Zvartnots Havalimanı arasında, haftada iki gün, aktarmasız 'charter' seferleri yapılıyordu. Ekim 2015'te bu uçuşların yerini Atlas Global tarafından başlatılan tarifeli seferler aldı. Ocak 2016'dan beri, İstanbul ile Yerevan arasında neredeyse her gün karşılıklı ve tarifeli seferler yapılıyor; bu uçuşlar için hem internetten, hem de Türkiye'deki çeşitli seyahat acentalarının ofislerinden ve Atlas Global'in Yerevan'daki temsilciliğinden rezervasyon yapmak ve bilet satın almak mümkün. İki ülke arasında her alanda ilişkilere önemli katkı sunduğunu düşündüğümüz bu gelişmenin, yeni güzergâhlar ve yeni operatörlerle devam etmesini diliyoruz.

Ulaşım konusundaki deneyimimiz

Seyahat Fonu ve Burs Programı'nı yürüttüğümüz 2016-2017 döneminde İstanbul ile Yerevan arasında düzenli uçuşlar olması sayesinde, Gürcistan üzerinden yapılan seyahatlerin sayısında 2014-2015 dönemine kıyasla önemli bir düşüş oldu; bu da, genel olarak, proje ekiplerinin çalışmalarını

kolaylaştırdı. Bununla birlikte, İstanbul-Yerevan uçuşlarının seyrekliği, kalkış ve varış saatlerinin çok geç olması, ‘charter’ statüsündeki uçuşlar için aktarma imkânlarının yetersizliği ve İstanbul dışındaki şehirlerden Yerevan’a uçuş olmaması nedeniyle bu dönemde de program katılımcılarının seyahat ayarlamalarında birtakım zorluklar yaşadık ve kimi durumlarda Gürcistan üzerinden seyahat planlaması yaptık. Ayrıca, Diyarbakır ve Van gibi, Ermenistan’a İstanbul’dan çok daha yakın olan şehirlerden katılımcılarımız, iki-üç kez aktarma yapmak yerine Gürcistan üzerinden Sarp ve Kars-Posof sınır kapılarını kullanarak, özel araçlarıyla seyahat ettiler.

VİZE İŞLEMLERİ

Ermenistan vatandaşları için Türkiye vizesi

Ermenistan Cumhuriyeti vatandaşları, geçerlilik süresi en az üç ay olan pasaportlarıyla vize alarak Türkiye’ye giriş yapabilirler. Vizelerini, Türkiye’ye giriş noktalarından ya da Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı internet sitesindeki elektronik vize başvuru sistemi üzerinden alınıyor. Bu sistemde yer alan başvuru formu doldurulup kredi kartıyla ödeme yapıldığında, e-vize, kişinin e-posta adresine ânında iletiliyor. Bu işlem için davet mektubu veya herhangi bir ek belge ibraz etmek ya da önceden başvuru yapmış olmak gerekmiyor.

Ermenistan vatandaşlarına Türkiye’de toplam 30 gün kalış izni tanıyan ve 180 gün geçerli olan, çok girişli vize veriliyor. Mart 2018 itibarıyla 15 ABD Doları olan vize ücretiyle ilgili güncel bilgiler Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı’nın internet sitesinde yer alıyor. Türkiye’de bir aydan uzun süre kalacak kişilerin ikamet izni almak için başvuru yapması gerekiyor.

Türkiye vatandaşları için Ermenistan vizesi

Umuma mahsus (normal) pasaport sahibi Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, geçerlilik süresi en az üç ay olan pasaportlarıyla Ermenistan’a giriş noktalarında vize alarak ülkeye girebilirler. Vize almak için davet mektubu veya herhangi bir ek belge ibraz etmek ya da önceden başvuru yapmış olmak gerekmiyor.

Türkiye vatandaşlarına, Ermenistan’da toplam 21 gün ya da 120 gün kalış izni tanıyan, tek girişli vize veriliyor. Mart 2018 itibarıyla, 21 gün için 3000 Dram (AMD), 120 gün için 15 bin AMD olan vize ücretleriyle ilgili güncel bilgiler Ermenistan Dışişleri Bakanlığı’nın internet sitesinde yer alıyor. Vize süresi sona erdikten sonra, tek sefere mahsus olmak üzere 60 günlük uzatma yapılabilir. Ermenistan’da daha uzun süre kalmak isteyen kişilerin ikamet izni başvurusu yapması gerekiyor.

Hususi (yeşil) pasaport ve hizmet pasaportu (gri pasaport) sahibi Türkiye vatandaşlarının, iki ülke arasında diplomatik ilişki bulunmaması nedeniyle,

seyahat tarihlerinden en az iki hafta önce, Ermenistan’da tüzel kişiliği olan bir kuruluştan davet mektubu almaları ve Ermenistan Dışışleri Bakanlığı’na ön başvuru yapmaları gerekiyor. Başvuru onaylandıktan sonra, kişi kendisi için düzenlenen özel izin yazısıyla Ermenistan’a girebiliyor. Davet mektubu örneği ve özel izin süreciyle ilgili bilgilere Ermenistan Dışışleri Bakanlığı’nın internet sitesinden ulaşılabilir.

Ermenistan Dışışleri Bakanlığı’ndan özel izin yazısı çıktıktan sonra, Türkiye’den Ermenistan’a doğrudan İstanbul-Yerevan uçuşuyla giden ve varış noktası Yerevan Zvartnots Havalimanı olan Türkiye vatandaşlarının, özel izin yazısıyla Ermenistan’a girdikten sonra üç gün içinde Yerevan’daki Ermenistan Dışışleri Bakanlığı Vize Birimi’ne bizzat başvurarak vizelerini almaları gerekiyor.

Türkiye vatandaşlarının, Ermenistan’a karayoluyla Gürcistan üzerinden Bagrataşen ya da Sadakhlo sınır kapılarından girmek istemeleri durumunda, Gürcistan’a girdikten sonra özel izin yazısıyla Tiflis’teki Ermenistan Büyükelçiliği’ne bizzat başvurarak vizelerini almaları gerekiyor. Büyükelçilik başvuru konusunda önceden bilgilendirilirse vizeyi aynı gün içinde verebiliyor.

Elçilik sadece hafta içi çalışma saatlerinde açık olduğu için, Türkiye’den hususi pasaportlar ve hizmet pasaportlarıyla Gürcistan üzerinden Ermenistan’a gitmek isteyenlerin, seyahat tarihlerini bu bilgiyi dikkate alarak planlamaları gerekiyor.

Vize işlemleri konusundaki deneyimimiz

Burs Programı kapsamında Ermenistan’dan Türkiye’ye gelen 22 uzun dönem (dört-sekiz ay) ve yedi kısa dönem (en fazla bir ay) bursiyer için, pasaport bilgileriyle Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı elektronik vize sistemindeki formu doldurarak başvuru yaptık. Başvuru işlemi tamamlanır tamamlanmaz, her bursiyer için 30 günlük e-vize, e-postayla vakfımıza iletildi. Türkiye’yi ziyaret etmek isteyen bütün Ermenistan vatandaşları e-vizelerini bu sistem aracılığıyla kolaylıkla alabilirler.

2016-2017 döneminde, Türkiye’den Ermenistan’a normal pasaportla seyahat eden *Seyahat Fonu* katılımcıları, vizelerini Ermenistan’a varış noktalarında alarak ülkeye sorunsuz bir şekilde girebildiler. Türkiye’den giden, hususi pasaport sahibi 14 kişi için, Ermenistan Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı’na yapılan başvuruyu takip eden iki hafta içinde özel izin belgesi çıktı.

Hrant Dink Vakfı olarak, 2009 yılından beri Türkiye-Ermenistan Programı kapsamında yürüttüğümüz çeşitli projelerde, Türkiye’den hususi pasaport ve hizmet pasaportu sahibi gazeteciler, akademisyenler ve öğrencilere Ermenistan’dan özel izin alma sürecinde destek oluyoruz. Hrant Dink Vakfı Ermenistan’da tüzel kişilik sahibi olmadığından, bu başvuru için gerekli olan davet mektubunu kendi adına düzenleyemiyor. Ancak Ermenistan’da işbirliği yaptığımız kuruluşlardan destek alarak, program katılımcılarının davet mektubu almalarına yardımcı oluyoruz. 2009’dan 2017 yılının sonuna

kadar, 2014 yılında Ermenistan'ı ziyaret eden *Seyahat Fonu* yararlanıcılarımız ve bursiyerlerimiz de dahil olmak üzere bütün katılımcılarımız, Ermenistan Dışişleri Bakanlığı'na yaptıkları başvuruyu takiben iki hafta içinde, herhangi bir sorunla karşılaşmadan özel izinlerini aldılar.

BÜROKRATİK İŞLEMLER VE KONSOLOSLUK HİZMETLERİ

Türkiye ile Ermenistan arasında diplomatik ilişki kurulmadığı için, Mart 2018 itibarıyla, Ermenistan'ın Ankara'da, Türkiye'nin de Yerevan'da herhangi bir temsilciliği bulunmuyor ve iki ülkenin vatandaşları, komşu ülkede bulundukları süre zarfında konsolosluk hizmetlerine doğrudan erişemiyor.

İki ülkenin dışişleri bakanlıkları, konsolosluk işlemleri için Gürcistan'ın başkenti Tiflis'teki büyükelçiliklerini görevlendirmiş durumda. Türkiye ve Ermenistan vatandaşları, komşu ülkeyle ilişkili bürokratik işlemlerini Tiflis'teki Türkiye ve Ermenistan büyükelçilikleri aracılığıyla, dolaylı olarak yapabiliyor.

Ermenistan vatandaşlarının Türkiye'yle ilgili bürokratik işlemlerini Tiflis'teki Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçiliği aracılığıyla; Türkiye vatandaşlarının da, Ermenistan'la ilgili bürokratik işlemlerini Tiflis'teki Ermenistan Cumhuriyeti Büyükelçiliği aracılığıyla yapmaları gerekiyor.

Türkiye'nin Tiflis Büyükelçiliği, Ermenistan'a seyahat eden ya da Ermenistan'da yaşayan Türkiye vatandaşlarına da hizmet veriyor. Örneğin, Ermenistan'da bulunan bir Türkiye vatandaşı, pasaportunu kaybetmesi durumunda Tiflis'teki büyükelçilikle temasa geçip kayıp bildirimini yapabiliyor. Ancak pasaportu olmadan Ermenistan'dan çıkamayacağı için, Tiflis Büyükelçiliği'ne gidip geçici pasaportunu ya da seyahat belgelerini teslim alarak Gürcistan'dan Ermenistan'a getirecek bir kişiden yardım alması gerekiyor.

Türkiye ve Ermenistan, merkezi İstanbul'da olan Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'na (KEİ) üye ülkeler. 2001 yılından beri, Ermenistan'ın İstanbul'da KEİ nezdinde bir daimi temsilcisi bulunuyor. Ermenistan Dışişleri Bakanlığı tarafından atanan bu kişinin yetkileri, Ermenistan'ı KEİ'de temsil etmekle sınırlı; bu görev, doğrudan bir diplomatik temsil niteliği taşımıyor.

Daimi Temsilci, Türkiye'yi ziyaret eden ya da Türkiye'de yaşayan Ermenistan vatandaşlarının konsolosluk ve bürokratik işlemleri konusunda doğrudan bir yetkiye sahip olmasa da, kendisine müracaat eden Ermenistan vatandaşlarını Ermenistan Dışişleri Bakanlığı'na yönlendirerek kolaylaştırıcı bir rol oynayabiliyor. Örneğin, Türkiye'de bulunan ya da yaşayan bir Ermenistan vatandaşının pasaportunun kaybolması ya da çalınması durumunda, Daimi Temsilcilik yeni pasaport ya da geçici

seyahat belgesi düzenleyemiyor ama o kişiyi Tiflis'teki Ermenistan Büyükelçiliği ve Ermenistan Dışişleri Bakanlığı'yla doğrudan temasa geçmesi konusunda yönlendirebiliyor.

Bürokratik işlemler ve konsolosluk hizmetleri konusundaki deneyimimiz

Burs Programı kapsamında komşu ülkeye gidecek olan 22 bursiyerimizin isimlerini ve kalış sürelerini, iki ülkenin dışişleri bakanlıklarına ve Avrupa Birliği delegasyonlarına önceden bildirdik. Acil durumlarda ve sorularımız olduğunda bu yetkili kurumlardan destek aldık. Ayrıca, bursiyerlerimiz için, acil durumlarda irtibata geçebilecekleri kişiler ve kurumların iletişim bilgilerini de içeren bir bilgilendirme paketi hazırladık.

İKAMET İZİNLERİ

Türkiye'ye seyahat eden Ermenistan vatandaşları

Türkiye'de bir aydan uzun bir süre kalacak olan her Ermenistan vatandaşının, ülkeye girdikten sonra ikamet izni almak için başvuruda bulunması gerekiyor. Aksi takdirde, ziyaretçinin, Türkiye kanunları gereğince, düzensiz/kaçak göçmen kategorisinde değerlendirilip sınır dışı edilmesi söz konusu olabiliyor.

Mart 2018 itibarıyla, Türkiye'de ikamet izinleri İçişleri Bakanlığı bünyesindeki Göç İdaresi Başkanlığı tarafından veriliyor. İkamet başvurusu, Türkiye'ye girildikten sonra, Göç İdaresi Başkanlığı'nın internet sitesinde yer alan randevu formu doldurularak yapılıyor. Ermenistan vatandaşları, ikamet izni başvuru süreci hakkında güncel ve detaylı bilgilere *e-ikamet.goc.gov.tr* adresinden ulaşabilirler. Ayrıca, başvuru sürecine ilişkin her türlü sorunun yöneltilebileceği Türkçenin yanı sıra İngilizce, Arapça, Rusça, Farsça ve Almanca hizmet veren bir telefon yardım hattı bulunuyor (yurtiçinden: 157; yurtdışından: +90 312 157 1122)

Türkiye'de ikamet izni konusundaki deneyimimiz

Kasım 2016'dan itibaren Ermenistan'dan 10 bursiyerimiz, dört ila sekiz ay kalmak üzere Türkiye'ye geldiler. Bursiyerlerimiz bir ay geçerliliği olan vizeleriyle Türkiye'ye gelir gelmez, gereken bütün belgeleri hazırlayarak, İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlüğü'nün internet sitesinden her biri için ikamet izni başvurusunda bulunup, yine çevrimiçi sistem üzerinden randevu aldık. Yoğunluk nedeniyle yakın tarihler için randevu verilemese de, Ermenistan'dan gelen 10 bursiyerimiz de başvuru tarihlerini takip eden birkaç ay içinde ikamet izni alabildi. Bursiyerlerimiz, ellerine resmî ikamet kartları ulaşana kadar, Yabancılar Şube Müdürlüğü'nün verdiği, Türkiye'de resmî ikamet izni başvurusu yaptıklarını gösteren bir belgeyle Türkiye içinde ve dışında seyahat edebildiler.

Ermenistan’a seyahat eden Türkiye vatandaşları

Ermenistan’da dört aydan uzun kalacak olan bütün Türkiye vatandaşlarının ülkeye girdikten sonra ikamet izni almak için başvuru yapması gerekiyor. Aksi takdirde, ziyaretçinin, Ermenistan kanunları gereğince, düzensiz/kaçak göçmen kategorisinde değerlendirilip sınırışı edilmesi söz konusu olabiliyor.

Mart 2018 itibariyle, Ermenistan’da ikamet izinleri Ermenistan Emniyet Teşkilatı tarafından veriliyor. Ermenistan kanunlarına göre üç farklı ikamet izni kategorisi bulunuyor: kısa süreli, uzun süreli ve özel. Kısa süreli ikamet izni, eğitim, çalışma, evlilik, akrabalık ve ticari faaliyet amacıyla Ermenistan’da bulunan yabancı uyruklular için düzenlenebiliyor. Bütün kategorilerde, başvuru yapanların, Ermenistan’daki bir hastane ya da sağlık merkezinde sağlık kontrolünden geçip, hastane raporunu başvuru dosyalarına eklemesi gerekiyor.

Ermenistan’da ikamet izni konusundaki deneyimimiz

Türkiye’den Ermenistan’a giden bursiyerlerimiz için ikamet izni başvurusu yapmamız gerekmedi. Ermenistan kanunlarına göre, Türkiye vatandaşları 120 günlük vizeleriyle, dört ay boyunca, ikamet izni olmaksızın ülkede kalabiliyor.

SEYAHAT VE SAĞLIK SİGORTASI

Ermenistan vatandaşları için Türkiye’de sigorta

Ermenistan vatandaşları Türkiye’ye seyahat etmeden önce, isteğe bağlı olarak, Ermenistan’daki sigorta şirketlerinden özel seyahat ve sağlık sigortası yaptırabilirler. Ermenistan’daki firmalarca düzenlenen sigorta poliçeleri, Türkiye’de acil durumlarda sağlık masraflarını karşılayabiliyor.

Türkiye’de ikamet izni almak için başvuruda bulunacak Ermenistan vatandaşlarının özel sağlık sigortası yaptırmaları gerekiyor. Ancak, Türkiye’de yetkili makamlar, ikamet izni başvurularında, Ermenistan’da ya da herhangi başka bir ülkede düzenlenen sağlık sigortası poliçelerini kabul etmiyor. Yönetmelik ve genelgeler uyarınca, yabancı uyrukluların, kısa ya da uzun süreli ikamet izni alabilmek için, Türkiye’de faaliyette bulunan sigorta şirketlerine özel sağlık sigortası yaptırmaları gerekiyor.

Türkiye’de seyahat ve sağlık sigortası konusundaki deneyimimiz

Hrant Dink Vakfı olarak, Ermenistan’dan Türkiye’ye gelecek olan her bursiyerimiz için, Ermenistan’daki bir sigorta şirketinden, kalış sürelerinin tamamını kapsayan seyahat ve sağlık sigortası yaptırıldı. Ayrıca, bursiyerlerimiz Türkiye’ye vardktan sonra, ikamet izni başvurusu yaparken, her biri için, konuya ilişkin genelgelerde belirtilen sigorta şirketlerinden sağlık sigortası aldık.

Türkiye vatandaşları için Ermenistan’da sigorta

Türkiye vatandaşları, Ermenistan’a seyahat etmeden önce, isteğe bağlı olarak, Türkiye’deki sigorta şirketlerinden özel seyahat ve sağlık sigortası yaptırabilirler. Türkiye’deki firmalar tarafından düzenlenen özel sağlık sigortası poliçeleri, Ermenistan’da acil durumlarda sağlık masraflarını karşılayabiliyor.

Ermenistan’da seyahat ve sağlık sigortası konusundaki deneyimimiz

Hrant Dink Vakfı olarak, Türkiye’den Ermenistan’a giden her bursiyerimiz için, Türkiye’de anlaştığımız sigorta şirketi üzerinden, kalış süresinin tamamını kapsayan özel seyahat ve sağlık sigortası yaptırarak.

SAĞLIK HİZMETLERİ

Ermenistan vatandaşları için Türkiye’de sağlık hizmetleri

Türkiye’de kalış süresini kapsayan özel sağlık sigortasına sahip Ermenistan vatandaşları Türkiye’deki hastanelerde sağlık hizmeti alabiliyor. Hastanelerde ve sağlık ocaklarında sağlık sigortası poliçe numaralarını belirttiklerinde masraflar otomatik olarak sigorta poliçesinden düşülüyor. Aynı şekilde, Türkiye’de eczanelerden reçeteye alacakları ilaçların masrafları poliçe kapsamına giriyorsa sigorta tarafından karşılanabiliyor.

Türkiye vatandaşları için Ermenistan’da sağlık hizmetleri

Ermenistan’da kalış süresini kapsayan özel sağlık sigortasına sahip Türkiye vatandaşları, Ermenistan’daki hastanelerde sağlık hizmeti alabiliyor. Tedavi gören kişinin masrafları hastanede ödemesi, hastanede sigorta formu doldurması ve onaylı belge alması gerekiyor; bu form Türkiye’deki sigorta şirketine iletildiğinde, sağlık harcamaları için geri ödeme alınabiliyor. Aynı şekilde, Ermenistan’da eczanelerden reçeteye alınan ilaçlar için, imzalı reçeteler sigorta şirketlerine iletilerek geri ödeme alınabiliyor.

Sağlık hizmetleri konusundaki deneyimimiz

Bursiyerlerimiz, komşu ülkede bulundukları süre zarfında, sözü edilen sağlık sigortası poliçeleriyle sağlık hizmetlerinden yararlanabildiler.

BANKACILIK İŞLEMLERİ

Türkiye ve Ermenistan, uluslararası bankacılık sistemine ve bu sistemin kurallarına tabi olmakla birlikte, iki ülke arasında diplomatik ilişki bulunmadığı için para transferlerinde zaman zaman çeşitli sorunlar yaşanabiliyor.

Uluslararası aracı bankalar vasıtasıyla Ermenistan’dan Türkiye’ye banka transferi yapılabilir. Ermenistan’dan Türkiye’ye para transferleri ile Ermenistan’dan herhangi bir ülkeye para transferleri arasında teknik olarak fark bulunmuyor.

Türkiye’nin Ermenistan’a uyguladığı fiili ticaret yasağıyla bağlantılı olarak, Türkiye’deki bankalar ödeme onayı vermediği için, Türkiye’den Ermenistan’a para transfer etmekte zorluklar yaşanıyor. Ayrıca, 2016 yılında, Türkiye’deki devlet bankaları Ermenistan’dan para transferi işlemlerini kabul etmemeye başladı. Mart 2018 itibarıyla, Türkiye ile Ermenistan arasında bankacılık işlemleri, ancak Dış Ticaret Müsteşarlığı’nın özel izni ve bankaların inisiyatifiyle yapılabilir. Bu durum iki ülkedeki girişimciler ve sivil toplum kuruluşları arasındaki ilişkilerin resmî ve şeffaf bir şekilde yürütülmesinin önünde önemli bir engel oluşturuyor.

Bankacılık işlemleri konusundaki deneyimimiz

Burs Programı’nın ikinci döneminde, 2014-2015 döneminde olduğu gibi, Ermenistan’daki bursiyerlerimize aylık burslarını gönderme konusunda zorluklar yaşadık. *Burs Programı*’nın hesabının bulunduğu devlet bankasının ilgili şubesi bize, Ermenistan’a ancak Dış Ticaret Müsteşarlığı’nın özel izniyle para transferi yapılabildiğini ve bu konuda bankanın genel müdürlüğünden onay alamadıkları için işlemi yerine getiremeyeceğini bildirdi. Dolayısıyla bursları bu hesap aracılığıyla göndermemiz mümkün olmadı.

Çözüm arayışımızda, Ermenistan’a Western Union aracılığıyla para transferi yapmanın da mümkün olmadığını gördük. Program boyunca, Türkiye’den Ermenistan’a para transferlerini, yüksek transfer bedelleri ödeyerek, MoneyGram aracılığıyla yaptık. MoneyGram hizmeti –Dolar ve Euro bazında olmak kaydıyla– bu transfere imkân verse de, özellikle sivil toplum kuruluşları açısından hukuki ve idari sorunlara yol açabilir. Örneğin, bu sistemde sadece şahıslara para gönderilebiliyor; kurumlara para transferi yapılamıyor. MoneyGram sisteminin az sayıda banka aracılığıyla hizmet vermesi ve her zaman aktif olmaması da aksaklıklara ve gecikmelere neden oldu. Bu sistemi kullanmanın sürdürülebilir bir çözüm teşkil etmediğini ve bankalar aracılığıyla yapılan para transferlerinin alternatifi olarak değerlendirilemeyeceğini belirtmemiz gerekiyor.

Programın ilk döneminde (2014-2015), Ermenistan’dan, Türkiye’deki bir devlet bankasında bulunan hesabımıza para transferi yapılmasında herhangi bir zorluk yaşanmamıştı. 2016’da programın ikinci dönemi başladığında, Ermenistan’dan aynı hesaba yatırılan ilk fon taksidi, yine sorunsuz şekilde hesabımıza geçti. Ancak Mart 2017’de, Ermenistan’dan, projenin Türkiye’deki banka hesabına fonun ikinci taksidi yatırıldığında, ilgili banka şubesi bize fonun Ermenistan’dan gönderilmiş olması nedeniyle işlemin reddedildiğini bildirdi. Para transferi için alternatif bir yöntem arayışına girdiğimizde, Türkiye’deki bazı özel bankalardan Ermenistan’la para işlemleri yapılabildiğini öğrendik. Bunun üzerine, 2017’de, özel bir bankada, proje için Ermenistan ile Türkiye arasında para transferi yapmamızı mümkün kılan, ikinci bir hesap açtık.

ACİL DURUMLAR

Türkiye ile Ermenistan arasında diplomatik ilişki bulunmadığı için, komşu ülkeyi ziyaret eden ya da orada yaşayan Türkiye/Ermenistan vatandaşları, özellikle acil durumlarda, kendi ülkelerinden doğrudan destek, rehberlik hizmeti ya da diplomatik hizmet alamıyorlar. Acil durumlarda, iki ülkenin Gürcistan'ın başkenti Tiflis'te bulunan büyükelçilikleri devreye girebiliyor. Ermenistan'ın İstanbul'da bulunan Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı nezdindeki daimi temsilcisi, Türkiye ile ikili ilişkiler konusunda diplomatik yetkiye sahip olmasa da, acil durumlarda Ermenistan vatandaşlarının Ermenistan Dışişleri Bakanlığı'yla temasa geçmelerinde kolaylaştırıcı rol oynayabiliyor.

Acil durumlar konusundaki deneyimimiz

İki ülke arasında diplomatik ilişki olmamasından dolayı, proje katılımcılarımız, bursiyerlerimiz ve *Seyahat Fonu* katılımcıları için, komşu ülkedeki acil durum telefon numaralarını ve her iki ülkede acil durumlarda irtibata geçebilecekleri Hrant Dink Vakfı çalışanlarının iletişim bilgilerini içeren özel bilgi notları hazırladık.

Burs Programı'yla, Türkiye ve Ermenistan'da uzun süre kalan bursiyerlerimiz için, seyahatlerinden önce ve komşu ülkeye varışlarından sonra iki ayrı oryantasyon toplantısı düzenledik. Bu toplantılarda 'acil durumlar' konusunu özel olarak ele aldık. Her bursiyerimiz ve *Seyahat Fonu* yararlanıcımızla bir 'haklar ve yükümlülükler' sözleşmesi imzalayarak, onların ve Hrant Dink Vakfı'nın program kapsamındaki sorumluluk alanlarını net olarak çizdik. Onlardan, acil durumlarda irtibata geçebileceğimiz yakınlarının iletişim bilgilerini aldık ve sözleşmeye ekledik. *Burs Programı* başlamadan önce, iki ülkenin dışişleri bakanlıklarını ve Avrupa Birliği delegasyonlarını bursiyerlerimiz hakkında bilgilendirerek, kuruluşlarından, acil durumlarda başvurabileceğimiz kişilerin irtibat bilgilerini aldık.

Seyahat Fonu'na başvurmak ve program hakkında bilgi almak için travelgrant@hrantdink.org adresine, Burs Programı'na başvurmak ve program hakkında bilgi almak için fellowship@hrantdink.org adresine e-posta gönderebilirsiniz.

Seyahat Fonu'na ve Burs Programı'na destek için:

TL - TR73 0001 5001 5800 7290 5009 74

Osmanbey Şubesi - 500006

Hesap Numarası - 001 5800 7290 5009 74

EUR - TR66 0001 5001 5804 8011 8747 72

Osmanbey Şubesi - 500006

Hesap Numarası - 001 5804 8011 8747 72

Swift - TVBATR2A

USD - TR87 0001 5001 5804 8013 0429 53

Osmanbey Şubesi - 500006

Hesap Numarası - 001 5804 8013 0429 53

Swift - TVBATR2A

www.armtr-beyondborders.org

© HRANT DİNK VAKFI YAYINLARI, 2018

